

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет інформаційно-аналітичних технологій та менеджменту
(повна назва)

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою
(повна назва)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА Пояснювальна записка

рівень вищої освіти другий (магістерський)

Модель оцінки інвестиційної привабливості України
(тема)

Виконав:

студент 2 курсу, групи ЕКМ-22-1
Калінін К.М.
(прізвище, ініціали)

Спеціальність 051 Економіка
(код і повна назва спеціальності)

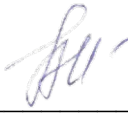
Тип програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Освітня програма Економічна кібернетика
(повна назва освітньої програми)

Керівник доц. Степаненко С. В.
(посада, прізвище, ініціали)

Допускається до захисту

Зав. кафедри

(підпис)

Полозова Т.В.
(прізвище, ініціали)

2024 р.

Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет інформаційно-аналітичних технологій та менеджменту

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 051 Економіка

(код і повна назва)

Освітня програма Економічна кібернетика

(повна назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____

(підпис)

« _____ » _____ 20 ____ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

студентові Калініну Кирилу Михайловичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Модель оцінки інвестиційної привабливості України

затверджена наказом університету від 3 листопада 2023 р. № 1293Ст

2. Термін подання студентом роботи до екзаменаційної комісії 16 січня 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи Наукові періодичні видання та інші наукові джерела, законодавчі акти, електронні ресурси

4. Перелік питань, що потрібно опрацювати в роботі _____

Вступ. 1. Науково-теоретичні аспекти інвестиційної привабливості країни. 2. Аналіз

ключових трендів та динаміки показників інвестиційної привабливості України.

3. Моделювання оцінки інвестиційної привабливості України та країн Євразії. Висновки.

Перелік джерел посилання. Додатки.

5. Перелік графічного матеріалу із зазначенням креслеників, схем, плакатів, комп'ютерних ілюстрацій

1. Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження. 2. Економічна сутність інвестиційної привабливості країни. 3. Рівні послідовної оцінки інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. 4. Основні підходи та методи визначення інвестиційної привабливості країни. 5. Фактори, які впливають на інвестиційну привабливість. 6-9. Аналіз складових показників інвестиційної привабливості України. 10. Модель оцінки інвестиційної привабливості країни 11-13. Практична реалізація моделі оцінки інвестиційної привабливості України. 14-15. Результати розрахунку оцінки інвестиційної привабливості України. 16 Структурно-логічна схема результатів дослідження.

6. Консультанти розділів роботи (п.6 включається до завдання за наявності консультантів згідно з наказом, зазначеним у п.1)

Найменування розділу	Консультант (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	Позначка консультанта про виконання розділу	
		підпис	дата

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Виконання першого розділу роботи	03.11. 2023-17.11. 2023	виконано
2	Виконання другого розділу роботи	17.11. 2023-03.12. 2023	виконано
3	Виконання третього розділу роботи	04.12. 2023-21.12. 2023	виконано
4	Оформлення роботи	22.12. 2023-29.12. 2023	виконано
5	Перевірка роботи на плагіат	30.12. 2023-06.01. 2024	виконано
6	Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу	07.01. 2024-09.01. 2024	виконано
7	Рецензування роботи	10.01.2024-16.01. 2024	виконано
8	Подання роботи до екзаменаційної комісії	16.01.2024	виконано

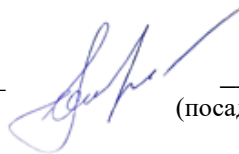
Дата видачі завдання 03 листопада 2023 р.

Студент _____

(підпис)

Керівник роботи _____

(підпис)

доц. Степаненко С.В.

(посада, прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 131 с., 54 табл., 32 рис., 68 джерел, 4 додатки.

ІНВЕСТИЦІЇ, КЛАСИФІКАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙ, ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ, МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ.

Об'єктом дослідження є інвестиційна привабливість України та її складові.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці моделі оцінки інвестиційної привабливості України.

Розглянуто теоретичні аспекти інвестиційної привабливості країни. Досліджено поняття «інвестиції», «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат», їх класифікація, фактори впливу та сучасні методи оцінки. Зроблено аналіз показників інвестиційної привабливості України. Запропоновано математичну модель оцінки інвестиційної привабливості країни на основі поєднання методики розрахунку рівня економічної безпеки та методики оцінювання рівня енергетичної безпеки держави. Зроблений ретроспективний та порівняльний аналіз показників інвестиційної привабливості України та країн Євросони. Розроблено практичну реалізацію з визначення інвестиційної привабливості України.

ABSTRACT

Master's thesis: 131 p., 54 tables, 32 fig., 68 sources, 4 exhibits.

INVESTMENTS, CLASSIFICATION OF INVESTMENTS,
INVESTMENT ATTRACTIVENESS, INVESTMENT CLIMATE,
MATHEMATICAL MODEL.

The object of the research is the investment attractiveness of Ukraine and its components.

The purpose of the research is the theoretical substantiation and development of a model for assessing the investment attractiveness of Ukraine.

Theoretical aspects of the country's investment attractiveness are considered. The concepts of "investment", "investment attractiveness" and "investment climate", their classification, influencing factors and modern evaluation methods are studied. An analysis of Ukraine's investment attractiveness indicators was made. A mathematical model for assessing the country's investment attractiveness based on a combination of the method of calculating the level of economic security and the method of assessing the level of energy security of the state is proposed. A retrospective and comparative analysis of indicators of investment attractiveness of Ukraine and Eurozone countries was made. A practical implementation of determining the investment attractiveness of Ukraine has been developed.

ЗМІСТ

Вступ.....	7
1 Науково-теоретичні аспекти інвестиційної привабливості України.....	10
1.1 Економічна сутність інвестиційної привабливості країни.....	10
1.2 Сучасні методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості....	21
Висновки до першого розділу.....	27
2 Аналіз ключових трендів та динаміки показників інвестиційної привабливості України.....	29
2.1 Аналіз трендів фінансових показників інвестиційної привабливості.....	29
2.2 Аналіз динаміки економічних показників інвестиційної привабливості країни.....	46
2.3 Аналіз змін інфраструктурних показників інвестиційної привабливості.....	59
2.4 Аналіз трендів показників соціального розвитку.....	81
Висновки до другого розділу.....	87
3 Моделювання оцінки інвестиційної привабливості України та країн Євросони	89
3.1 Методичний підхід до оцінювання рівня інвестиційної привабливості України.....	89
3.2 Практична реалізація моделі оцінки інвестиційної привабливості.....	93
Висновки до третього розділу.....	115
Висновки.....	118
Перелік джерел посилання.....	123
Додаток А Найменування та характеристичні значення індикаторів безпеки.....	132

Додаток Б Копії публікацій.....	136
Додаток В Робочий простір програми MatLab.....	168
Додаток Г Коди країн за стандартом ISO 3166.....	169

ВСТУП

Україна знаходиться в стані широкомасштабної війни з РФ, що призводить до значних викликів для бізнесу. Розгортання активних бойових дій у різних частинах країни та загроза обстрілів на всій її території призводять до серйозних труднощів для підприємницької діяльності. Спричинені цим руйнування інфраструктури, втрати активів, масова міграція населення, скорочення внутрішнього ринку, перерви в ланцюгах поставок, скорочення виробництва та зміни в економічному середовищі призводять до нестабільності та невизначеності.

Відсутність передбачуваності та ризики загострення політичної та економічної кризи змушують підприємства обирати стратегії виживання та адаптації до нових умов. Важливість інвестицій в країну в умовах війни стає предметом особливого дослідження в даній роботі. Активні інвестиції можуть відігравати ключову роль у відновленні економіки та забезпеченні стійкості суспільства ще на стадії війни та після її завершення.

Особливу увагу приділяється інструментам та методам оцінки інвестиційної привабливості країни. Це важливо як для потенційного інвестора, який зацікавлений у мінімізації ризиків, пов'язаних з політичними, економічними, соціальними, юридичними та безпековими аспектами, а також максимізації доходів, через аналіз потенційних можливостей ринків та галузей конкретної країни.

Поняттю «інвестиції», їх складовим та проблемам присвячено багато наукових досліджень вітчизняних науковців, зокрема: А. Пересада, Н. Хрущ, І. Кравчук, Н. Миськова, І. Бланк, Б. Луців, Б. Сас, А. Дука, Ю. Гурбик, С. Біляєва, В. Мартиненко, Л. Шевченко та інші. Питаннями, пов'язаними з інвестиційною привабливістю та інвестиційним кліматом займалися В. Гунько, І. Стебляк, Г. Рзаєв, В. Вакулова, Н. Савіна, П. Коренюк, О. Копил,

Ю. Нікольчук, О. Лопатовська, Т. Китайчук, Л. Гриценко, О. Захаркін, Н. Дехтяр, К. Шамкало, Н. Гребенюк, А. Романчук, Н. Резник, І. Абрамович, О. Цанько та інші.

В даній роботі розглянуто теоретичні аспекти інвестиційної привабливості країни. Досліджено поняття «інвестиції», «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат», їх класифікація, фактори впливу та сучасні методи оцінки. Зроблено аналіз показників інвестиційної привабливості України. Було запропоновано математичну модель оцінки інвестиційної привабливості країни на основі поєднання методики розрахунку рівня економічної безпеки та методики оцінювання рівня енергетичної безпеки держави. Зроблений ретроспективний та порівняльний аналіз показників інвестиційної привабливості України та країн Євросони. Зроблено практичну реалізацію з визначення інвестиційної привабливості України.

Об'єктом дослідження є інвестиційна привабливість України та її складові.

Предметом дослідження даної роботи є моделі та методи оцінки інвестиційної привабливості країни.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці моделі оцінки інвестиційної привабливості України.

Для досягнення поставленої мети було визначено наступні завдання:

- дослідити економічну сутність поняття інвестицій, інвестиційної привабливості країни та її інвестиційного клімату;
- зробити огляд сучасних методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості;
- здійснити порівняльний та ретроспективний аналіз показників інвестиційної привабливості України;
- розробити математичну модель оцінки інвестиційної привабливості України;
- здійснити практичну реалізацію математичної моделі оцінки інвестиційної привабливості України.

Інформаційно-методичною базою для проведення дослідження були використані загальнонаукові методи дослідження, законодавчі акти України, статистична звітність державних установ, статистичні дані соціально-економічного розвитку країни, статистичні дані міжнародних світових організацій, фундаментальні положення та праці вітчизняних науковців.

Протягом виконання кваліфікаційної роботи були використані емпіричні, теоретичні, системні графічні та порівняльні методи.

Практичною цінністю даної роботи є те, що запропонована математична модель оцінки інвестиційної привабливості України є універсальною та надає можливість оцінювати інвестиційну привабливість різних країн. Крім цього, модель дозволяє аналізувати окремі аспекти інвестиційної привабливості, на основі фінансових, економічних, інфраструктурних показників та показників соціального розвитку.

1 НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ

1.1 Економічна сутність інвестиційної привабливості країни

Інвестиції в країну мають важливе значення з різних точок зору та приносять численні переваги у вигляді економічного та технологічного розвитку, сприяючи збільшенню виробництва та зростанню робочих місць. Інвестиції завжди несуть в собі залучення нових технологій, передових методів виробництва та управління, що сприяє підвищенню міжнародної конкурентоспроможності країни.

Визначення термінології в науковій роботі є важливим аспектом, оскільки допомагає уникнути двозначності трактування, забезпечує чітке та достовірне використання термінів, що дозволяє уникати непорозуміння та підвищує якість обміну інформацією та знаннями. Це дозволяє різним дослідникам, експертам та організаціям використовувати терміни в єдиному розумінні, сприяючи таким чином об'єктивності та порівнянню різних досліджень.

В економічних науках поняття «інвестиції» можуть мати різні визначення в залежності від контексту, тож першочерговим завданням є дослідити його сутність, за допомогою аналізу українського законодавства та праць вітчизняних науковців.

Українське законодавство має в своєму розпорядженні два Закони з наведеним поняттям «інвестиції», та три Закони з терміном «іноземні інвестиції» [1-5] (табл. 1.1).

Згідно з Податковим кодексом, під інвестиціями розуміються господарські операції, якими передбачено придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав, цінних паперів в обмін на кошти або майно [1].

Таблиця 1.1 – Поняття «інвестиції» в українському законодавстві [1-5]

Закон України	Зміст
Поняття «інвестиції»	
Податковий кодекс	господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно
Про інвестиційну діяльність	всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект
Поняття «іноземні інвестиції»	
Господарський кодекс України	Іноземною інвестицією є цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту
Про зовнішньоекономічну діяльність	всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності в Україні, в результаті чого утворюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект
Про режим іноземного інвестування	цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту

Згідно з Законом України «Про інвестиційну діяльність», інвестиції представляють спектр майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладають в об'єкти різних видів діяльності, таких як підприємницька та інші. Це слугує створенням прибутку (доходу) або досягненням соціального та екологічного ефекту [2].

Тобто, в двох законах можна побачити різне трактування одного і того ж терміну, де в першому випадку під інвестиціями розуміють господарські операції, а в другому – майнові та інтелектуальні цінності.

Під цінностями можна розглядати : кошти, паї, цільові банківські вклади, акції та інші цінні папери (окрім векселів), рухоме та нерухоме майно (споруди, будинки, устаткування та інші матеріальні цінності), майнові права інтелектуальної власності. Окрім цього, в цей перелік необхідно додати технічну документацію, виробничий досвід та навички, які представлені скупністю технічних, комерційних, технологічних знань, з метою організації

певного виду виробництва, що не є запатентованим. Також, цінностями можуть бути права на користування територією, ресурсами, землею, водою тощо [3].

Щодо тлумачення поняття «іноземних інвестицій», простежується дещо схожа ситуація. Відповідно до Господарського кодексу України, Законів України «Про режим іноземного інвестування» та «Про зовнішньоекономічну діяльність», іноземні інвестиції є цінностями. Згідно з першими двома законами, їх іноземні інвестори вкладають в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України, маючи на меті отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [3-5]. А спираючись на останній, під іноземними інвестиціями розуміються інвестиції, що вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності.

Крім Податкового кодексу, в усіх нормативно-правових документах згаданих вище, результат від вкладання інвестицій описується як прибуток, соціальний та/або екологічний ефект.

Також, необхідно враховувати праці вітчизняних науковців, які займалися дослідженням інвестицій.

А. Пересада та Н. Хрущ визначають, що отримання соціального ефекту від інвестицій є спірним питанням. А. Пересада вказує, що таке визначення не може бути точним, з тієї точки зору, що такий ефект не має прямої залежності зі збільшенням доходу від інвестиційної діяльності та досягається він лише при фінансуванні соціальних програм завдяки інвестиціям чи надходженням з держбюджету. У свою чергу Н. Хрущ пропонує терміни «прибуток» та «соціальний ефект» замінити більш узагальненим терміном «позитивні результати» [6-7].

Згідно з думкою І. С. Кравчука, Н. В. Миськової та І. О. Бланка, інвестиції слід розглядати як капітал з усіма його формами, який вкладається в різні об'єкти чи інструменти господарської діяльності підприємства, маючи на меті отримання прибутку та досягнення економічних та/або

позаекономічних результатів, з урахуванням їх реалізації на принципах ринку [8].

Б. Л. Луців, І. С. Кравчук та Б. Б. Сас визначають інвестиції як цілеспрямоване вкладання капіталу в різноманітні об'єкти або інструменти для досягнення індивідуальних цілей інвестора [9].

А. П. Дука розглядає інвестиції як усі види економічних ресурсів, вкладених на поточний період у конкретні об'єкти, що забезпечить розширене відтворення. При цьому, завдяки вигоді, яка очікується у майбутньому, інвестор може відмовитися від поточного споживання цих ресурсів [10].

Зазначимо, що інвестиції часто розглядаються як вкладення капіталу в різні його форми. Важливо розрізнити це поняття від "капітальних вкладень". За словами І. О. Бланка, Ю. Ю. Гурбика, С. С. Біляєва та К. С. Литвинчука, інвестиції слід розглядати як вкладення капіталу, спрямоване на відтворення основних засобів, які можуть мати як виробничий, так і невиробничий характер. Окрім того, інвестиції можуть охоплювати приріст оборотних активів, фінансових інструментів і навіть окремих видів нематеріальних активів. З іншого боку, капітальні вкладення є лише однією з форм інвестицій [8, 11-12].

В. Мартиненко було проаналізовано попередні підходи до визначення змісту поняття «інвестиції» та запропоновано визначення, що інвестиціями є довгострокові вкладання капіталу у розвиток суспільного виробництва для його зростання, яке відбувається завдяки його перетворенню з грошової форми у виробничу, товарну та споживчу форми і спрямованості на задоволення індивідуальних, колективних та суспільних потреб [13-14].

Тож, В. Мартиненко підтверджується той факт, що інвестиції є більш широким значенням, ніж капітальні вкладення, однак додає, що державні кошти що вкладені в реалізацію соціальних програм також можна назвати інвестиціями.

В дослідженні Л. Шевченко, розглядається спосіб виокремлення 4 аспектів в категорії «інвестиції», враховуючи аналізовані трактовки. Так, інвестиції це:

- частина поточного споживання, яка переноситься в майбутнє;
- витрати на відтворення основних виробничих фондів;
- вкладення коштів в матеріальні активи;
- витрати на відтворення капіталу [15].

Тобто, згідно з останніми трьома пунктами, можна зробити висновок, що інвестиції є вкладенням у виробництво товарів та послуг, а пріоритет в інвестуванні саме в реальні активи, а не сферу обміну. У своїх підходах до визначення поняття «інвестиції», Н. Хрущ також підкреслюється відтворювальна функція цих процесів. Нею зазначено, що інвестиціями є видатки на створення, розширення, реконструкцію та переобладнання основного капіталу, а також на пов'язані з ним зміни в оборотному капіталі.

Враховуючи вищенаведені тлумачення, необхідно зафіксувати основні цілі інвестицій, які були визначені авторами та законодавством. Такими цілями є: прибуток, соціальний (іноді екологічний) ефект, утворення нового або збільшення наявного капіталу, позитивні результати, зростання обсягів споживання, запровадження новітніх технологій, реконструкція та модернізація, відтворення основних виробничих фондів.

Також, огляд вітчизняної літератури надав можливість дослідити класифікацію інвестицій (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Класифікаційний опис поняття «інвестиції» [9, 11, 13-15]

№	Класифікаційна ознака	Види інвестицій
1	за об'єктом вкладення	- реальні, тобто вкладення в матеріальні та нематеріальні активи; - фінансові, тобто вкладення в фінансові інструменти;
2	за характером участі інвестора в виборі об'єкта	- прямі, тобто вкладення здійснюється безпосередньо інвестором; - непрямі, тобто вкладення із залученням фінансових посередників.
3	за сумісністю здійснення	незалежні - можуть бути здійснені самостійно, без відчутного впливу на реалізацію інших вкладень; - взаємозалежні - черговість реалізації таких вкладень залежить від інших об'єктів; -взаємовиключні - вкладення носять аналоговий характер і потребують альтернативного вибору.
4	за тривалістю інвестування	короткострокові, до 1 року; довгострокові, більше 1 року.
5	за формою власності	- приватні; - державні; - іноземні; - спільні.
6	за регіональною ознакою	- внутрішні (в межах юрисдикції резидентності інвестора); - зовнішні (поза межами юрисдикції резидентності інвестора).
7	за сферою впровадження	- в матеріальне виробництво; - в соціальну сферу; - в екологічні проекти; - науково-технічні інвестиції; - в культурні та мистецькі проекти.
8	за стадією функціонування підприємства	- для запуску підприємства чи освоєння нових видів діяльності; - на відновлення наявної матеріально-технічної бази; - в розширення господарської діяльності.

Тож, можна зробити висновок, що під інвестиціями слід розуміти в широкому значенні вкладання певних цінностей (коштів, ресурсів) з метою отримання певної вигоди.

Більш детальним можна вважати тлумачення інвестицій, як вкладання цінностей у різних формах (майнових, інтелектуальних) у різні об'єкти чи інструменти підприємницької та інших видів діяльності, з метою отримання в майбутньому результатів, які можна вважати вигодою з точки зору цілей

інвестора (прибутку, приріст оборотних активів, фінансових інструментів, розширення присутності компанії на міжнародних ринках тощо).

Звичайно, з точки зору отримувача інвестицій, він також є отримувачем вигоди. Відносно країни, в яку інвестують, під вигодою від інвестицій необхідно розуміти:

- економічний розвиток. Інвестиції в реальний сектор економіки, такі як промисловість, сільське господарство та послуги, можуть сприяти економічному зростанню. Це може призвести до створення нових робочих місць, підвищення рівня життя, зростання експорту, зменшення залежності від імпорту та зростання ВВП;

- інновації та технологічний прогрес. Інвестиції в дослідження і розвиток можуть сприяти інноваціям та впровадженню новітніх технологій, що підвищує рівень конкурентоспроможності країни на світовому ринку;

- інфраструктурний розвиток. Інвестиції в інфраструктуру, таку як дороги, залізниці, порти та інші об'єкти, можуть покращити транспортну доступність та ефективність. Це робить країну більш привабливою для бізнесу та інших інвесторів;

- розвиток фінансового сектору. Інвестиції в фінансовий сектор можуть підвищити його стійкість та ефективність. Це може полегшити доступ до кредитів та інших фінансових ресурсів для підприємств та громадян.

Існує велика кількість факторів, що впливають на рівень притоку інвестицій в країну, проте одним з основних є інвестиційна привабливість.

Інвестиційна привабливість є домінуючим чинником активізації інвестиційних процесів на макроекономічному рівні, що особливо проявляється в сучасних складних умовах господарювання. Інвестиційну привабливість країни науковці розглядають як сукупність різноманітних чинників, які визначають доцільність вкладення капіталу в конкретну країну [14, 16].

Деякі науковці під інвестиційною привабливістю розуміють здатність країни та суб'єктів господарювання приймати капітал у певних масштабах і формах, ефективно освоювати його, а також гарантувати повернення інвестованого капіталу, з достатнім рівнем прибутку за припустимого рівня ризику [16-17].

Також, існує інше трактування інвестиційної привабливості країни, в якому розглянуто це поняття як економічна категорія. Так, Я. Колесник та Н. Скоробагатова вважають, що вона поєднує в собі аналіз таких характеристик як: природно-ресурсний потенціал, рівень економічного розвитку країни, політична стабільність, освітній і науковий потенціал, географічне положення, господарський розвиток країни тощо, при здійсненні якого інвестор може оцінити доцільність вкладання в цю країну інвестицій і наявність можливостей для подальшої діяльності [18].

Г. Рзаєв та В. Вакулова вважають, що інвестиційна привабливість у цілому представляє собою сукупність політичних, правових, економічних і соціальних умов (факторів, елементів), що забезпечують і сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних і зарубіжних інвесторів і відповідно визначають ступінь ризику інвестицій [19].

На думку Н. Савіної, інвестиційна привабливість є інтегральною характеристикою з позицій ефективності функціонування як галузей економіки і видів діяльності, так і регіонів та окремих реальних проектів [20].

Заслуговує уваги визначення П. Коренюк та О. Копил, які зазначають, що інвестиційна привабливість є досягненням компромісу між інвестором та реципієнтом інвестицій. При цьому, на мотивацію інвестора впливають політичні, економічні, виробничі, конкурентні, маркетингові, екологічні та інші фактори [21].

Ю. Нікольчук та О. Лопатовська узагальнюють вищенаведені тлумачення та у підсумку встановлюють, що інвестиційна привабливість визначається поєднанням характеристик, засобів, можливостей, що

відображають у сукупності потенційний платоспроможний попит на інвестиції. По суті, інвестиційна привабливість країни – це характеристика, що відображає вигідність або невикладення грошових коштів в країну. Також, вони систематизують напрямки тлумачення інвестиційної привабливості, а саме:

- на основі цілей інвестора;
- на основі сукупності різних факторів;
- на основі співвідношення дохідності та ризику [22].

Однією з характеристик інвестиційної привабливості є дуже висока чутливість до змін у соціальних, економічних, політичних, воєнних, культурних та інших сферах життя країни та суспільства. Отже, одним із ключових питань стає розуміння факторів та показників, що визначають на інвестиційну привабливість країни та їх вплив.

Інвестиційна привабливість поєднує в собі засоби, можливості та характеристики, що в сумі є відображенням потенційного платоспроможного попиту на інвестиції. Сутність інвестиційної привабливості полягає в тому, що вона є характеристикою, яка показує, вигідним чи невикладним буде вкласти грошові кошти та ресурси в країну з точки зору інвестора. Вона описує здатність країни та суб'єктів господарювання на її території до приймання капіталу в певних формах та масштабах, його ефективного освоєння, а також гарантування того, що інвестований капітал повернеться з задовільним розміром прибутку, при допустимому рівні ризику [23-24].

Інвестиційна привабливість включає докладний аналіз різноманітних характеристик, таких як: економічний розвиток, політична стабільність, рівень освіти та соціального забезпечення, науковий потенціал, природно-ресурсний потенціал, географічне місцезонаштування та інші. Завдяки цьому, інвестор отримує можливість оцінити перспективи вкладання інвестицій в країну, яка розглядається, для подальшого отримання вигоди. Оцінка інвестиційної привабливості, як сукупності іміджевих, політичних, правових, соціальних та

економічних умов, що супроводжують вітчизняних та іноземних інвесторів під час їх інвестиційної діяльності в країні, передбачає в собі такі середовища, як: політико-правове, економічне, соціально-культурне, ресурси, екологію, інфраструктуру тощо [25-26].

Дуже часто, сукупність таких середовищ, або сукупностей факторів, відносять до терміну «інвестиційний клімат». До його складових елементів належать політична та економічна стабільність, коливання валютного курсу національної грошової одиниці, загальнодержавна інвестиційна політика та стратегія, відповідне законодавство, судова система, механізми здійснення інвестування та врегулювання інвестиційної діяльності, умови функціонування та прийому іноземних інвестицій, рівень корупційних ризиків, податкове навантаження на бізнес, пільгові програми для інвесторів, формати інвестиційного кредитування, відкритість національної економіки для інвесторів, наявність торговельних бар'єрів і транспортні витрати, ринкова місткість країни, розвиток інфраструктури та телекомунікацій, вартість та якість робочої сили, вартість ресурсів та рівень витрат, географічні та природно-кліматичні умови, та інші [25-33].

Інвестиційна привабливість країни розглядається з позиції інвесторів, їх ступеню зацікавленості в інвестуванні. Інвестиційний клімат комплексно відображає стан готовності країни отримувати інвестиційні надходження. Здоровий інвестиційний клімат передбачає стабільність та надійність економічного середовища країни, що означає ефективне правове регулювання, захист прав інвесторів, невеликий ризик корупції та стійкість до політичних криз.

Країні необхідно постійно впроваджувати заходи з метою покращення інвестиційного клімату через:

- вдосконалення правової системи для захисту прав власності та контрактів;
- спрощення регуляторної політики та процедур для створення та

ведення бізнесу;

- впровадження ефективного механізму врегулювання конфліктів;
- активної боротьби з корупцією та впровадження механізмів відповідальності для посадових осіб;
- зменшення податкового тягарю для підприємств та інвесторів;
- впровадження прозорої та простої податкової системи;
- розвитку транспортної, комунікаційної та енергетичної інфраструктури;
- забезпечення якісної освіти та навчання для робочої сили;
- розвитку міжнародних торгових зв'язків та створення сприятливих умов для експорту та імпорту;
- підтримку екологічних ініціатив та стимулювання «зелених» технологій тощо.

Інвестиційний клімат країни напряму впливає на рівень її інвестиційної привабливості. Він може як створювати конкурентні переваги, так і перешкоди, для національних та зарубіжних інвесторів, впливати на рівень ліквідності, ефективності, прибутковості й ризику інвестування на території країни-реципієнта.

Фінансова нестабільність світу, воєнно-політичні напруги та епідемії руйнують звичний ритм життя та мають негативний вплив на інвестиційний клімат країн. Це несе в собі зниження довіри потенційних інвесторів через погіршення репутації країни, а також через негативні явища у її фінансовій та правовій системах. Це може призводити до втрати капіталу країни через його розміщення в офшорних зонах, зростання витрат на залучення іноземних інвестицій, зокрема підвищення відсоткових ставок для компенсації ризиків, та збільшення загальної ризикованості інвестицій через зростання валютних, політичних, фінансових, підприємницьких та інших видів ризиків.

Інвестиційний клімат напряму визначається рівнем ризику інвестування в галузі економіки країни, а також обумовлює певний рівень інвестиційної

привабливості об'єктів інвестування, розташованих на її території, а також на інвестиційну активність інвесторів та отримувачів інвестицій [33].

Інвестиційна привабливість є складною оцінкою, яка характеризує вигідність розміщення капіталу у потенційних об'єктах інвестування, враховуючи їхній інвестиційний потенціал та пов'язані з цим мікроекономічні та макроекономічні ризики [31, 34].

Тож, можна підсумувати, що інвестиційна привабливість країни – це характеристика, що показує доцільність вкладення коштів в країну з точки зору інвестора. Інвестиційний клімат є станом готовності країни отримувати інвестиційні надходження.

1.2 Сучасні методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості

Оцінка інвестиційної привабливості дозволяє потенційним інвесторам зрозуміти рівень ризиків, пов'язаних з інвестуванням в конкретну країну.

Пошук країни здійснюється за критеріями наявності стабільного інвестиційного клімату та надійною політичною, економічною та правовою системою, щоб зменшити можливі втрати.

Оцінка привабливості країни допомагає інвесторові розширити свій портфель, вибираючи різноманітні інвестиційні можливості у різних географічних областях. Збалансований портфель дозволяє розподілити ризики та забезпечити більш стійкий фінансовий стан.

На рисунку 1.1 видно, що під час дослідження інвестиційної привабливості, інвестор проводить комплексну суб'єктивну оцінку інвестиційної ситуації, що склалася в тій чи іншій країні.

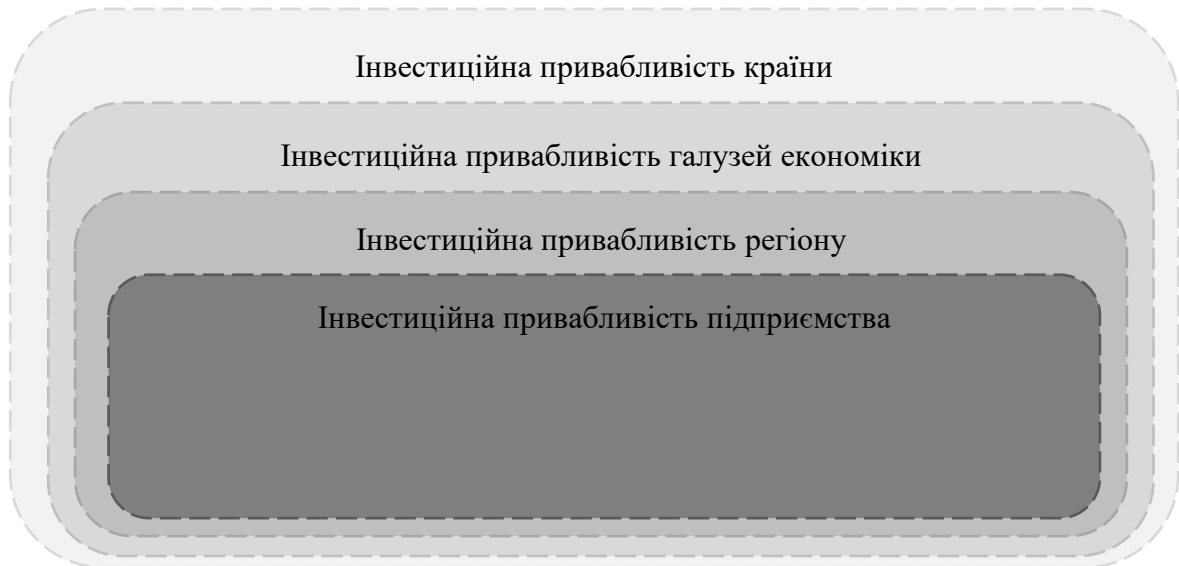

Рисунок 1.1 – Рівні послідовної оцінки інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання [21]

При цьому, підприємство є кінцевим ступенем дослідження та точкою вкладення коштів, де саме і реалізуються конкретні інвестиційні проекти. Під час визначення інвестиційної привабливості, з'ясовуються напрями інвестування з найвищою ефективністю вкладень.

Існує багато підходів до оцінки інвестиційної привабливості країни, які допомагають інвесторам отримати повний обсяг інформації та прийняти обґрунтовані рішення, але усі їх можна поділити на три основні групи:

- статистичний підхід. Його підґрунтям є аналіз статистичних даних щодо інвестицій які надходять в економіку країни. Цей підхід є достатньо універсальним, та базується на принципі, що чим краще показники, тим вище інвестиційна привабливість. До недоліків цього підходу можна віднести неможливість урахування всієї палітри показників та факторів, на які звертають увагу інвестори. Однак, даний підхід є формалізованим, і бере за основу конкретні соціально-економічні показники;

- метод експертних оцінок. Цей метод передбачає, що експерт надає свої власні оцінки значущості показників, вибираючи найбільш вагомні. Після

цього проводиться аналіз цих показників в динаміці, і формуються висновки стосовно інвестиційної привабливості регіону. Цей метод широко використовується в зарубіжній практиці оцінки інвестицій та привабливості і має значні переваги. Зокрема, його головною перевагою є можливість адаптації показників та факторів під конкретні потреби інвесторів, а також проведення глибокого аналізу привабливості різних галузей економіки. Однак важливим недоліком цього методу є суб'єктивність оцінок та вплив особистих поглядів експерта на формування висновків;

– рейтинговий підхід. При проведенні оцінки інвестиційної привабливості національної економіки, виокремлюють два види цього підходу, а саме рейтинговий та рейтингово-аналітичний. Саме рейтингово-аналітичний підхід найбільш широко застосовується. Він включає в себе аналіз наявних показників інвестиційної привабливості, їх групування та формування інтегрального показника. Цей метод є простим у використанні та зручним у тлумаченні результатів, що робить його ефективним для оцінки інвестиційної привабливості на макрорівні. Значним недоліком цього методу є важкість вибору вірної методології розрахунку показників, що є суттєвим обмеженням. Рейтинговий підхід, що базується на опитуваннях, ґрунтується на думці експертів, що представляють регіон, і призводить до формування загального рейтингу. Цей метод часто використовується провідними світовими консалтинговими та аналітичними агентствами (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Основні підходи та методи визначення інвестиційної привабливості національної економіки [21]

Назва підходу/методу	Переваги	Недоліки
Статистичний підхід	Легкий у використанні; застосування достовірних показників під час аналізу.	Має формалізований характер; ґрунтується на конкретних соціально-економічних показниках, не враховує всі фактори.
Метод експертних оцінок	Можливість адаптації показників і факторів для потреб інвесторів; надає можливість поглибленого аналізу.	Суб'єктивність оцінки, залежність висновків від позиції експертів.
Рейтинговий підхід	Легкий у використанні	Важкий вибір правильної методики розрахунку показників для аналізу.

На рівні макроекономіки, інвестиційна привабливість є інтегральною характеристикою всіх галузей та регіонів країни.

Виникає поняття інвестиційного клімату в країні, що охоплює можливості для розвитку інвестиційної структури, висунення продуктивних сил і повертання інвестиційних ресурсів. Оцінка інвестиційної привабливості економіки країни може використовувати дані, що відображають активність інвестиційної діяльності. Аналіз цих показників дав підставу розподілити їх на три категорії: загальні, макроекономічні та показники оцінки інвестиційного ринку. Вони узагальнено формують систему оцінки інвестиційної привабливості України. До загальних належать дані, що відносяться до конкурентоспроможності країни та її позиції на міжнародному інвестиційному ринку. Звичайно, оцінка інвестиційної привабливості традиційно пов'язана із розрахунком інтегрального показника та відповідним рейтингу держав, що базується на аналізі факторів політичного, економічного, соціально-культурного, інституціонального середовища, ресурсів та інфраструктури.

При аналізі інвестиційної привабливості, можна виділити такі три групи чинників, що її визначають:

- динамічні, при взаємодії з якими з'являється відповідна реакція;

- статистичні, які є малокерованими, бо управлінські структури не можуть впливати на них;
- інерційні, які потребують комплексних та цілеспрямованих заходів з метою їх позитивної зміни [22].

Під час аналізу інвестиційної привабливості, до категорії макроекономічних показників можна включити більше 40 різних параметрів. Згідно зі Системою національних рахунків, до цієї категорії відносяться різноманітні фактори, такі як ВВП, обсяг експорту та імпорту товарів та інших.

На практиці існує значна кількість рейтингів щодо оцінки інвестиційного клімату держави або інвестиційної привабливості об'єкта інвестування, які систематично публікуються та відрізняються один від одного в основному переліком компонентів, які беруться до уваги під час розрахунку. Але існує й одна суттєва особливість. Так, Standard and Poor's Corporation (S&P) та Moody's Investor Service, Inc (Moody's) історично орієнтується на американський ринок, методологія Fitch Rating Ltd (Fitch) прийнятна для європейських країн, а Rating & Investment Information Inc виступає індикатором платоспроможності емітента азіатських країн [34-35].

Фактори, які впливають на інвестиційну привабливість часто розглядають на макрорівні, в розрізі країни чи декількох країн (наприклад ЄС, Єврозона, Південна або Східна Азія, Країни Африки тощо), або з точки зору галузей виробництва (підприємства агропромислового комплексу, авіаційної промисловості тощо) (рис. 1.2).

Рівень розвитку регіону є запорукою привабливості підприємств та галузей, що знаходяться на їх території.

Інвестиційна привабливість регіонів є показником, що висвітлює різноманітні аспекти їхнього фінансового розвитку, перспектив інвестицій, ступеня незалежності, податкової дисципліни, рівня життя населення та інших факторів. Ці елементи значно впливають на формування доходів від інвестицій та різноманітність інвестиційних ризиків тощо.

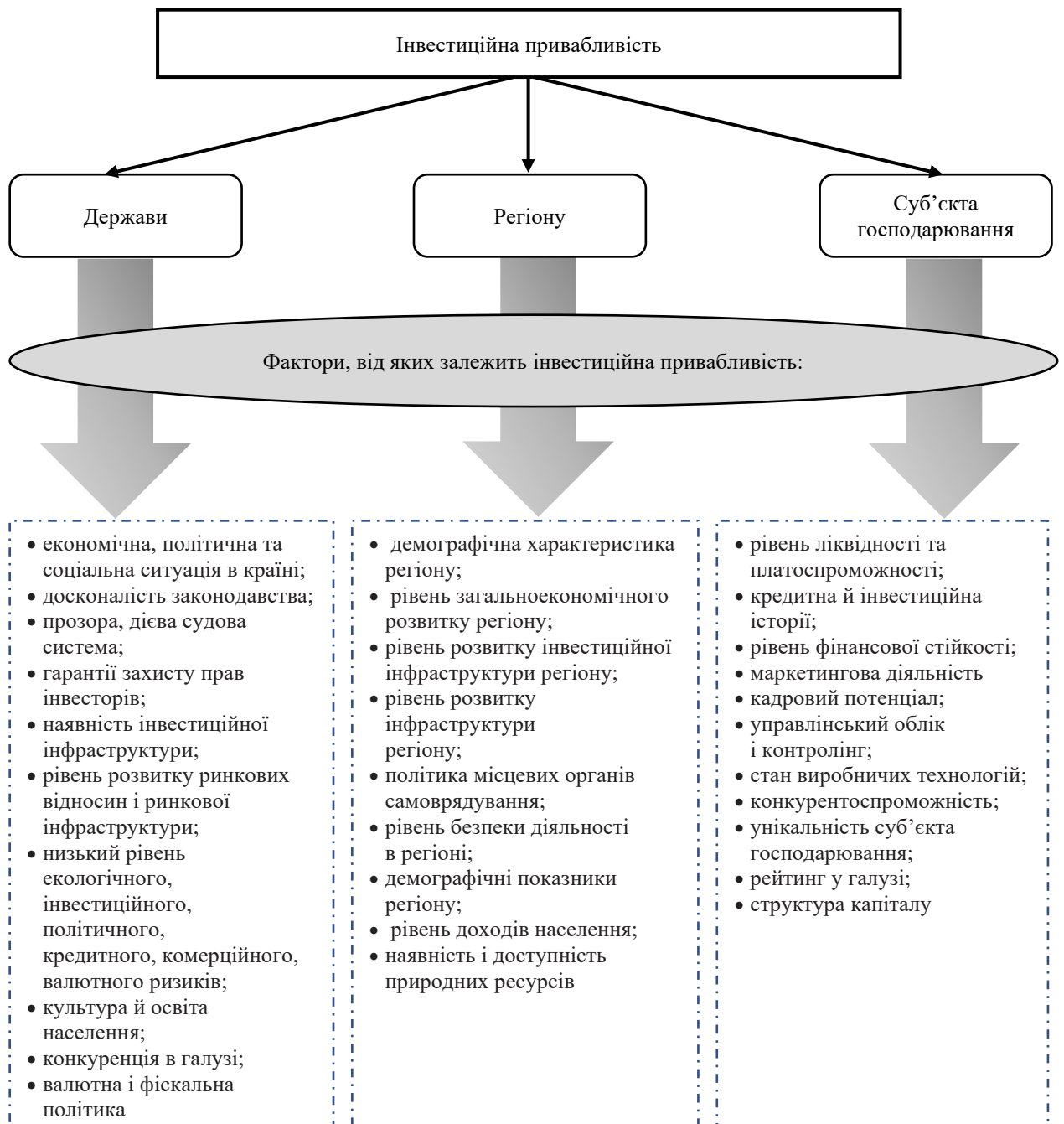

Рисунок 1.2 – Фактори, які впливають на інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання [21, 36-38]

Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості полягає в тому, що вони надають структурований та системний підхід до аналізу інвестиційних можливостей країни чи регіону. Ефективні методи дозволяють враховувати різноманітні аспекти, що впливають на привабливість для інвесторів, і допомагають приймати обґрунтовані рішення.

Методичні підходи дозволяють використовувати об'єктивні дані та критерії для оцінки різних аспектів інвестиційної привабливості, що робить процес більш достовірним. Вони дозволяють розглядати різні фактори, такі як економічні, фінансові, політичні, інфраструктурні тощо, як частину єдиного комплексного огляду, що важливо для повного розуміння ситуації. До того ж, вони надають можливість системно підходити до аналізу та оцінки різних факторів, взаємозв'язок яких визначає інвестиційну привабливість.

Висновки до першого розділу

В цьому розділі визначено сутність понять «інвестиції», «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат» через аналіз нормативно-правової бази та досліджень вітчизняних науковців. Так, під інвестиціями в широкому значенні слід розуміти вкладання певних цінностей (коштів, ресурсів) з метою отримання певної вигоди. Більш вузьким значенням можна вважати тлумачення інвестицій, як вкладання цінностей у різних формах (майнових, інтелектуальних) у різні об'єкти чи інструменти підприємницької та інших видів діяльності, з метою отримання в майбутньому результатів, які можна вважати вигодою з точки зору цілей інвестора (прибутку, приріст оборотних активів, фінансових інструментів тощо).

Інвестиційна привабливість країни – це характеристика, що показує доцільність вкладення коштів в країну з точки зору інвестора. Інвестиційна привабливість є складною оцінкою, яка характеризує вигідність розміщення капіталу у потенційних об'єктах інвестування, враховуючи їхній інвестиційний потенціал та пов'язані з цим мікроекономічні та макроекономічні ризики. Інвестиційна привабливість країни розглядається з позиції інвесторів, їх ступеню зацікавленості в інвестуванні. Інвестиційний

клімат комплексно відображає стан готовності країни отримувати інвестиційні надходження. Здоровий інвестиційний клімат передбачає стабільність та надійність економічного середовища країни, що означає ефективне правове регулювання, захист прав інвесторів, невеликий ризик корупції та стійкість до політичних криз. Інвестиційний клімат країни напряму впливає на рівень її інвестиційної привабливості. Він може як створювати конкурентні переваги, так і перешкоди, для національних та зарубіжних інвесторів, впливати на рівень ліквідності, ефективності, прибутковості й ризику інвестування на території країни-реципієнта.

Інвестиційна привабливість країни – це характеристика, що показує доцільність вкладення коштів в країну з точки зору інвестора. Інвестиційний клімат є станом готовності країни отримувати інвестиційні надходження.

Існує багато підходів до оцінки інвестиційної привабливості країни, які допомагають інвесторам отримати повний обсяг інформації та прийняти обґрунтовані рішення, але усі їх можна поділити на три основні групи підходів, а саме: статистичний підхід, метод експертних оцінок, рейтинговий підхід.

Розглянуто методи оцінки інвестиційної привабливості через міжнародні рейтинги та проаналізовано фактори, які впливають на інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання.

2 АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ ТРЕНДІВ ТА ДИНАМІКИ ПОКАЗНИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ

2.1 Аналіз трендів фінансових показників інвестиційної привабливості

Фінансові показники є важливою складовою оцінки інвестиційної привабливості будь-якої організації, підприємства, регіону, а також країни. Залучення в країну фінансових інвестицій є дуже важливим для неї, якщо держава зацікавлена в перспективі розвитку свого виробництва, підвищення рівня конкурентоспроможності своєї економіки та формуванні іміджу надійного партнера.

Саме тому, дуже важливим постає питання в надійності фінансових складових країни, що може стати вирішальним аргументом у переконанні потенційних інвесторів в необхідності, доцільності та перспективах вкладень. Від формування фінансової безпеки країни, стійкості фінансової системи та гарантій у можливості подолання впливу зовнішніх і внутрішніх кризових явищ залежить рівень привабливості такої країни з точки зору інвесторів.

Тож, цілком доцільно в ролі фінансових показників використовувати показники фінансової безпеки в рамках комплексного аналізу інвестиційної привабливості країни.

Під фінансовою безпекою необхідно розуміти стан фінансової системи, що відображає стійкість до кризових явищ, забезпеченість усіма необхідними фінансовими умовами для розвитку економіки країни та збереження цілісності фінансової системи країни [39-42].

Враховуючи специфіку дослідження та спираючись на Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, буде доцільним використовувати фінансові показники для визначення рівня інвестиційної привабливості країни з банківського та небанківського секторів, боргової, валютної та грошово-кредитної сфери (рис. 2.1).

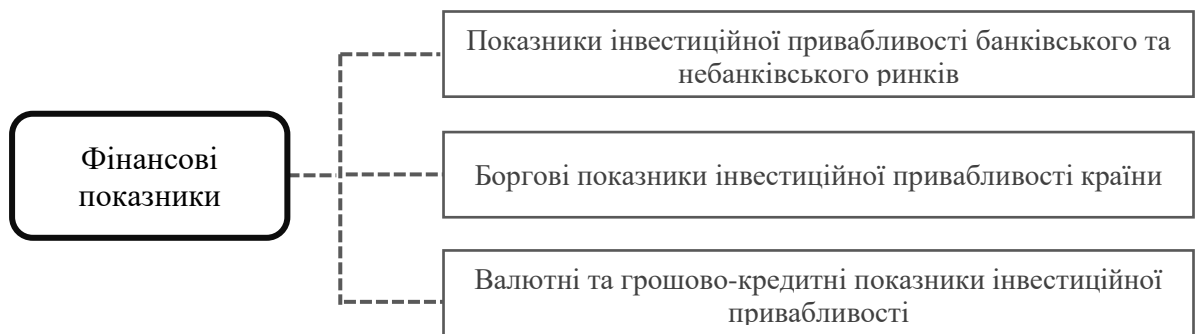

Рисунок 2.1 – Декомпозиція фінансових показників інвестиційної привабливості країни сформованих на основі Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [40]

До показників інвестиційної привабливості країни у банківському та небанківському секторі можна віднести:

- частку простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України (у відсотках);
- співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті (у відсотках);
- частку іноземного капіталу у статутному капіталі банків (у відсотках);
- співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів (у скільки разів);
- співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань (у відсотках);
- рівень проникнення страхування (страхові премії до ВВП) (у відсотках).

Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів наданих банками відображає кількість непрацюючих кредитів, або NPL (Non-performing loan) (рис. 2.2). Її рівень відображає наслідки активної кредитної політики банків минулих років. Також, цей показник

опосередковано вказує на якість оцінки платоспроможності позичальників і стан захисту прав кредиторів.

Піковим значенням можна вважати 2018 рік, коли частка простроченої заборгованості досягла приблизно 58,8%.

Причиною появи непрацюючих кредитів можна вважати неефективне законодавство, а також те, більшість таких кредитів припадає на корпоративний сектор. Протягом періоду фінансової кризи 2008 року, надання позик проводилося без належної методики розрахунку кредитних ризиків та адекватної оцінки вартості майна під заставу.

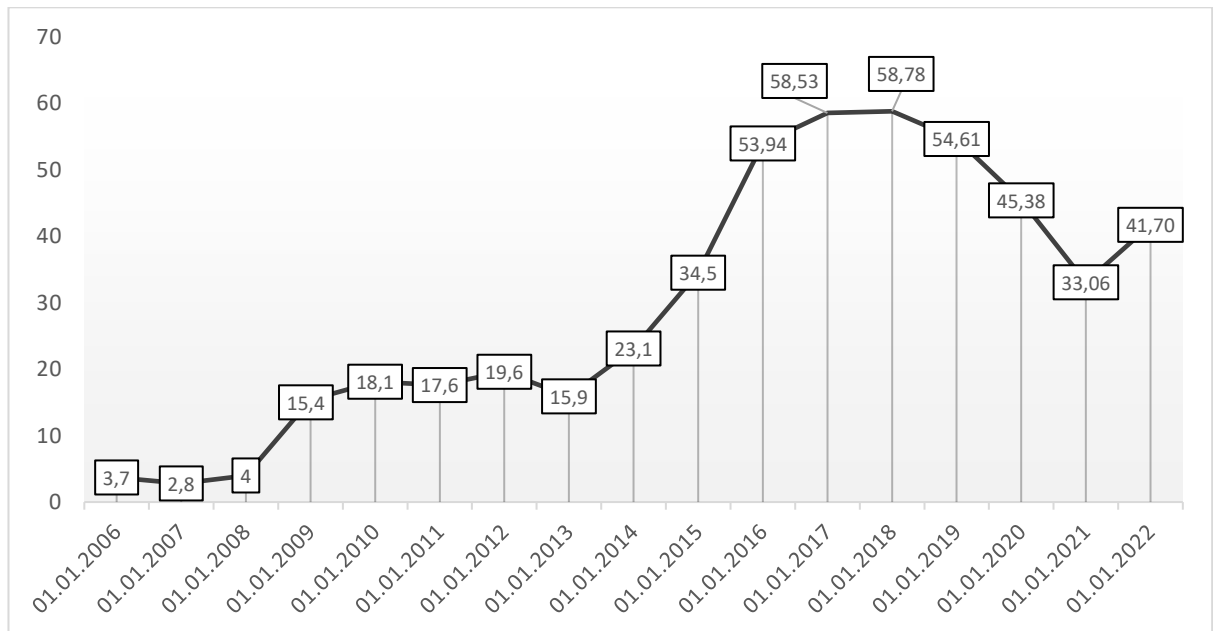

Рисунок 2.2 – Динаміка зміни частки простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, у % [43]

Друге зростання відбулося у 2014 році та обумовлено початком війни РФ проти України на території Донбасу, коли підприємствам та організаціям східних областей знадобилось значне кредитування, а також частка компаній, які користувалися послугами кредитування, зазнали стану банкрутства.

У 2016 та 2017 роках зростання продовжувалось завдяки трьом факторам. Перш за все, після націоналізації ПриватБанку було визнано

додаткову частину кредитів непрацюючими. По-друге, згідно Постанові Правління НБУ № 351, термін «непрацюючий кредит (NPL)» був підданий більш жорсткому трактуванню, згідно з міжнародними стандартами [44]. По-третє, Національний банк України (далі – НБУ) провів заходи з оцінки рівня якості активів банків, через що банкам довелось проводити перегляд кредитних портфелів. Зростання наступних років вже пов’язано із заходами банків з адаптації до нових стандартів звітності та виправлення помилок. 2022 рік відзначився новим зростанням непрацюючих кредитів, внаслідок початку повномасштабної агресії РФ проти України.

Наступним показником розглянемо співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті. Цей фінансовий показник значно знизився з 2018 року та склав 61,6% (рис. 2.3).

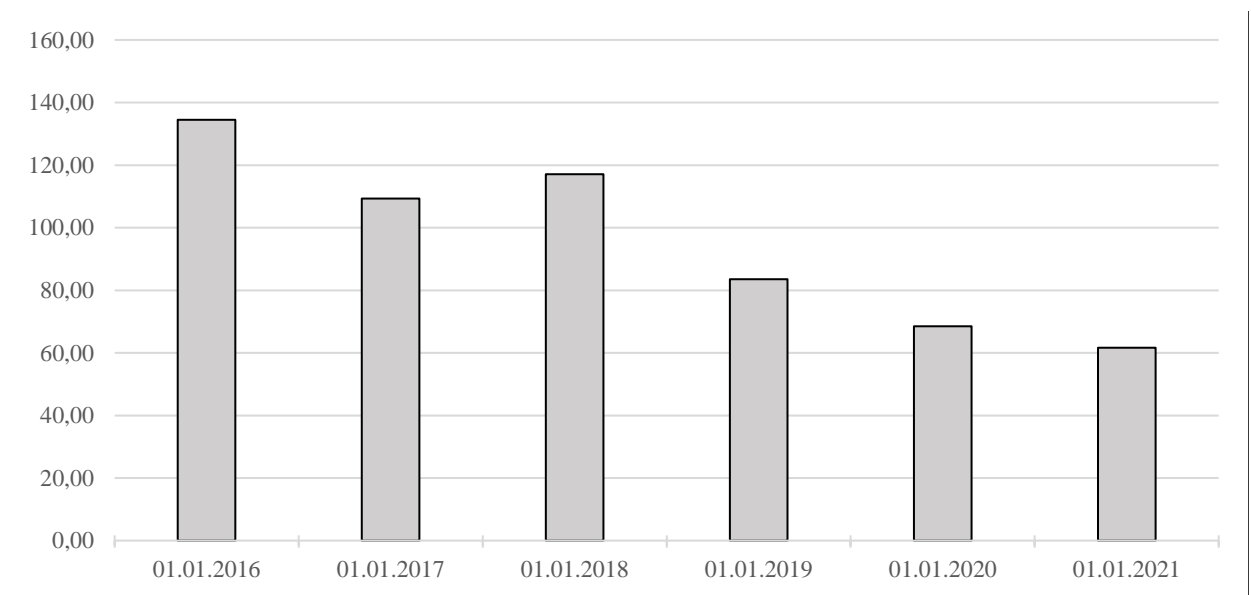

Рисунок 2.3 – Зміна співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, відсотків

Така динаміка пов’язана зі збільшенням депозитів в іноземній валюті та зменшенням кредитів, що надаються резидентам в іноземній валюті за останні роки. З точки зору НБУ, баланси банків з українським капіталом мають значний рівень доларизації (більше ніж 40% чистих кредитів номіновано у

валюти). Тож, у своїй макропруденційній політиці, НБУ хоче уникнути надмірного росту кредитування та зменшення рівня доларизації в банківському секторі [45].

Також, зменшення обсягів кредитування може бути викликане списанням недіючих кредитів банками та залежністю населення від змін валютного курсу національної грошової одиниці. Інфляція та девальвація часто призводили до зниження купівельної спроможності гривні, що спонукало населення зберігати значну частину своїх заощаджень в іноземних валютах.

Крім того, валютні кредити ставали більш привабливими завдяки нижчим процентним ставкам порівняно з кредитами в гривні. Проте останні кризові події, такі як фінансова криза 2008 року, політичні турбулентності в 2013-14 роках та економічний спад у 2020 році через пандемію COVID-19, призвели до знецінення гривні і викликали відтік депозитів з банків. Девальвація ускладнювала нормальне обслуговування кредитів, що призводило до зростання непрацюючих кредитів серед фізичних осіб і підприємств. Це спричинило обмеження кредитування населення на законодавчому рівні.

Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків має значний вплив не тільки на фінансову безпеку країни, але й на інвестиційну привабливість. З одного боку, це робить банки менш чутливими до різних стресових ситуацій, оскільки такі установи з іноземним капіталом менш схильні до внутрішніх кризових процесів в країні. Окрім цього, це посилює конкуренцію на ринку банківських послуг. Однак, з іншого боку, важливу роль відіграє належність банку до конкретної країни, що може призводити до політичних конфліктів і використання банків як інструменту впливу. Банки з великою часткою іноземного капіталу можуть стати «переносниками» нестабільності [46-47].

Оптимальним вважається рівень іноземного капіталу в українських банках у межах 20-25% [44]. Проте за останні роки цей показник зріс та склав приблизно 46,5% (рис. 2.4). За період з 2016 по 2021 роки, загальна кількість банків скоротилася з 98 до 71, кількість банків з іноземним капіталом зменшилася з 39 до 33 [43, 48].

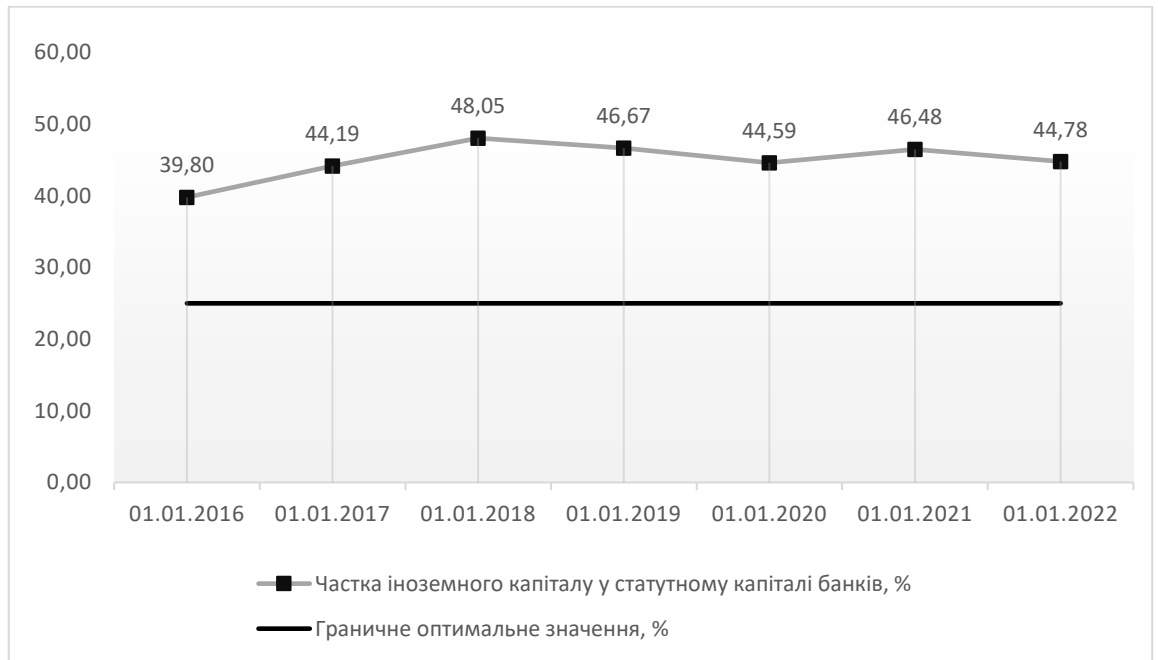

Рисунок 2.4 – Динаміка зміни частки іноземного капіталу у статутному капіталі банків (%), в порівнянні з її оптимальним значенням [43, 48]

Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань відображає здатність банків покривати короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів. В Україні цей показник знизився в порівнянні з 2016 роком, та у 2022 склав 88,8%, однак все одно мав допустимий рівень (рис. 2.5).

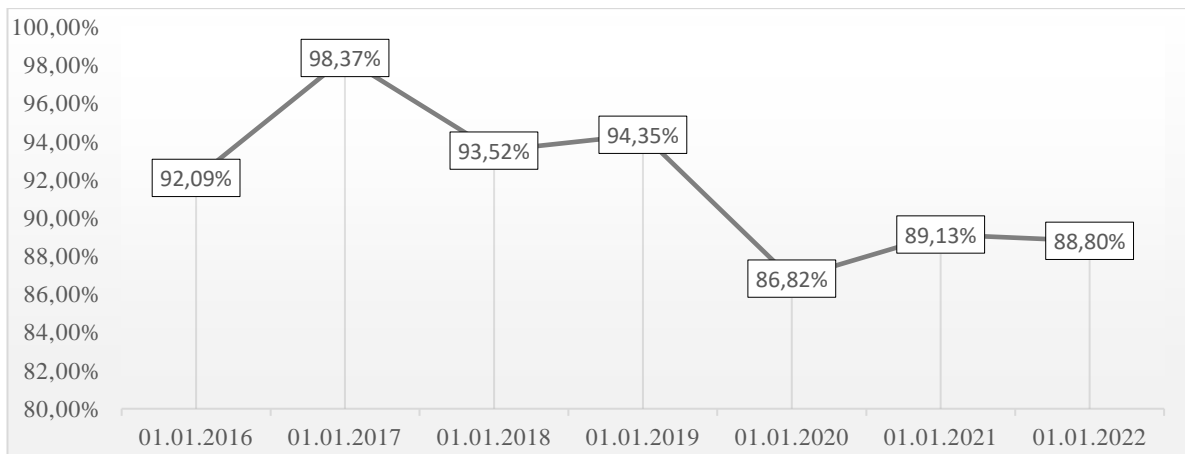

Рисунок 2.5 – Динаміка рівня співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань [49]

Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів є показником рівня ймовірної загрози від недостатності довгострокових ресурсів у банках (рис. 2.6).

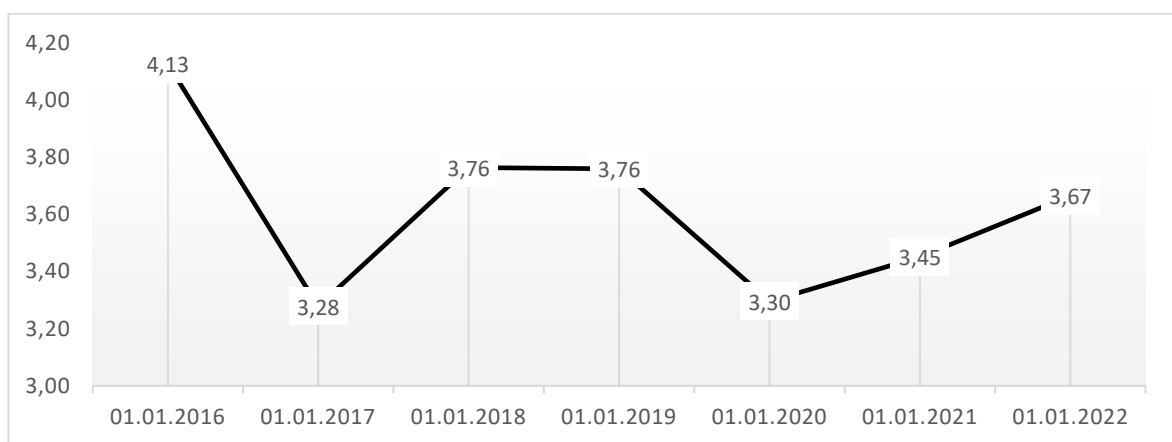

Рисунок 2.6 – Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів [43]

Протягом усього досліджуваного періоду, показник мав негативні значення, бо довгострокові частка довгострокових кредитів перевищувала частку депозитів у 3,3-3,7 рази, при тому що, допустими значенням є 1,2 рази, а оптимальним 1 до 1 [43-44].

Рівень проникнення страхування (страхові премії до ВВП), який відображає відношення обсягу залучених страхових премій до ВВП.

Останніми роками спостерігається стале зменшення даного показника. У 2022 році він склав усього 0,76%, при тому що на 2021 рік його значення дорівнювало 0,93%, а у 2017 році – 1,14% (табл. 2.1).

Причиною цьому може слугувати невисокий темп зростання обсягів страхових внесків у порівнянні з ВВП, який обумовлений недовірою населення до страхових послуг, який супроводжується сумнівами щодо необхідності сплачувати страхові внески та невисокою гарантією отримати страхові виплати [50].

Таблиця 2.1 – Хронологія зміни обсягів валових страхових премій та валового внутрішнього продукту

Показник	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
валові страхові премії, млн. гривень	32 414,1	34 236,1	45 461,3	48 377,2	45 176,0	50 993,8	39 661,8
ВВП, млн. гривень	2 385 367	2 981 227	3 560 302	3 977 198	4 222 026	5 459 574	5 191 028

До показників боргових показників інвестиційної привабливості країни можна віднести:

- відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП (відсотків);
- відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП (відсотків);
- відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу (відсотків).

Державний борг представляє собою сукупність фінансових зобов'язань країни з повернення отриманих кредитів, які не були погашені на визначену дату.

Гарантований державою борг включає загальну вартість всіх зобов'язань суб'єктів господарювання, що є резидентами України. Ці зобов'язання стосуються як повернення кредитів, які вже були отримані, так і тих, що ще не були погашені на визначений звітний термін, причому їх виконання забезпечується державними гарантіями [51].

Державний та гарантований державою борг розрізняються тим, що гарантований борг призначений для підприємств-резидентів, а не для самої держави.

Останні 10 років простежується значне зростання фактичних значень державного зовнішнього та внутрішнього боргів. При цьому, до 2019 року, частка сукупного державного боргу відносно ВВП знижувалася, що обумовлено зростанням обсягів самого ВВП, а також необхідністю погашення внутрішніх зобов'язань по запозиченням. Однак, COVID-19 та повномасштабна агресія з боку РФ змусили мобілізувати усі наявні ресурси, а також отримати значну частку зовнішньої фінансової допомоги (рис. 2.7).

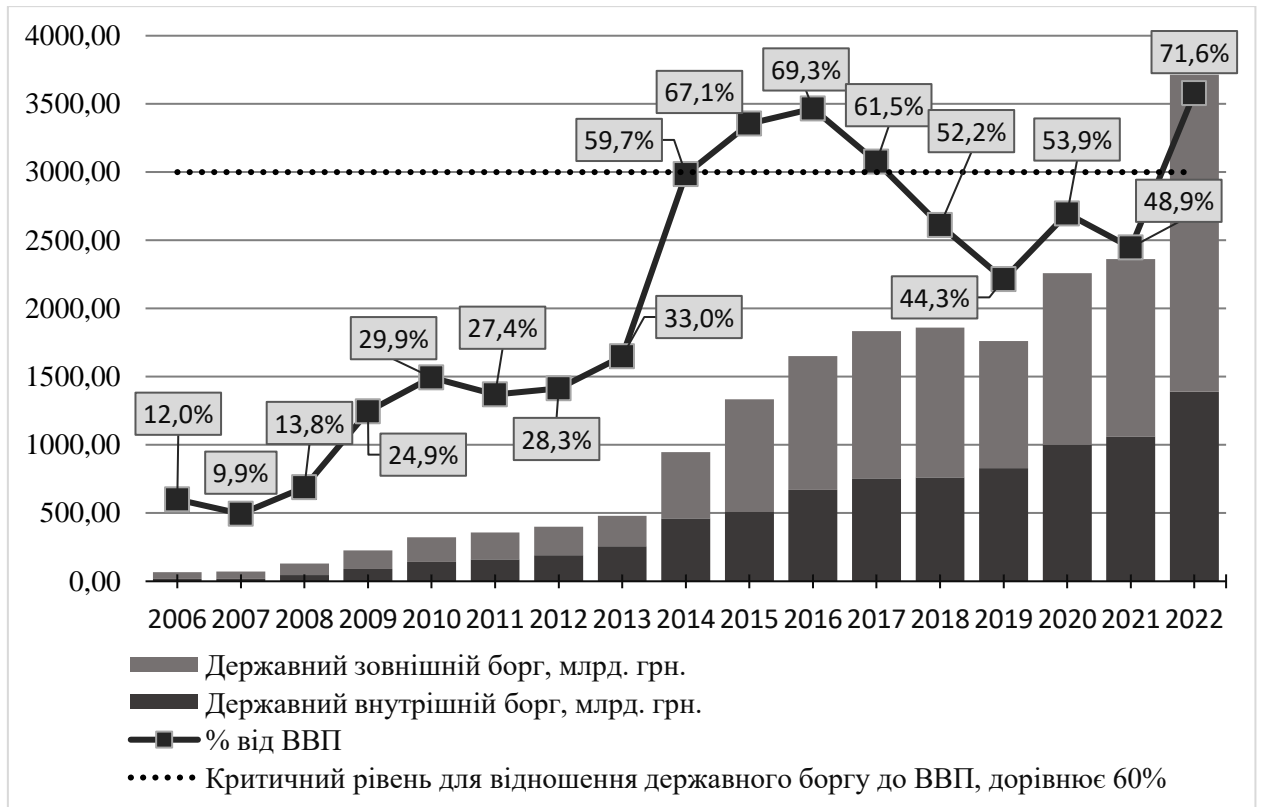

Рисунок 2.7 – Динаміка державного боргу [52-55]

Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП показує здатність держави до ефективного обслуговування державного боргу та сприяти економічному розвитку (рис. 2.8).

До 2022 року, спостерігалася позитивна динаміка, коли частка державного та гарантованого державою боргу значно знизилася відносно ВВП, однак за рахунок воєнних дій та кризових явищ, цей показник фактично повернувся до рівня 2016 року.

Нарощування валютних резервів, які були вичерпані завдяки валютним інтервенціям національного банку країни та воєнне широкомасштабне вторгнення зумовили необхідність направити більшу частину видатків на оборону нашої країни.

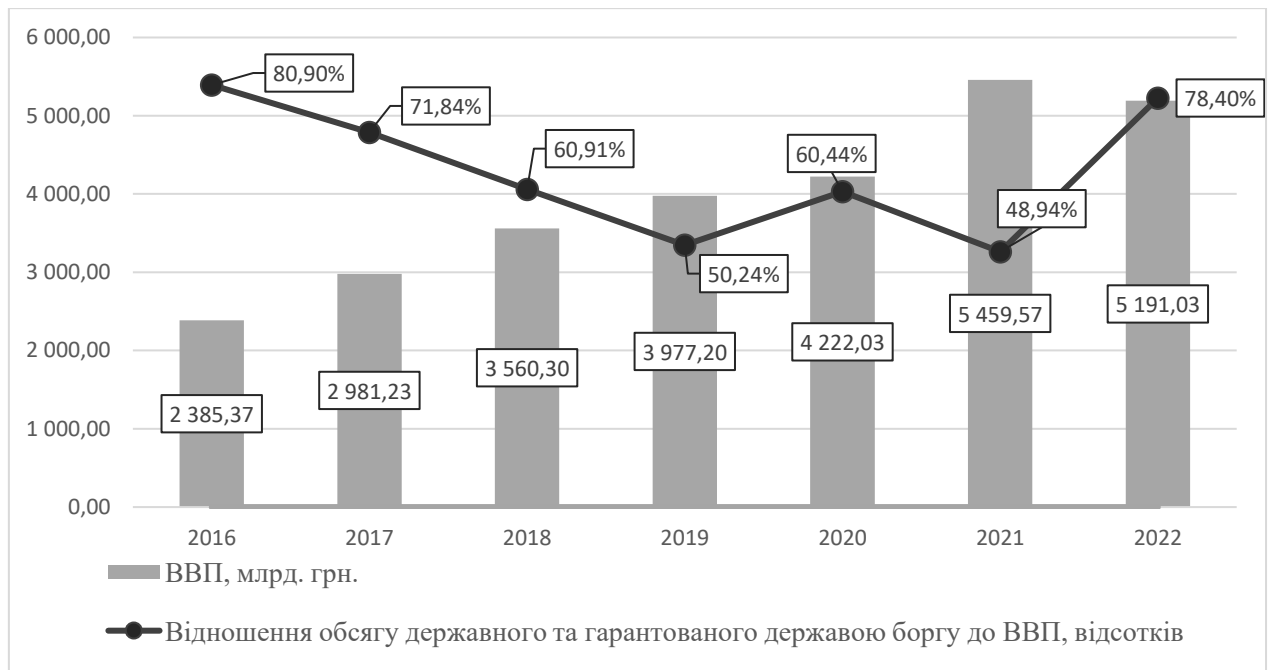

Рисунок 2.8 – Динаміка відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу відносно ВВП

Наступний фінансовий показник інвестиційної привабливості – відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП. Він інтерпретується аналогічно, відображаючи ступінь боргового тиску, але враховуючи заборгованості перед міжнародними фінансовими установами, а саме: Міжнародним Валютним фондом, Європейським інвестиційним банком, Європейським банком реконструкції та розвитку, Європейським Співтовариством, комерційними банками з іноземним капіталом, урядами іноземних держав, а також за випущені цінні папери на зовнішньому ринку.

Оскільки обслуговування та погашення зовнішнього боргу проводиться в іноземній валюті, тож зміни та коливання курсу валют може впливати на фінансову стійкість країни. Велика частка зовнішнього боргу у загальній сумі створює значний ризик для фінансової безпеки країни. Цю ситуацію визначають різні аспекти та слабкі сторони в економіці країни.

Зовнішній борг країни за 2022 рік склав приблизно 44,8% від об'єму ВВП. Збільшення валютного курсу та обсягів зовнішнього боргу, істотне зменшення значення ВВП із-за руйнування та закриття багатьох українських

компаній із-за війни очікувано призвели до підвищення значення цього показника (рис. 2.9).

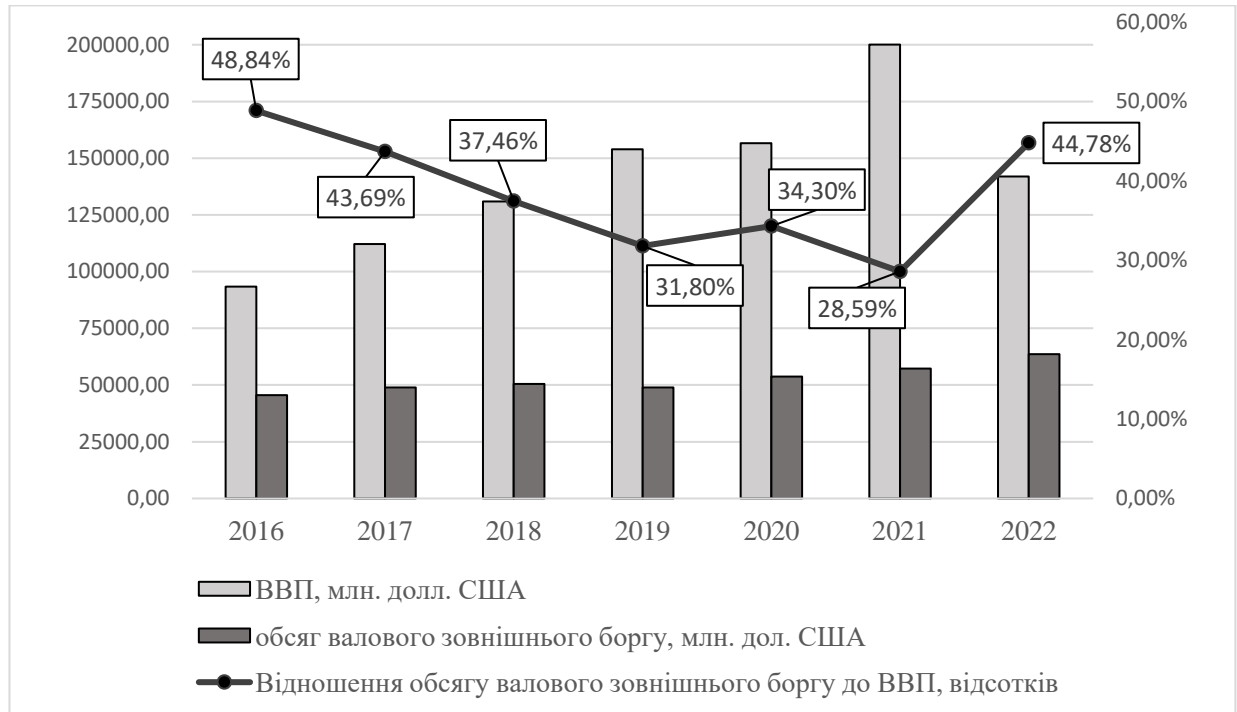

Рисунок 2.9 – Динаміка відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП

Однією з причин є те, що економіка України сильно залежить від цінових коливань на ринку сировини, такої як металопродукт, залізна руда, сталь, соняшникова олія, пшениця та інші. Експорт сировини є основним джерелом іноземних валютних надходжень,

Наприклад, у 2021 році продукція рослинного походження склала 22,8% від загального обсягу експорту, мінеральні продукти – 12,4%, недорогочінні метали та вироби з них – 23,5%, жири та олії тваринного або рослинного походження – 10,3%. Загалом, від усього обсягу експорту це становило 69% [57]. Усі ці ланки експорту напряму страждають від наслідків постійних бойових дій, руйнування виробничої інфраструктури та знищення сільськогосподарських угідь.

Наступний показник є також співвідношенням з обсягом зовнішнього боргу, однак замість ВВП країни взято офіційні міжнародні резерви. По суті, цей показник ілюструє, яку частину зовнішнього боргу покривають офіційні міжнародні резерви (рис. 2.10).

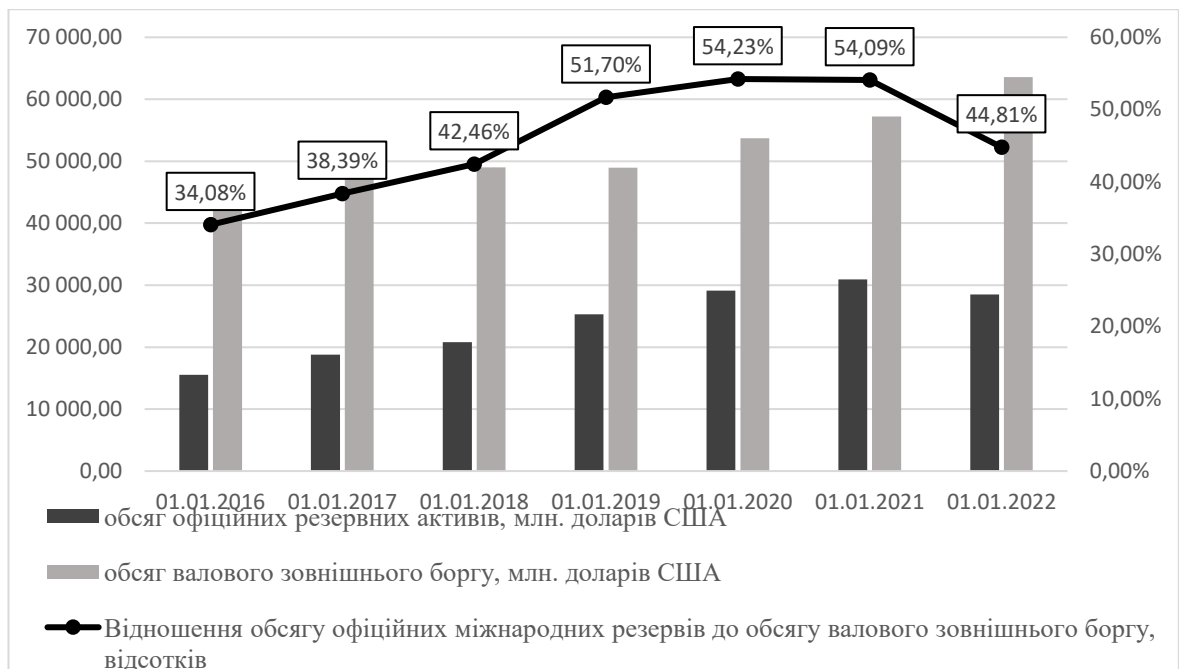

Рисунок 2.10 – Динаміка відношення обсягу міжнародних резервів України до обсягу зовнішнього боргу, %

Від достатності рівня міжнародних резервів залежить можливість фінансової системи та національної економіки України активувати захисний механізм від зовнішніх шоків, а також сприяє підвищенню довіри до її стійкості з боку як національних, так і іноземних інвесторів.

Як видно з рисунку 2.10, найкращим показником можна вважати 54,2%, який припадає на 2020 рік. Загалом, за весь досліджуваний період, Україна могла покрити приблизно 40-45% зовнішнього боргу, що в цілому є оптимальним значенням.

До валютних та грошово-кредитних показників інвестиційної привабливості країни можна віднести:

- достатність валових міжнародних резервів (у місяцях імпорту);
- частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих

кредитів (у відсотках);

- рівень доларизації грошової маси (у відсотках);
- різниця між процентними ставками за кредитами, наданими депозитними корпораціями у звітному періоді, та процентними ставками за депозитами, залученими депозитними установами (крім Національного банку) (у відсоткових пунктах);

- частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, в загальній структурі кредитів, наданих резидентам;

- питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів (скорегований на курсову різницю), відсотків.

Достатність валових міжнародних резервів є фінансовим показником, який виражений місяцями імпорту та оптимальним значенням у 5 місяців. Це означає, що у разі несподіваних та непрогнозованих проблем з експортом товарів та усіх надходжень іноземної валюти в країну, вона зможе покрити свої потреби в імпорті товарів та вирішити проблеми що виникли протягом цього часу, використовуючи свої золотовалютні резерви. Найбільш оптимальне значення спостерігалось у 2020 році, коли цей показник склав 4,8 місяців (рис. 2.11). Нажаль, за рахунок повномасштабної війни, золотовалютні резерви країни почали скорочуватись, що значно впливає на фінансову стабільність.

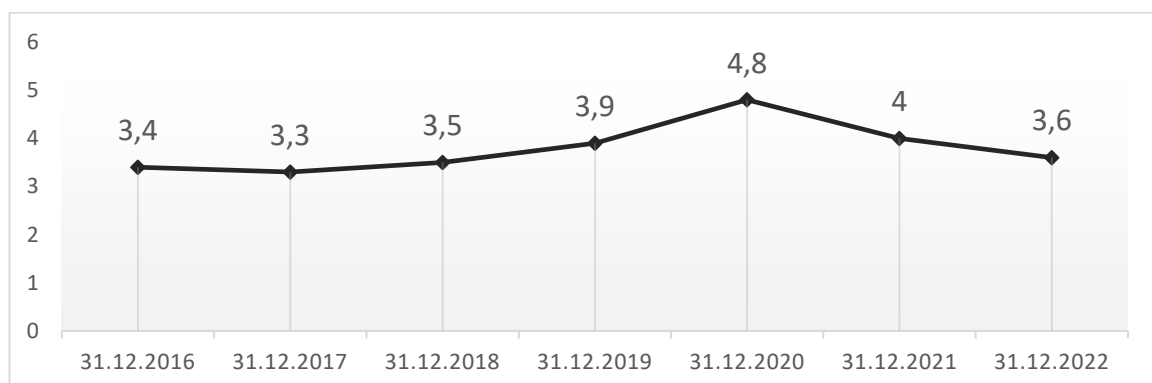

Рисунок 2.11 – Динаміка індикатора достатності валових міжнародних резервів

Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів вказує на структуру кредитного портфеля банків, демонструючи частку кредитів в іноземній валюті серед усіх виданих кредитів. Оптимальне значення для цього показника є 20%, а за досліджуваний період спостерігається позитивна динаміка до зниження цього показника. Якщо за 2016 рік частка кредитів в іноземній валюті складала фактично половину усіх наданих кредитів – 49,4%, то за 2022 рік цей показник склав приблизно 26,9%, що є цілком допустимим рівнем (рис. 2.12).

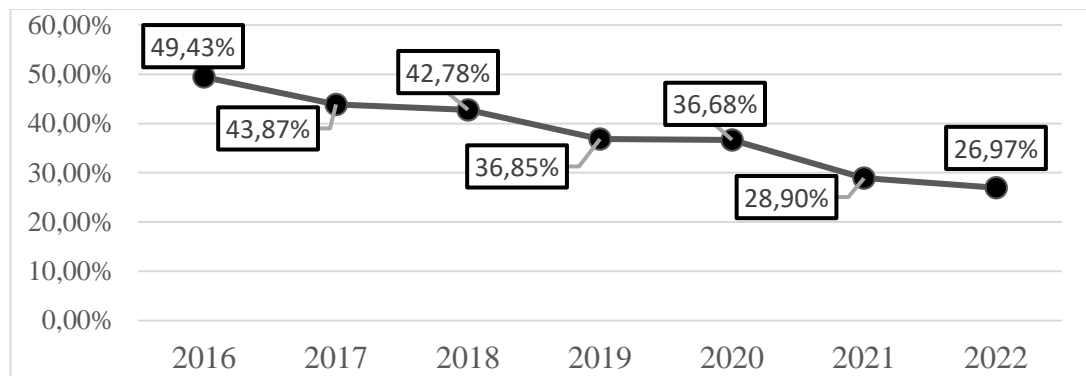

Рисунок 2.12 – Динаміка частки кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів

Відповідно до стратегії НБУ, зменшення частки кредитів в іноземній валюті здійснювалися шляхом списання та реструктуризації кредитів. Також відбувалося зниження рівня кількості схвалень кредитних заявок для корпорацій, що обумовлено жорсткими умовами отримання кредитів та вимогами до застави для малих та середніх підприємств [57-58].

Рівень доларизації грошової маси є показником що ілюструє обсяги іноземної валюти у фінансовій системі країни. При оптимальному рівні у 15%, за весь досліджуваний період він перевищував критичний рівень у 30% і складав від 49% до 38% що свідчить про високий рівень доларизації грошової маси МЗ (рис. 2.13).

Надмірна доларизація має негативний вплив на економіку країни, оскільки збільшує тіньову економіку та посилює залежність від політики

країни-емітента. Високий рівень доларизації в Україні є результатом інфляції, яка характеризується фінансовою доларизацією та заміщенням національної валюти. Стабільність гривні обмежена нестабільністю, недовірою до уряду та геополітичними загрозами, що призводить до використання іноземної валюти для заощаджень.

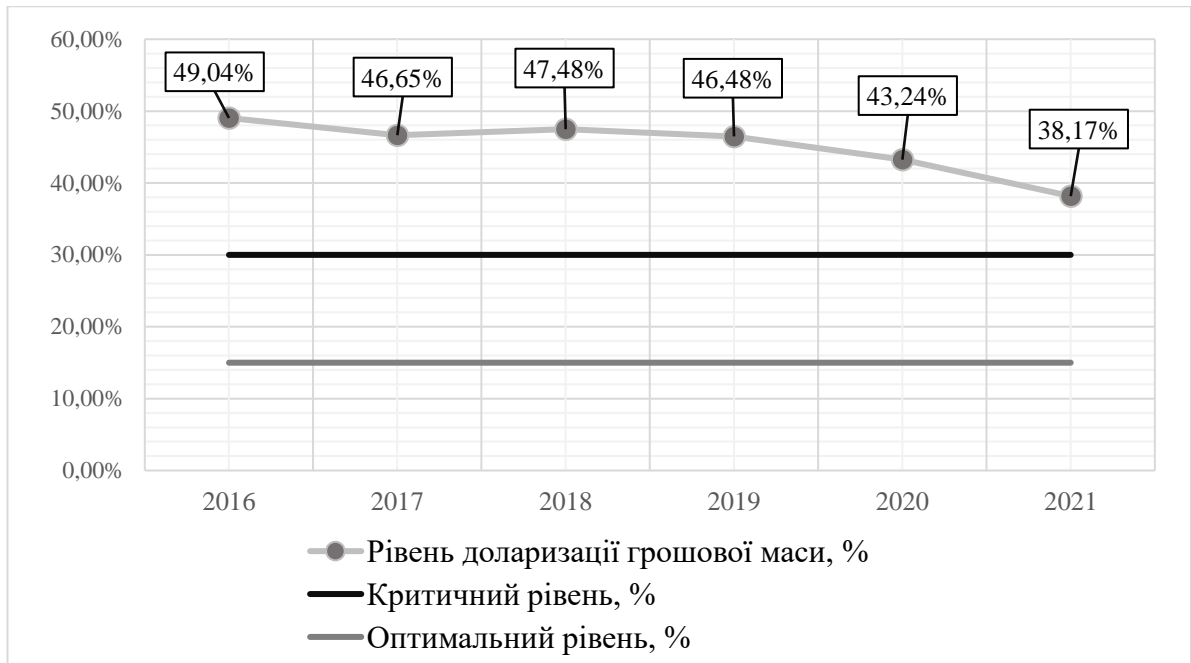

Рисунок 2.13 – Динаміка змін у рівні доларизації грошової маси

Наступним показником розглянемо різницю між процентними ставками за кредитами, наданими депозитними корпораціями у звітному періоді, та процентними ставками за депозитами, залученими депозитними установами (крім Національного банку). Через нього можна відобразити можливість у депозитних корпорацій отримувати дохід від процентних різниць. Відмінним можна вважати рівень різниці у 3-4%.

Проведенню більш ефективної політики з регулювання процентних ставок стають на заваді постійно нестабільна соціально-політична, воєнна та економічна ситуація в країні. За останні 4 роки досліджуваного періоду було видно значне зростання цього показника з 5,5% у 2019 році до 9,1% у 2022.

Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, в загальній структурі кредитів, наданих резидентам вказує на те, яка частина кредитів

направлена у сферу особистого споживання, іншими словами, це показник задоволення особистих потреб. Цей показник є комплексним, оскільки має як стимулюючі, так і гальмівні характеристики. Це пояснюється тим, що люди позичають додаткові ресурси для задоволення своїх потреб, які постійно зростають, що сприяє розвитку ринку споживчих кредитів. Однак при перевищенні певного рівня зростає загроза неплатоспроможності, тому потрібно додатково звертати увагу на платоспроможність та надійність позичальників, оскільки сфера споживчих кредитів є напрямком з найвищим ризиком для розподілу банківських ресурсів.

Фактично, за весь досліджуваний період спостерігалася динаміка зростання частки споживчих кредитів. На 2021 рік, сума споживчих кредитів склала 214134 млн. грн, або 20,5% від усіх наданих кредитів, що є незадовільним значенням, бо вказує на те, що споживче кредитування розвивається швидше, ніж інші сфери кредитування, що може визивати дисбаланси у майбутньому. За 2022 рік цей показник дещо знизився, та склав 18,2% (рис. 2.14).

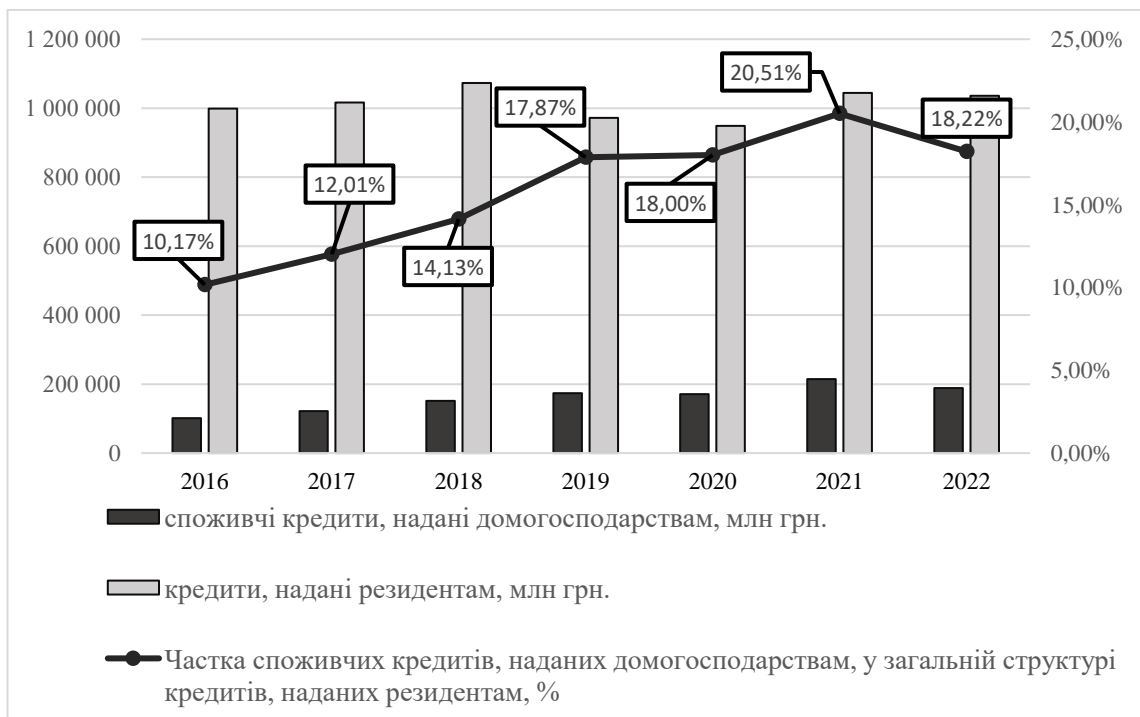

Рисунок 2.14 – Динаміка частки споживчих кредитів, наданих домогосподарствам у загальній структурі кредитів

Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів (який скореговано на курсову різницю) вказує на відносну вагу довгострокових кредитів у відсотках від загальної суми кредитів. Надання довгострокових кредитів, особливо у реальному секторі економіки, сприяє оновленню та технічному вдосконаленню виробництва, а також розвитку кредитної діяльності. Найоптимальнішим показником вважається рівень 60%. Протягом досліджуваного періоду цей показник зменшився з 23,8% до 12,4%, що нижче критичного рівня. Це пояснюється стратегією, обраною НБУ, зі зменшення частки непрацюючих кредитів.

Наступний фінансовий показник, це значення загального обсягу вивезення фінансових ресурсів за межі країни, що відображає статистику порушень чинних законодавчих норм щодо перерахування фінансових ресурсів в ухилення від митних контролюючих органів та несплати податків. До цього призводить значний рівень податкового навантаження, який не залишає вибору бізнесу, крім як перейти у «тіньову» економіку [59].

Нажаль, знайти відкритих даних стосовно 2022 року не вдалося, однак за попередні роки цей показник значно перевищував оптимальний (1 млрд. дол США) (рис. 2.15).

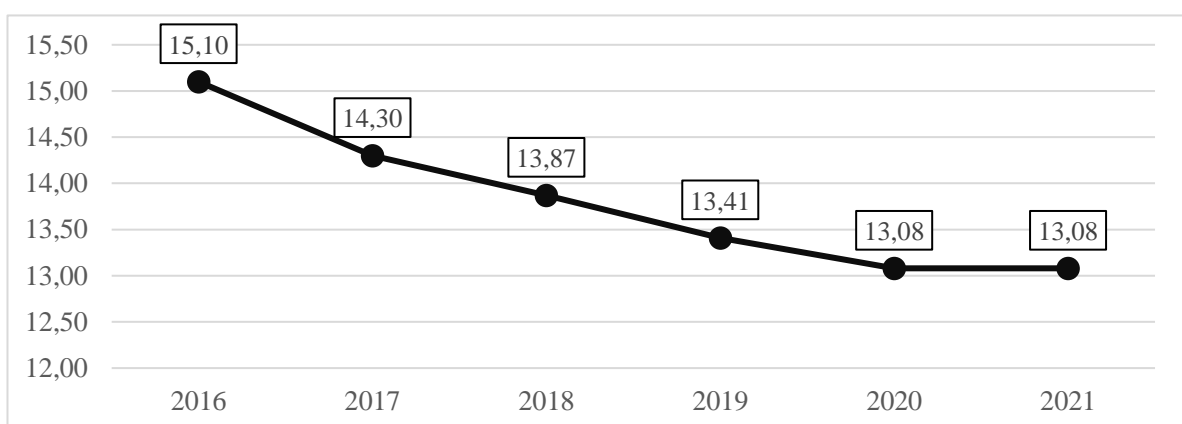

Рисунок 2.15 – Загальний обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни, млрд дол. США

На 2021 рік, обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни склав 13,08 млрд. дол США, і хоча за досліджуваний період спостерігалася позитивна динаміка до його зниження, темпи цих змін достатньо повільні, що пояснюється неактуальною на сьогоднішній день системою аналізу та виявлення підозрілих та шахрайських фінансових операцій [60-61].

2.2 Аналіз динаміки економічних показників інвестиційної привабливості країни

Розвиток національної економіки залежить у багатьох моментах саме від економічної політики держави, яка повинна забезпечити динамічну рівновагу економіки та стійкість темпів приросту національного доходу, запроваджувати назрілі зміни до структури суспільного виробництва. Для інвестора, результатами успішності такої політики повинні стати певні економічні показники, які б могли показати, що економіка країни є дійсно привабливою для фінансових вкладень.

На основі щорічних показників Світового Банку, складемо економічні показники інвестиційної привабливості країни. До економічних показників інвестиційної привабливості були запропоновані наступні:

- ВВП країни (GDP) (у млрд дол. США);
- ВВП на душу населення (GDP per capita) (тис. дол. США);
- прямі іноземні інвестиції (платіжний баланс) (foreign direct investment) (млн дол. США);
- загальний експорт товарів і послуг (exports of goods and services) (млрд дол. США);
- експорт середньо- та високотехнологічної продукції (high technology exports) (у % від загального експорту).

ВВП країни (GDP) є сумою валової доданої вартості всіх виробників-резидентів в економіці плюс будь-які податки на продукцію та мінус будь-які субсидії, не включені у вартість продукції. Цей показник розраховується без вирахування амортизації виготовлених активів або виснаження та деградації природних ресурсів. Показники ВВП у доларах конвертуються з національних валют із використанням офіційних обмінних курсів за один рік. Для кількох країн, де офіційний обмінний курс не відображає курс, який фактично застосовується до фактичних операцій з іноземною валютою, використовується альтернативний коефіцієнт перерахунку (табл. 2.2).

ВВП країни є не ідеальним, але достатньо інформативним економічним показником для інвестора. Сама по собі сума усіх виготовлених товарів та послуг за рік не показує ані рівень розвиненості виробництва, а на загального добробуту населення. Проте, динаміка цього показника показує стійкість економіки країни та її національної валюти.

Таблиця 2.2 – Номінальний ВВП країни (GDP, current US\$), млрд дол. США [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Австрія	395,8	417,3	455,0	444,6	435,0	479,3	470,9
Бельгія	476,1	502,8	543,3	535,9	526,3	600,7	583,4
Хорватія	52,5	56,1	61,5	61,5	57,8	69,1	71,6
Кіпр	21,0	22,9	25,5	25,9	25,2	29,5	29,3
Естонія	24,1	26,9	30,6	31,1	31,4	37,2	38,1
Фінляндія	240,8	255,6	275,7	268,5	271,9	296,8	282,9
Франція	2 473,0	2 595,2	2 791,0	2 728,9	2 647,4	2 959,4	2 779,1
Німеччина	3 469,9	3 690,8	3 974,4	3 889,2	3 887,7	4 278,5	4 082,5
Греція	193,1	199,8	212,0	205,3	188,5	214,7	217,6
Ірландія	298,6	337,2	386,7	398,9	428,6	513,4	533,1
Італія	1 877,1	1 961,8	2 091,9	2 011,3	1 897,5	2 155,4	2 049,7
Латвія	28,1	30,5	34,4	34,2	34,4	39,4	40,9
Литва	43,0	47,8	53,8	54,8	57,0	66,8	71,0
Люксембург	62,2	65,7	71,0	69,9	73,7	85,6	81,6
Мальта	11,7	13,5	15,4	16,0	15,3	18,1	18,1
Нідерланди	784,1	833,9	914,0	910,2	909,8	1 029,7	1 009,4
Португалія	206,4	221,4	242,3	240,0	229,0	255,5	255,2
Словаччина	90,0	95,6	106,1	105,7	106,7	118,6	115,5
Словенія	44,8	48,6	54,2	54,4	53,7	61,8	60,1
Іспанія	1 233,6	1 313,2	1 421,7	1 394,3	1 278,1	1 445,7	1 417,8
Україна	93,4	112,1	130,9	153,9	156,6	199,8	160,5

Як видно з таблиці 2.2, в розрізі країн Єврозони, взірцем стабільного росту була Німеччина, Ірландія, Естонія, Латвія, Литва, Нідерланди, Португалія та інші. Україна за досліджуваний період, в цілому, також мала стабільний ріст ВВП. Так, якщо у 2016 році номінальний ВВП країни склав 93,4 млрд дол. США, то на 2021 рік він склав 199,8 млрд дол. США. Однак, воєнні дії на території України очікувано підірвали стабільний розвиток усіх галузей економіки, що призвело до падіння ВВП.

Наступним показником є ВВП на душу населення (GDP per capita (current US\$)), який є валовим внутрішнім продуктом, що поділений на кількість середньорічного населення. Він розраховується без вирахування амортизації виготовлених активів або виснаження та деградації природних ресурсів (табл. 2.3). ВВП на душу населення є основним показником вартості продукції на людину, яка є непрямим показником доходу на душу населення. Зростання ВВП і ВВП на душу населення вважаються широкими показниками економічного зростання [63].

Таблиця 2.3 – ВВП на душу населення (GDP per capita, current US\$), тис. дол. США

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Австрія	45,31	47,43	51,47	50,07	48,79	53,52	52,08
Бельгія	42,01	44,20	47,54	46,64	45,61	51,85	49,93
Хорватія	12,58	13,59	15,04	15,12	14,27	17,81	18,57
Кіпр	24,61	26,61	29,34	29,42	28,28	32,75	32,05
Естонія	18,30	20,44	23,17	23,42	23,60	27,94	28,25
Фінляндія	43,81	46,41	49,99	48,63	49,17	53,56	50,92
Франція	37,06	38,78	41,56	40,49	39,18	43,67	40,89
Німеччина	42,14	44,65	47,94	46,81	46,75	51,43	48,72
Греція	17,92	18,58	19,76	19,14	17,62	20,31	20,87
Ірландія	62,78	70,15	79,45	80,85	85,97	102,00	103,98
Італія	30,96	32,41	34,62	33,67	31,92	36,45	34,78
Латвія	14,33	15,70	17,87	17,88	18,10	20,93	21,78
Литва	15,01	16,89	19,19	19,62	20,38	23,85	25,06
Люксембург	106,90	110,19	116,79	112,73	116,91	133,71	125,01
Мальта	25,62	28,81	31,79	31,73	29,60	34,88	34,13
Нідерланди	46,04	48,68	53,04	52,48	52,16	58,73	57,03
Португалія	19,99	21,49	23,56	23,33	22,24	24,66	24,52
Словаччина	16,56	17,59	19,49	19,38	19,55	21,77	21,26
Словенія	21,68	23,51	26,12	26,04	25,56	29,33	28,44
Іспанія	26,54	28,19	30,38	29,58	26,98	30,49	29,67
Україна	2,19	2,64	3,10	3,66	3,75	4,83	4,53

Серед досліджуваних країн, безумовним лідером за цим показником є Люксембург, ВВП на душу населення якого мав постійне зростання. На 2016 рік, він склав 106,9 тис. дол. США, на 2019 – 112,7 тис. дол. США, а у 2022 – приблизно 125 тис. дол. США. Це пов'язано з достатньо високою концентрацією виробництва та сфери послуг в країні, при невеликій кількості населення (усього 640 тис. осіб) [62].

Україна, серед досліджуваних країн має найнижчий показник ВВП на душу населення, хоча який зростав за весь обраний період, окрім 2022 року. Найближчі значення цього показника має Хорватія. Її ВВП на душу населення у 2021 році склав 18,5 тис. дол. США, що в 4 рази більше ніж в Україні.

Для інвестора цей показник ілюструє приблизний рівень життя населення в порівнянні з іншими країнами, що в кінцевому рахунку дає розуміння, наскільки ефективно працює національна економіка кожної країни.

Наступним показником розглянемо прямі іноземні інвестиції (Foreign direct investment). Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є інвестиціями, що спрямовані на придбання довгострокової частки чи ефективного контролю над підприємством, що працює за межами економіки інвестора.

Чистим надходженням ПІІ є вартість прямих інвестицій, здійснених інвесторами-нерезидентами в звітну економіку, включаючи реінвестовані прибутки та внутрішньокорпоративні позики, за вирахуванням репатріації капіталу та погашення позик. Чистий відтік ПІІ – це вартість прямих зовнішніх інвестицій, здійснених резидентами звітної економіки до зовнішніх економік, включаючи реінвестовані прибутки та внутрішньокорпоративні позики, за вирахуванням надходжень від репатріації капіталу та погашення позик.

Ці показники ілюструють надані зовнішні фінансові ресурси у формі прямих інвестицій у звітну економіку від іноземних інвесторів та зовнішніх економік з боку внутрішніх інвесторів. Від'ємні значення чистих надходжень ПІІ за певний рік показують, що вартість вилучення іноземних інвесторів була більшою, ніж вартість капіталу, щойно інвестованого в економіку звітності.

Від'ємні значення чистого відтоку ПІІ показують, що вартість прямих інвестицій, здійснених внутрішніми інвесторами до зовнішніх економік, була меншою за вартість репатрійованих (вилучених) прямих інвестицій із зовнішніх економік.

Для багатьох країн, що розвиваються, надходження ПІІ є основним джерелом зовнішнього фінансування і, таким чином, забезпечують важливі засоби реалізації цілей сталого розвитку та зростання приватного сектора. Крім того, ПІІ зазвичай менш мінливі, ніж іноземні портфельні інвестиції. У багатьох випадках ПІІ також сприяють передачі (розповсюдженню) технологій і вдосконаленню робочих та управлінських навичок. Стійке зростання надходжень ПІІ часто є ознакою покращення інвестиційного клімату. Незважаючи на те, що найбільша частка ПІІ спрямовується з економік з високим рівнем доходу в інші економіки з високим доходом, потоки до країн, що розвиваються, зростають і є дуже важливими для підтримки сталого розвитку. Зараз вони перевищують потоки офіційної допомоги розвитку. За останній рік потоки ПІІ між країнами, що розвиваються, також зросли [64].

Прямі іноземні інвестиції не включають капітал, залучений на місцевому рівні, який став важливим джерелом фінансування інвестиційних проектів у деяких країнах, що розвиваються. Крім того, дані про прямі іноземні інвестиції охоплюють лише транскордонні інвестиційні потоки, які передбачають участь в акціонерному капіталі, і, таким чином, опускають транскордонні операції, не пов'язані з акціонерним капіталом, такі як внутрішньофірмові потоки товарів і послуг.

За методикою розрахунку Світового банку, прямим іноземними інвестиціями є чисті надходження інвестицій в іншу економіку для придбання 10% або більше голосуючих акцій підприємства, щоб брати участь в його управлінні. В суму надходжень входять власний капітал, реінвестування прибутку, іншого довгострокового капіталу та короткострокового капіталу,

згідно з платіжним балансом. Чистий відтік ПІІ – це активи, а чистий приплив ПІІ – це зобов'язання.

За даними таблиці 2.4, прями іноземні інвестиції в багатьох країнах за весь досліджуваний період мали від'ємні значення. Не завжди можна визначити, що від'ємні значення прямих іноземних інвестицій є поганими для країни. Це залежить від конкретних обставин і причин, які ведуть до від'ємних значень.

Таблиця 2.4 – Прямі іноземні інвестиції (Foreign direct investment, net (BoP, current US\$)), млн дол. США [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Австрія	2 023,5	-3410,6	1691,7	5228,0	13612,0	11077,2	-1816,7
Бельгія	- 22 983,2	31 988,7	5 599,9	-4 229,9	5 632,4	26 079,6	14 140,6
Хорватія	-2 203,4	-1 284,1	-1 025,2	-3 849,7	-782,1	-3 280,1	-3 942,1
Кіпр	-2 086,2	-578,1	-6 432,9	-883,1	-8 617,6	-9 268,1	-8 878,9
Фінляндія	15 487,8	-3464,3	13725,1	-8 568,5	7 447,4	-4 364,9	7 378,5
Естонія	-560,7	-1 085,2	-1 459,1	-1 190,2	-3 382,5	-964,8	-122,4
Франція	41 841,3	12 702,5	61 683,0	30 864,5	9 116,6	13 026,6	13 334,0
Німеччина	47 174,2	36 124,6	29 011,1	98 812,7	-5 888,7	118 808,0	13 1495,1
Ірландія	-9 219,3	-55 346,2	27441,6	- 97 444,4	- 110 374,0	59 233,8	35 688,7
Італія	- 11 998,1	676,8	-5 593,7	1 681,6	21 788,6	29 959,7	-15 930,5
Литва	-264,6	-932,8	-260,1	-1 272,9	-656,3	-1 456,3	-1 841,1
Латвія	-90,1	-612,8	-737,2	-1 025,4	-752,3	-1 026,4	-1 317,5
Мальта	-9410,9	-10 828,9	- 11 629,3	- 10 861,6	-11 137,5	-11 604,4	-10 921,0
Нідерланди	49 999,3	43 897,9	57 011,7	-836,2	-86 409,4	146 740,3	137 970,0
Португалія	-4 166,5	-8 405,0	-6 392,2	-8 688,0	-5 735,0	-9 417,4	-5 801,6
Словенія	-968,7	-565,2	-1 089,2	-856,9	320,6	-525,2	-1 349,0
Словаччина	-669,2	-2 726,8	-1 292,9	-2 450,7	2 766,6	-1 512,5	-2 449,5
Іспанія	12 384,3	14 576,0	- 20 511,2	8 921,0	18 154,7	-20 032,4	-541,3
Україна	-3 955,0	-3446,0	-4 859,0	-5 175,0	58,0	-7 518,0	-213,0
Греція	-4 461,9	-3283,5	-3505,9	-4 372,9	-2 655,3	-4 904,6	-5 482,4
Люксембург	- 18 137,4	12 0265,7	- 94 267,9	65 353,7	6 609,9	16 1835,5	86 929,7

Від'ємні значення ПІІ можуть виникати внаслідок репатризації прибутку іноземних компаній. Це може бути нормальним процесом, коли іноземні

компанії вивозять прибуток на рахунки в своїй країні. Іноземні компанії можуть приймати рішення про зміну власності, стратегії бізнесу чи фінансових потреб. Від'ємні значення можуть виникнути через продаж активів або зменшення участі в дочірніх підприємствах. Іноземні компанії можуть вирішити зменшити свій вплив або забрати свої інвестиції через зміни в стратегії чи цілях бізнесу.

Але, також це може свідчити про те, що іноземні інвестори можуть виводити капітал через нестабільність, економічні труднощі чи інші негативні чинники. Іншою причиною від'ємних значень може бути ризик валютних коливань. Якщо інвестори визнають високий ризик валютних втрат, вони можуть вирішити вивести свій капітал з країни.

Перш за все, для інвестора важливо визначити загальну кількість прямих іноземних інвестицій, що може свідчити про значний економічний розвиток країни. Так, у Нідерландах, у 2018 році чисті надходження прямих іноземних інвестицій склали більше ніж 57 млрд дол. США, у 2020 році відтік ПІІ перевищив надходження на 86,4 млрд дол. США, а у 2021 та 2022 чисті надходження склали 146,7 млрд дол. США та 137,9 млрд дол. США відповідно [62]. У Фінляндії можна спостерігати періодичне чередування, коли надходження перевищують відтік, та навпаки. В Україні схожа ситуація з Грецією, Естонією, Литвою, Латвією, Хорватією, де за досліджуваний період спостерігається постійний відтік іноземних інвестицій у середньому 1-7 млрд дол. США.

Частка надходжень прямих іноземних інвестицій у відсотках від валового внутрішнього продукту (ВВП) (Foreign direct investment, net inflows (% of GDP)) країни може вказати на кілька важливих аспектів, які можуть бути корисними для інвесторів (табл. 2.5). До позитивних сторін належить відкритість економіки, стабільність інвестиційного клімату та макроекономічна стійкість.

Таблиця 2.5 – Надходження прямих іноземних інвестицій, % від ВВП,
(Foreign direct investment, net inflows (% of GDP)) [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Австрія	-7,31	3,24	-6,29	-2,79	-2,68	2,57	-0,30
Бельгія	12,09	-7,42	-7,66	-3,99	-4,63	4,00	1,68
Хорватія	0,81	0,81	2,14	6,41	2,16	6,75	5,12
Кіпр	40,61	62,99	-4,35	203,63	-103,16	-113,14	38,06
Фінляндія	2,13	6,71	-3,83	5,81	-0,91	8,04	3,23
Естонія	3,85	6,45	4,02	9,82	11,53	19,79	4,02
Франція	1,33	1,38	2,78	1,96	0,73	3,24	3,79
Німеччина	1,87	2,97	4,20	1,90	4,14	2,24	1,16
Ірландія	34,47	17,29	17,42	-11,69	8,12	15,78	2,80
Італія	1,37	0,57	2,12	1,55	-1,16	0,88	1,52
Литва	2,74	2,90	2,42	6,27	7,91	4,45	0,97
Латвія	1,19	3,90	1,23	3,26	2,73	9,43	2,97
Мальта	23,79	28,85	29,12	27,28	29,89	26,32	26,64
Нідерланди	30,75	27,27	-36,14	-2,00	-22,29	-12,77	-1,14
Португалія	3,56	4,83	3,24	4,30	1,74	3,07	3,57
Словенія	3,23	2,46	2,84	3,96	0,94	3,59	3,63
Словаччина	5,27	4,42	2,12	2,16	-1,07	0,82	3,51
Іспанія	3,59	2,40	4,12	1,86	2,87	3,04	2,98
Україна	4,42	3,28	3,80	3,77	0,19	3,98	0,23
Греція	1,40	1,72	1,90	2,44	1,75	2,86	3,15
Люксембург	28,26	-41,65	-117,37	234,25	13,35	29,35	-394,47

Висока частка ПІІ у відсотках від ВВП свідчить про відкритість економіки країни для зовнішніх інвестицій. Це може бути позитивним сигналом для інвесторів, оскільки відкриті ринки часто вказують на більше можливостей для бізнесу та інвестицій. Від'ємне значення означає, що в цей проміжок часу, відтік інвестицій був вищим за надходження. Загалом, в Україні надходження прямих іноземних інвестицій було не більше 4% від ВВП, що не можна співставляти з такими ж показниками Німеччини, із-за кардинально різних обсягів ВВП (табл. 2.5).

Експорт товарів та послуг (Exports of goods and service) суттєво впливає на інвестиційну привабливість країни, тому що сильний експорт свідчить про економічний розвиток та конкурентоспроможність країни. Це може бути важливим фактором для інвесторів, які шукають стабільні та перспективні ринки для вкладень. Збільшення експорту може призвести до зростання валютних резервів країни що експортує, розвитку інфраструктури для

поліпшення транспортних мереж, логістики, підтримує стійкість економіки через розширення бізнесу та диверсифікацію виробництва, розвитку технологічного рівня та впровадження нових інновацій. Загалом, експортний потенціал може впливати на інвестиційну привабливість країни, вказуючи на економічний розвиток, перспективи ринку та стабільність. Це може створювати сприятливі умови для іноземних інвестицій і підвищувати інтерес інвесторів до конкретної країни. Однак, при цьому, слід пам'ятати, що зростання експорту може бути пов'язане із зростанням світових цін на певні товари та послуги, при цьому об'єми виробництва залишатися на тому самому рівні. Загалом, за досліджуваний період, спостерігається стабільне зростання експорту у всіх країн, обраних для дослідження. Фактично, розширення зони бойових дій в Україні у 2022 році, вплинули тільки на об'єми експорту нашої країни (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Експорт товарів та послуг у поточних цінах (Exports of goods and services (BoP, current US\$)), млрд дол. США [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Австрія	207,01	225,37	252,20	247,74	224,24	267,79	292,01
Бельгія	377,94	418,16	451,41	441,57	413,77	527,75	558,27
Хорватія	24,67	27,99	30,68	31,50	24,01	35,31	41,95
Кіпр	14,78	17,00	19,14	19,84	20,38	26,30	27,72
Естонія	18,54	20,44	22,74	22,95	21,72	29,52	32,46
Фінляндія	83,78	96,08	106,01	107,08	97,42	116,76	127,83
Франція	780,38	834,70	915,68	892,02	752,31	925,55	1013,03
Німеччина	1598,25	1741,50	1881,64	1833,10	1691,82	2021,30	2060,41
Греція	60,31	70,10	81,87	81,18	59,02	87,52	106,19
Ірландія	363,10	407,19	471,60	502,31	571,05	685,81	729,13
Італія	550,56	603,89	656,06	636,15	559,95	690,53	751,09
Латвія	16,73	18,81	21,13	20,54	20,93	25,43	29,37
Литва	29,08	35,23	40,36	42,32	41,72	53,40	61,44
Люксембург	117,81	127,76	137,77	143,65	150,52	184,93	172,15
Мальта	16,74	19,18	20,24	23,17	22,73	25,53	25,42
Нідерланди	623,27	695,80	773,74	751,23	712,41	865,09	944,42
Португалія	83,78	95,26	105,76	104,85	85,13	105,65	126,54
Словаччина	83,03	90,27	100,76	96,86	90,55	109,56	114,68
Словенія	34,75	40,47	45,94	45,52	41,86	51,66	56,51
Іспанія	417,76	461,91	499,37	486,63	393,87	493,36	578,04
Україна	46,01	53,94	59,18	63,56	60,71	81,50	57,52

Через блокування вітчизняних морських портів та обмежену пропускну здатність сухопутних шляхів, Україна частково втратила можливість експортувати свою продукцію, порівняно з періодом до 2022 року, а Черноморська зернова ініціатива лише частково змогла компенсувати негативне сальдо щомісячної торгівлі.

Крім цього, зовнішня торгівля України постійно стикається з волатильністю кон'юнктури світових ринків на окремі види продукції має вплив на різноманітні тенденції розвитку продукції металургійного комплексу та товарів з суміжних галузей.

Також, окремим аспектом слід виділити сировинну орієнтованість експорту та значну залежність країни від ринків збуту що робить дуже вразливим від цінових коливань обсяг надходження валютних ресурсів. Ще однією проблемою є системні недоліки зовнішньоекономічної діяльності України, а саме відшкодування ПДВ, валютне, митне та податкове регулювання.

Експорт товарів і послуг включає всі операції між резидентами країни та рештою світу, що передбачають зміну права власності від резидентів на нерезиденти на товари загального призначення, чистий експорт товарів у режимі перепродажу, немонетарного золота та послуг. Дані наведені в поточних доларах США.

Окремо, в структурі експорту необхідно виділити високотехнологічну продукцію (high-technology exports) (табл. 2.7). Високотехнологічний експорт — це продукти з високою інтенсивністю науково-дослідних розробок, такі як аерокосмічна промисловість, комп'ютери, фармацевтика, наукові прилади та електричні машини [63].

Таблиця 2.7 – Частка високотехнологічного експорту від загального обсягу експорту промислової продукції (High-technology exports (% of manufactured exports)), у % [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Австрія	14,5	12,9	11,6	11,5	12,3	11,0	16,5
Бельгія	13,3	11,5	11,7	14,1	15,3	21,4	21,9
Хорватія	14,4	8,7	8,8	8,3	9,7	9,6	12,0
Кіпр	13,3	13,3	19,9	19,9	12,2	16,0	17,6
Естонія	21,9	17,9	18,2	16,9	20,6	20,6	17,7
Фінляндія	10,1	9,7	9,0	9,2	10,0	10,3	8,1
Франція	27,9	26,0	25,9	26,9	23,1	21,9	20,8
Німеччина	18,1	15,8	15,7	16,4	15,5	15,4	16,0
Греція	13,7	12,1	12,9	12,5	13,2	12,3	14,3
Ірландія	32,8	29,3	25,0	26,0	25,9	28,5	40,7
Італія	8,3	7,8	7,5	7,8	8,6	7,8	8,8
Латвія	17,2	17,7	20,5	17,2	20,0	17,0	16,4
Литва	12,6	12,6	12,1	12,0	12,0	11,5	12,8
Люксембург	8,0	7,0	7,0	6,6	5,6	6,1	5,9
Мальта	21,9	30,4	33,1	29,6	35,3	30,7	7,9
Нідерланди	24,0	22,9	22,5	23,0	23,1	22,0	20,6
Португалія	5,8	6,0	5,3	6,9	7,1	6,3	6,2
Словаччина	10,7	11,8	10,6	9,9	10,0	9,0	8,4
Словенія	7,1	6,5	6,8	7,4	7,8	6,2	8,5
Іспанія	7,8	7,0	6,8	6,8	7,8	9,4	12,4
Україна	6,7	6,2	5,4	5,5	5,9	4,5	5,7

З вибірки досліджуваних країн видно ще одне підтвердження факту, що український експорт не є високотехнологічним. Найближчі значення до України мають Словенія, Португалія, Люксембург, Італія та Хорватія.

У 2016 році, в Україні частка високотехнологічного експорту від загального експорту складала 6,7%, гіршим був показник тільки в Португалії – 5,8% (рис. 2.16).

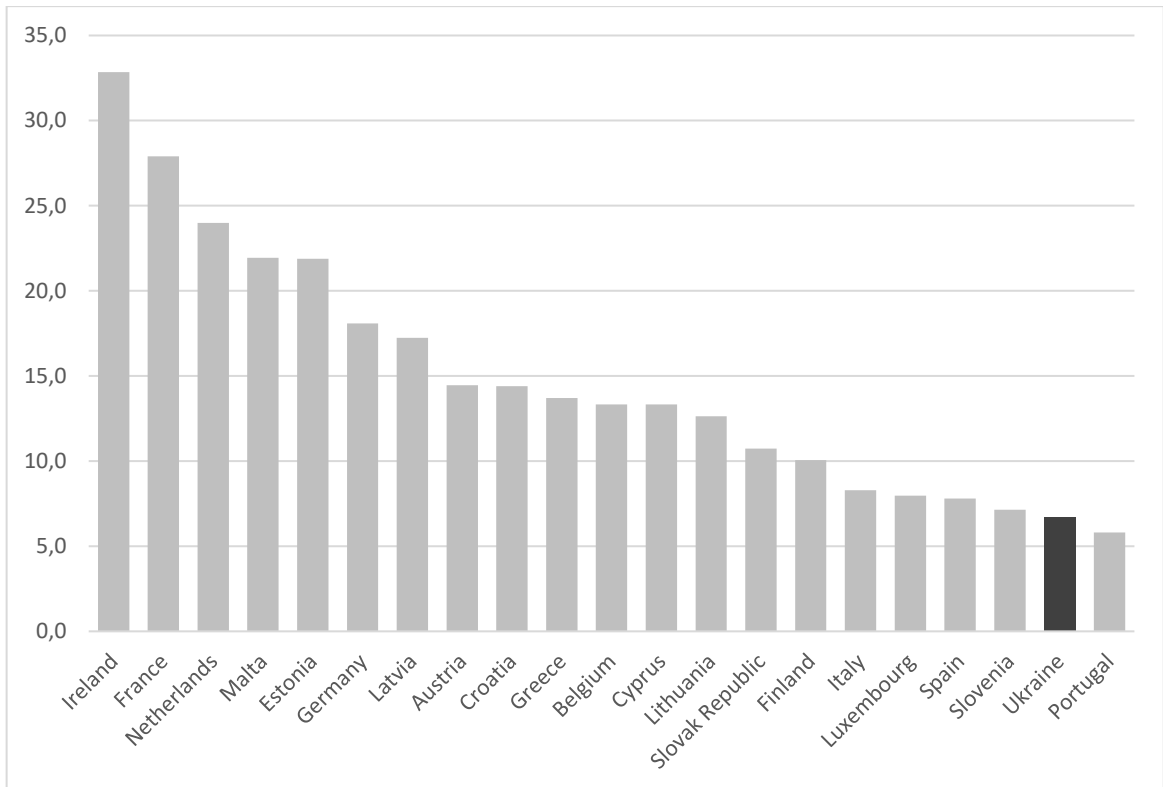

Рисунок 2.16 – Порівняння частки високотехнологічного експорту від загального експорту країн Євросони та України за 2016 рік, у %

У 2022 році, частка високотехнологічного експорту від загального експорту значно зросла в Ірландії (з 32,8% за 2016 рік до 40,7% за 2022 рік) та Бельгії (з 13,3% за 2016 рік до 21,9% за 2022 рік). Україна посіла останнє місце списку (рис. 2.17).

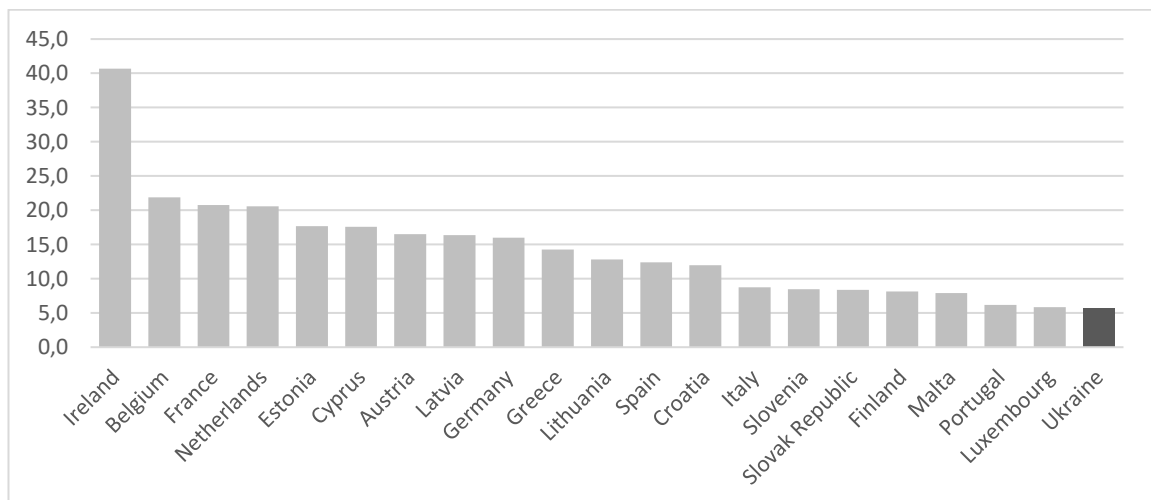

Рисунок 2.17– Порівняння частки високотехнологічного експорту від загального експорту країн Євросони та України за 2022 рік, у %

Великі обсяги частки високотехнологічного експорту можуть свідчити про те, що країна активно інвестує у науково-технічні дослідження та інновації. Якщо спостерігається динаміка збільшення частки високотехнологічного експорту, це може говорити про перехід від традиційних до більш високотехнологічних та інноваційних галузей економіки, або їх значне розширення на ряду з традиційними. Високий рівень high-tech експорту може також вказувати на потенційні партнерства та можливості для розвитку високотехнологічних галузей. Інвестори можуть враховувати це при формулюванні стратегії розвитку.

2.3 Аналіз змін інфраструктурних показників інвестиційної привабливості

Інфраструктура країни грає важливу роль у формуванні сприятливого середовища для потенційних інвесторів. Якісна та розвинута інфраструктура може впливати на різні аспекти, що робить країну більш привабливою для інвестицій. Бо, чим більше в країні розвинуті транспортні артерії, енергетичне середовище, телекомунікаційна мережа, соціальна інфраструктура – тим менше витрат необхідно на логістику, електропостачання, утримання персоналу тощо. Добре розвинута мережа доріг, портів, залізниць і аеропортів полегшує переміщення товарів і людей. Це може зменшити витрати на транспортування та зробити виробництво більш ефективним. Інвестори шукають країни з легким доступом до транспортної інфраструктури.

Тож, до ключових інфраструктурних показників можуть належати:

- вантажні авіап перевезення (air transport, freight) (у мільйонах тонн-км);

- кількість пасажирів, перевезених повітряним транспортом (air transport, passengers carried) (тисяч осіб);
- портовий трафік контейнерів (Container port traffic (TEU: 20 foot equivalent units)) (вимірюється в TEU);
- загальна довжина залізничних ліній у країні (Rail lines (total route-km)) (виражена в кілометрах);
- обсяг вантажів, перевезених залізничним транспортом (Railways, goods transported (million ton-km)) (мільйонів тонн-км);
- кількість перевезених пасажирів залізничним транспортом (Railways, passengers carried (million passenger-km)) (вимірюється у мільйонах пасажиро-кілометрів);
- частка людей, які використовують інтернет (Individuals using the Internet (% of population)) (у % від населення);
- частка людей, що користуються мобільним зв'язком (mobile cellular subscriptions (per 100 people)) (у кількості на 100 осіб);
- кількість заявок на промисловий зразок (Industrial design applications, by count), шт;
- кількість заяв на реєстрацію патентів (Patent applications), шт;
- кількість поданих заяв на реєстрацію торговельної марки (Trademark applications, by count), шт;
- кількість дослідників в області НДДКР (Researchers in R&D (per million people)) (кількість осіб у розрахунку на 1 млн населення).

Першим показником можна розглянути показник вантажних авіап перевезень (air transport, freight (million ton-km)). Це показник, який вимірює обсяг перевезення вантажів повітряним транспортом протягом певного періоду, виміряний у метричних тоннах, помножених на пройдені кілометри. В цей показник включені обсяг вантажу, експрес-пошти та дипломатичної валізи, що перевозиться на кожному етапі польоту (експлуатація повітряного судна від зльоту до наступної посадки).

Це важливий економічний показник, який вказує на обсяг вантажоперевезень, здійснюваних повітряним транспортом в конкретній країні чи регіоні (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Вантажні авіап перевезення (air transport, freight), млн тонн-км [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	387,74	391,27	373,51	320,04	74,56	125,16
Бельгія	1 505,41	1 574,38	1 285,34	1 353,43	1 265,07	1 827,41
Хорватія	0,66	0,58	0,53	0,44	0,18	0,15
Кіпр	0,29	0,34	0,02	0,14	0,33	0,11
Естонія	-	-	-	-	-	-
Фінляндія	761,85	852,01	957,64	1067,32	480,38	750,29
Франція	4 155,41	4 260,60	4 443,79	4 522,59	2 467,94	4 107,03
Німеччина	6 942,71	7 901,65	7 969,86	7 763,62	9 166,37	11 533,05
Греція	23,99	23,53	21,91	23,91	10,10	12,46
Ірландія	118,21	154,39	168,71	174,54	131,78	86,36
Італія	1 083,24	1 437,25	1 418,00	1 344,96	978,76	1 150,69
Латвія	2,16	2,83	4,01	5,16	4,32	2,32
Литва	0,47	0,47	0,00	0,00	2,81	-
Люксембург	6 877,76	7 321,11	7 323,04	7 188,04	7 344,76	8 588,53
Мальта	2,44	2,64	5,14	6,73	2,90	2,75
Нідерланди	4 745,96	5 855,48	5 886,51	5 656,44	4 145,02	4 346,40
Португалія	327,01	421,83	454,21	536,99	280,01	500,44
Словаччина	-	-	-	-	-	-
Словенія	0,42	0,57	0,54	0,36	-	-
Іспанія	1 068,16	1 078,63	1 118,73	1 191,47	494,26	850,82
Україна	40,46	53,79	75,26	75,62	14,05	28,17

Великий обсяг перевезень вантажів повітряним транспортом може свідчити про активну міжнародну торгівлю та високий рівень експорту в країні. Це може слугувати гарним індикатором розвинутості економіки, а завдяки розвиненій системі вантажоперевезень – здатності до конкуренції на міжнародних ринках торгівлі та бізнесу. Інвестори можуть бачити це як показник розвинутості зовнішньоторговельних зв'язків та можливостей для інвестування в експортноорієнтовані галузі.

Крім того, збільшення повітряних вантажоперевезень може стимулювати розвиток інших секторів, таких як логістика, обслуговування

аеропортів, технічне обслуговування повітряних суден і т. д., що надає додаткові перспективи для відкриття нових робочих місць та галузей економіки. Це може розглядатися потенційним інвестором як додатковий спосіб диверсифікації своїх інвестицій. Чим більше галузей економіки в країні, тим більш широкий круг потенційних інвесторів вона може зацікавити.

До кризових явищ, пов'язаних з пандемією COVID-19 та початком широкомасштабної агресії РФ, Україна мала незначні обсяги повітряних вантажоперевезень, у порівнянні з більшістю країн Євросони (рис. 2.18). Усього 75,26 млн тонн-км, у порівнянні з Фінляндією (957,6 млн тонн-км), Італією (1 418,0 млн тонн-км), Люксембургом (7 323,4 млн тонн-км), Німеччиною (7 969,8 млн тонн-км) та іншими країнами Євросони.

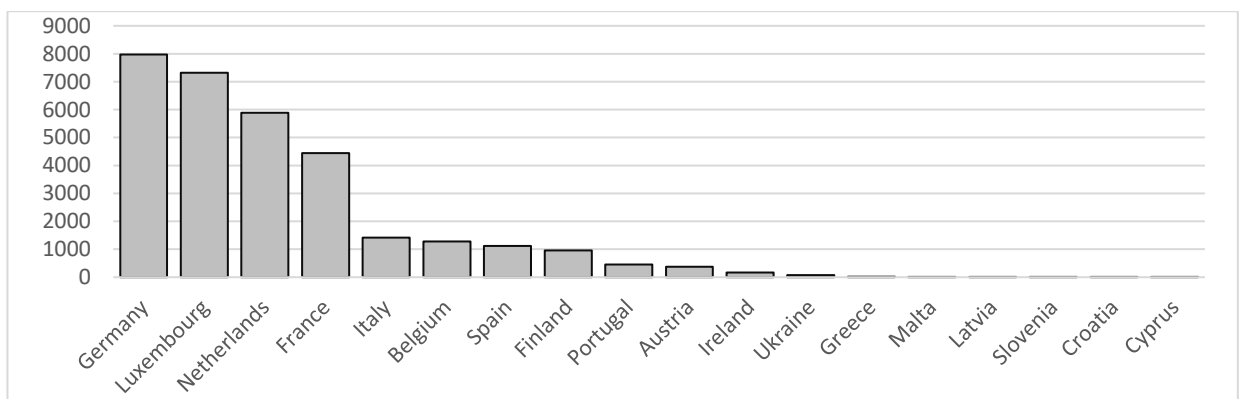

Рисунок 2.18 – Вантажні авіаперевезення станом на 2018 рік,
МЛН ТОНН-КМ

Наступним показником є кількість пасажирів, перевезених повітряним транспортом протягом певного періоду часу (air transport, passengers carried). Цей показник вказує на обсяг пасажирського повітряного транспорту та мобільність населення (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Кількість пасажирів, перевезених повітряним транспортом (air transport, passengers carried), тис. осіб [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	14 724,8	16 171,6	12 935,5	46 476,6	13 285,4	18 901,0
Бельгія	12 545,3	13 676,8	13 639,5	14 279,2	3 520,8	5 404,3
Хорватія	1875,4	2057,8	2093,6	2108,6	608,5	767,8
Кіпр	224,7	711,6	401,4	395,4	104,6	103,0
Естонія	372,3	13,1	62,8	0,9	-	-
Фінляндія	13 754,2	12 209,6	13 364,8	14 610,5	3 500,3	2 805,6
Франція	65 362,7	68 316,5	70 188,0	71 289,3	24 956,3	32 000,5
Німеччина	116 713,6	114 160,7	109 796,2	109 633,8	25 758,5	33 073,2
Греція	12 689,1	13 852,9	15 125,9	16 124,7	5 647,9	8 726,3
Ірландія	134 065,1	153 944,5	167 598,6	170 161,8	54 582,3	74 065,2
Італія	29 120,0	26 288,0	27 243,7	27 760,3	7 801,5	2 449,3
Латвія	2 843,1	3 441,0	4 058,8	4 976,4	1 323,1	1 598,7
Литва	1 046,0	1 069,3	26,0	40,9	35,0	11,3
Люксембург	1 845,7	1 901,0	2 099,1	2 114,4	753,1	1 081,5
Мальта	1 500,8	1 575,1	2 576,9	2 382,6	549,3	597,7
Нідерланди	40 078,7	42 763,4	44 417,6	46 358,5	14 748,5	19 349,2
Португалія	13 105,1	15 937,3	17 368,0	22 047,9	6 219,5	8 056,5
Словаччина	12,9	7,9	-	-	2,7	8,9
Словенія	1 009,6	1 087,1	1 094,8	869,6	78,6	21,0
Іспанія	66 674,9	71 598,4	80 706,7	88 237,2	26 557,1	43 440,5
Україна	5 756,5	6 794,4	7 854,8	7 604,5	1 801,0	3 282,7

Для інвестора цей показник може говорити про наявність туристичного руху та гостинності країни, її відкритості для іноземних громадян. Інвестори можуть розглядати це як позитивний сигнал, оскільки розвиток туризму може сприяти росту готельної галузі, ресторанного бізнесу та інших секторів.

Збільшення кількості перевезених пасажирів може свідчити про розвиненість економіки та високий рівень пасажирської активності. Це може робити країну більш привабливою для інвестицій, оскільки інвестори шукають ринки з активною економічною діяльністю.

Лідуючі позиції займають Німеччина, Франція, Іспанія та Нідерланди. Найбільшу кількість перевезених пасажирів авіатранспортом зафіксовано в Ірландії, але це пов'язано більше з географічними особливостями самої країни. Після пандемії 2019-2020 року, за опублікованими даними на цей час, показники поки що не повернулися на рівень до 2019 року.

Портовий трафік контейнерів (Container port traffic) визначає кількість контейнерів, які проходять через порт від сухопутного до морського транспорту і навпаки, за певний період часу. Вимірюється у 20-футових еквівалентних одиницях (TEU), контейнерах стандартного розміру. Дані стосуються каботажного судноплавства, а також міжнародних рейсів. Перевантажувальний трафік зараховується як два підйоми в проміжному порту (один раз для розвантаження і знову як вихідний підйом) і включає порожні одиниці [63] (табл. 2.10).

Збільшення обсягів контейнерного обороту також вказує на активність міжнародної торгівлі країни. Чим більше контейнерів проходить через порт, тим більш активний інтернаціональний обмін товарами, тим більш розвинена і ефективна портова інфраструктура, яка вміє обробляти великий об'єм контейнерів, свідчить про наявність в країні глобального логістичного хабу. Великий обсяг контейнерного обороту може підтримувати експортоорієнтовані галузі. Інвестори можуть вважати це позитивним фактором, оскільки це може сприяти розвитку та росту експортно зорієнтованих підприємств.

Таблиця 2.10 – Портовий трафік контейнерів (Container port traffic (TEU: 20 foot equivalent units)), TEU [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	285 900	285 900	-	-	-	-
Бельгія	10 321 506	107 838 50	11 503 695	12 389 876	12 697 162	13 075 891
Хорватія	246 596	288 235	302 126	348 435	376 981	367 646
Кіпр	360 841	345 016	416 502	389 962	390 504	319 131
Естонія	204 177	229 905	239 576	241 338	213 928	227 000
Фінляндія	1 509 479	1 630 089	1 594 271	1 628 170	1 496 192	1 409 037
Франція	4 471 870	4 964 947	5 051 326	4 992 918	4 435 697	5 522 541
Німеччина	15 139 890	15 169 595	15 094 593	15 029 605	13 950 977	14 716 437
Греція	4 088 848	4 602 861	5 398 220	6 153 567	6 183 643	6 069 480
Ірландія	916 833	958 488	1 000 560	1 063 489	1 058 888	1 143 007
Італія	10 589 293	10 666 550	10 620 925	10 789 337	10 696 962	11 303 247
Латвія	388 260	449 712	474 393	449 850	457 342	434 388
Литва	443 000	472 000	749 066	703 000	639 006	667 000
Люксембург	-	-	-	-	-	-
Мальта	3 065 588	3 154 474	3 314 087	2 712 853	2 441 699	2 973 159

Продовження таблиці 2.10

Нідерланди	12 612 142	13 992 474	14 802 257	15 198 050	14 757 227	15 781 756
Португалія	2 914 018	3 156 657	3 172 062	2 904 086	2 981 941	3 276 794
Словаччина	-	-	-	-	-	-
Словенія	844 000	911 528	988 499	959 000	945 007	997 000
Іспанія	15 073 218	15 929 902	17 165 709	17 464 920	16 745 930	17 712 459
Україна	680 623	723 575	845 152	1 007 273	1 048 691	1 022 376

Очікувано, країни з виходом до моря чи океану мають значно більший потік контейнерних вантажоперевезень. Лідерами серед країн Євросони є Іспанія, Нідерланди, Германия, Бельгія та Італія (рис. 2.19).

Україна поділяє місце серед Ірландії та Словенії, маючи річний обсяг контейнерного обороту у 1,02 млн одиниць TEU на 2021 рік.

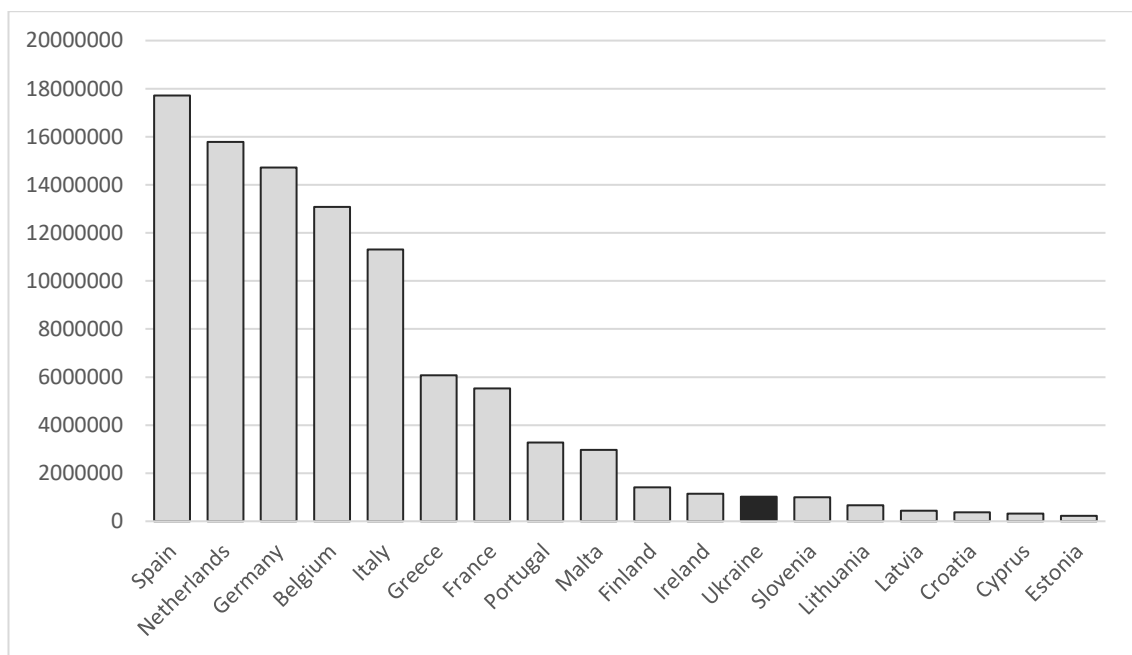

Рисунок 2.19 – Портовий трафік контейнерів серед країн Євросони та України на 2021 рік, TEU

Наступний показник – загальна довжина залізничних ліній у країні (Rail lines (total route-km)), виражену у кілометрах (табл. 2.11). Розвинена залізнична мережа свідчить про наявність ефективною транспортної інфраструктури. Це може бути привабливим для інвесторів, які зацікавлені саме в наземних перевозках товару. Залізничний транспорт може бути ключовим компонентом

логістичних систем. Розгалужена залізнична мережа може полегшувати ефективне переміщення товарів, що може знижувати витрати на логістику та постачання.

Залізничний транспорт забезпечує необхідні зв'язки між різними регіонами країни, сприяючи розміщенню промислових комплексів. Розвинена залізнична мережа може сприяти регіональному розвитку. Це може бути особливо важливим для інвесторів, які розглядають можливості для розміщення своїх підприємств у різних частинах країни.

Таблиця 2.11 – Загальна довжина залізничних ліній в країні, км [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	4 917,0	4 953,0	4 955,0	4 968,0	4 966,0	4 962,0
Бельгія	3 602,0	3 605,0	3 607,0	3 615,0	3 615,0	3 612,0
Хорватія	2 605,0	2 605,0	2 605,0	2 617,0	2 617,0	2 617,0
Кіпр	-	-	-	-	-	-
Естонія	1 034,0	1 033,0	-	-	-	-
Фінляндія	5 926,0	5 926,0	5 926,0	5 923,0	5 918,0	5 918,0
Франція	29 236,7	29 248,1	28 241,0	28 157,0	27 872,0	27 716,0
Німеччина	33 380,0	33 488,0	33 440,0	33 423,0	33 399,0	33 401,0
Греція	2 240,0	2 240,0	2 293,0	2 280,0	2 345,0	2 339,0
Ірландія	2 174,0	1 888,0	1 888,0	1 888,0	1 888,0	1 650,0
Італія	16 788,3	16 787,2	16 780,8	16 778,6	17 255,6	17 305,2
Латвія	1 859,6	1 859,6	1 859,6	1 859,6	1 859,1	1 859,1
Литва	1 911,0	1 911,0	1 911,0	1 911,0	1 911,0	1 919,0
Люксембург	275,0	275,0	288,0	288,0	271,0	271,0
Мальта	-	-	-	-	-	-
Нідерланди	-	-	3 078,0	3 078,0	3 078,0	3 041,0
Португалія	2 546,0	2 546,0	2 546,0	2 526,1	2 526,1	2 527,1
Словаччина	3 626,3	3 626,4	3 626,6	3 629,2	3 626,9	3 626,5
Словенія	1 209,0	1 209,1	1 209,0	1 209,0	1 209,0	1 209,0
Іспанія	15 650,0	15 559,0	15 618,0	15 718,0	15 848,0	15 963,0
Україна	21 603,0	21 625,9	21 625,9	21 625,9	21 625,9	21 625,9

Залізнична інфраструктура може впливати на міжнародну торгівлю. Якщо країна має залізничні зв'язки з сусідніми країнами або портами, це може полегшувати та прискорювати обмін товарами. Україна, станом на 2021 рік, посідала третє місце за протяжністю залізничних ліній, після Німеччини та Франції (рис. 2.20).

Обсяг вантажів, перевезених залізничним транспортом (Railways, goods transported (million ton-km)) (табл. 2.12). Цей показник вказує на обсяг вантажів, які перевозяться залізничним транспортом протягом певного періоду, вимірюваного у мільйонах тон-кілометрів.

Для інвестора, як і у випадку повітряних та контейнерних вантажоперевезень, можливість транспортування вантажів залізничним транспортом вказує на певний рівень розвиненості інфраструктури та ефективність логістичної системи. Залізничний транспорт може бути дешевшим ніж автотранспорт та авіап перевезення, при транспортуванні товарів на довгі відстані.

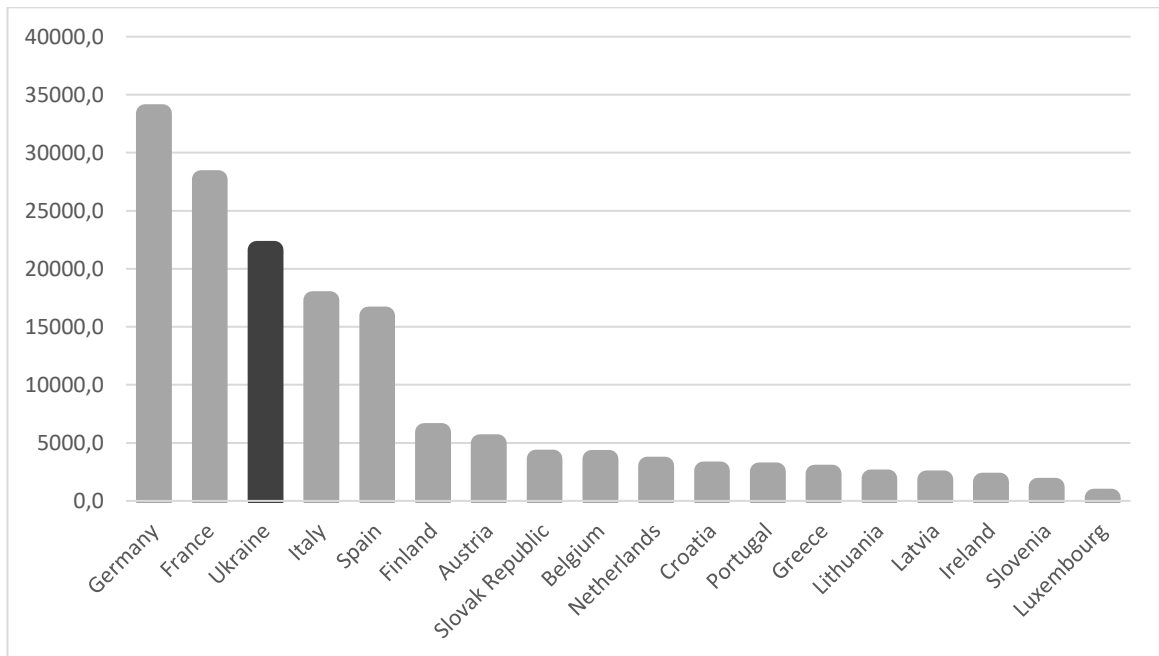

Рисунок 2.20 – Протяжність залізничних ліній на 2021 рік

Вантажі, перевезені залізницею – це обсяг вантажів, перевезених залізницею, виміряний у метричних тоннах, помножених на пройдені кілометри.

Таблиця 2.12 – Обсяг вантажів, перевезених залізничним транспортом (Railways, goods transported (million ton-km)), млн тонн-км [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	21 361,0	22 256,0	21 996,2	21 736,0	20 498,0	21 780,9
Бельгія	-	-	-	-	-	-
Хорватія	2 160,0	2 592,0	2 743,0	2 911,0	3 279,0	3 172,0
Кіпр	-	-	-	-	-	-
Естонія	2 339,0	2 325,0	2 594,0	2 155,0	1 729,0	2 128,0
Фінляндія	9 455,0	10 362,0	1 1175,0	10 270,0	10 138,0	10 749,0
Франція	34 699,8	35 464,9	33 835,6	33 893,1	31 281,8	35 751,3
Німеччина	128 866,0	131 204,0	129 991,0	129 161,0	108 406,0	123 067,0
Греція	254,0	358,0	408,0	491,0	555,0	579,0
Ірландія	101,0	100,0	89,0	72,0	74,0	70,0
Італія	22 712,0	22 335,0	22 070,0	21 309,0	20 750,0	24 262,0
Латвія	15 873,0	15 014,0	17 859,0	15 019,0	7 979,0	7 366,6
Литва	13 790,0	15 414,0	16 885,0	16 181,0	1 5865,0	14 566,0
Люксембург	201,5	213,7	223,2	191,2	162,0	176,0
Мальта	-	-	-	-	-	-
Нідерланди	6 641,0	6 467,0	7 026,0	7 080,0	6 665,0	7 188,0
Португалія	2 622,0	2 742,0	2 863,0	2 476,0	2 402,0	2 699,0
Словаччина	9 111,0	8 486,0	8 691,0	8 480,0	7 268,0	8 580,0
Словенія	4 360,0	5 128,0	5 151,0	5 292,0	4 726,0	4 937,0
Іспанія	10 644,0	10 507,0	10 792,0	10 459,0	8 969,6	10 299,0
Україна	187 557,0	191 914,1	186 344,1	181 844,7	175 587,2	-

Україна за обсягом вантажів, перевезених залізничним транспортом у млн тонн-км є безумовним лідером. Так, на 2019 рік, в Україні обсяг вантажів склав 181 844,7 млн-тонн, тоді як в Німеччині цей показник складав 129 161,0 млн-тонн, у Франції – 33893,1 млн-тонн (рис. 2.21).

Розвиненість системи залізничного транспорту в багатьох випадках може стати серйозною альтернативою вантажоперевезенню автомобілям та повітрям, особливо в момент кризових, воєнних та надзвичайних ситуацій.

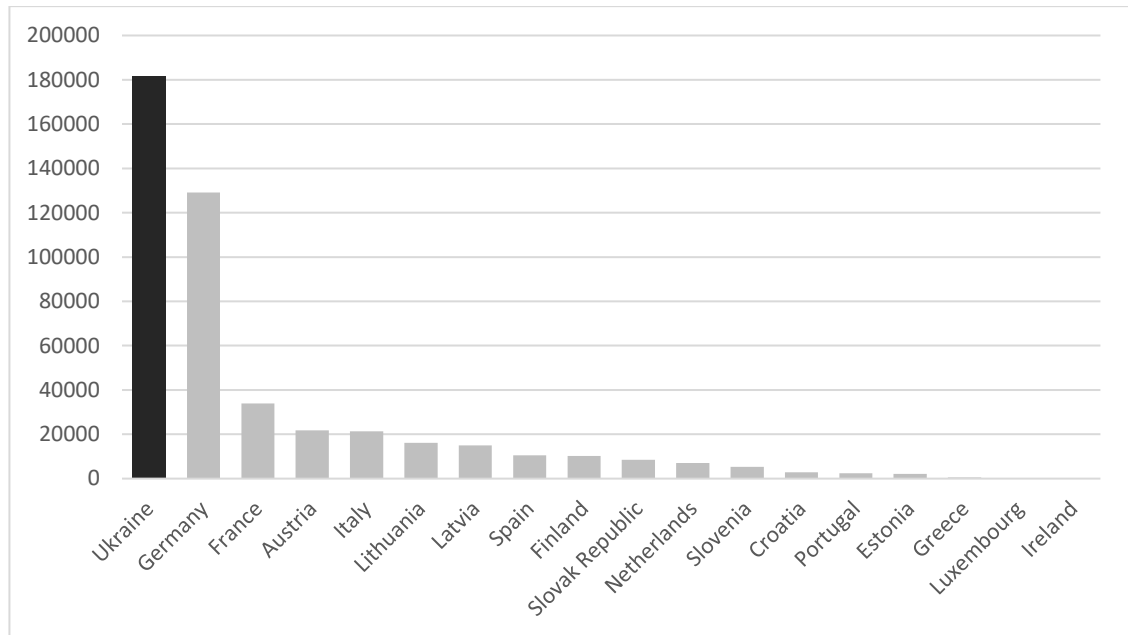

Рисунок 2.21 – Обсяг вантажів, перевезених залізничним транспортом за 2019 рік, млн тонн-км

Наступник інфраструктурним показником інвестиційної привабливості слугує кількість перевезених пасажирів залізничним транспортом (railways, passengers carried (million passenger-km)). Вимірюється у пасажиро-кілометрах (табл. 2.13).

Розвинена система залізничного пасажирського транспорту може забезпечувати швидке та ефективно переміщення людей в середині країни, що підвищує показники як ділової активності, так і внутрішнього туризму. Це може бути важливим для розвитку внутрішнього туризму та підтримки мобільності населення. Також, залізничний транспорт може бути менш забруднюючим довкілля порівняно з іншими видами транспорту, такими як автотранспорт.

Розвинена залізнична інфраструктура може стати об'єктом інвестицій для розширення та модернізації, що може надати можливості для країни у зацікавленні інвесторів для будівництва та підтримки інфраструктурних проектів, пов'язаних з залізничним транспортом.

Таблиця 2.13 – Кількість перевезених пасажирів залізничним транспортом (Railways, passengers carried (million passenger-km)), млн пасажиро-кілометрів [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	12 578	12 657	13 205	13 350	7 417	8 433
Бельгія	10 025	10 167	10 500	10 849	7 397	6 970
Хорватія	836	745	756	734	449	540
Кіпр	-	-	-	-	-	-
Естонія	316	367	417	392	263	290
Фінляндія	3 868	4 271	4 534	4 924	2820	2 903
Франція	104 207	110 568	107 958	112 384	64 859	86 853
Німеччина	94 197	95 530	98 170	102 026	58 822	..
Греція	1 192	1 109	1 104	1 252	640	653
Ірландія	1 990	2 121	2 281	2 399	834	870
Італія	52 178	53 231	55 493	56 586	22 269	27 693
Латвія	584	596	624	643	413	361
Литва	396	424	468	479	260	329
Люксембург	418	438	442	463	269	304
Мальта	-	-	-	-	-	-
Нідерланди	16 900	17 800	22 600	19 400	9 200	10 900
Португалія	4 146	4 391	4 487	4 964	2 552	2 912
Словаччина	3 595	3 873	3 915	4 093	2 180	2 052
Словенія	680	650	656	698	397	542
Іспанія	26 670	27 487	28 434	28 835	11 999	17 002
Україна	36 839	28 075	28 685	28 413	10 696	-

Далі, розглянемо показники, що ілюструють розвиненість телекомунікаційних систем. Першим показником є частка людей, які використовують інтернет (individuals using the Internet (% of population)), у відсотках від населення (табл. 2.14). Висока частка користувачів Інтернету свідчить про розвиненість цифрової економіки та готовність країни до інновацій та використання сучасних технологій. Інтернет є ефективним засобом зв'язку з ринками та споживачами. Країни з високим рівнем використання інтернету часто розвивають електронні урядові сервіси та платформи.

Таблиця 2.14 – Частка людей, які використовують інтернет (Individuals using the Internet (% of population)), % від населення [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Австрія	84,3	87,9	87,5	87,8	87,5	92,5	93,6
Бельгія	86,5	87,7	88,6	90,3	91,5	92,8	94,0
Хорватія	72,7	67,1	75,3	79,1	78,3	81,3	82,1
Кіпр	75,9	80,7	84,4	86,1	90,8	90,8	89,6
Естонія	87,2	88,1	89,4	90,2	89,1	91,0	91,0
Фінляндія	87,7	87,5	88,9	89,6	92,2	92,8	93,0
Франція	79,3	80,5	82,0	83,3	84,7	86,1	85,3
Німеччина	84,2	84,4	87,0	88,1	89,8	91,4	91,6
Греція	69,1	69,9	72,2	75,7	78,1	78,5	83,2
Ірландія	83,5	84,1	87,0	87,0	92,0	95,2	..
Італія	61,3	63,1	74,4	67,9	70,5	74,9	85,1
Латвія	79,8	80,1	83,6	86,1	88,9	91,2	91,0
Литва	74,4	77,6	79,7	81,6	83,1	86,9	87,7
Люксембург	98,1	97,4	97,1	97,1	98,5	98,7	98,2
Мальта	78,1	81,0	81,7	85,8	86,9	87,5	91,5
Нідерланди	90,4	93,2	91,9	93,3	91,3	92,1	92,5
Португалія	70,4	73,8	74,7	75,3	78,3	82,3	84,5
Словаччина	80,5	81,6	80,4	82,9	89,9	88,9	..
Словенія	75,5	78,9	79,7	83,1	86,6	89,0	88,9
Іспанія	80,6	84,6	86,1	90,7	93,2	93,9	94,5
Україна	53,0	58,9	62,6	70,1	75,0	79,2	..

Наявність активної та розвиненої інтернет-екосистеми може сприяти розвитку стартапів та інноваційних компаній, а використання інтернету спрощує отримання населенням soft-skills та hard-skills.

З точки зору інвестора це може свідчити про те, що в країні з високою часткою інтернет-користувачів легше впроваджувати технологічні та інноваційні рішення, надає додаткові швидкі канали взаємодії з партнерами та потенційними клієнтами. Також, це вказує на наявність кваліфікованих та технологічно освічених кадрів в країні.

В усіх досліджуваних країнах, більше половини населення є користувачами інтернету. В Україні, з 2016 року по 2021, частка користувачів збільшилася з 53% до 79,2%, що є дуже позитивним значенням. На відміну від інших досліджуваних країн, населення України хоча і пізніше почало освоювати інтернет, але освоєння йшло значно швидшими темпами. Така

динаміка може слугувати про активність та відкритість населення до інноваційних та технологічних рішень.

Також, важливим показником є частка людей, що користуються мобільним зв'язком (mobile cellular subscriptions (per 100 people)). Враховуючи вибірку досліджуваних країн, на сьогоднішній день, їх населення часто є абонентами одразу декількох операторів, та мають кілька SIM-карт. Тож, показники в обраних країнах або дорівнюють 100%, або перевищують ці значення (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Частка людей, що користуються мобільним зв'язком (mobile cellular subscriptions (per 100 people)), кількість на 100 осіб [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Австрія	126,8	123,4	124,2	120,8	120,3	122,0	123,4
Бельгія	110,9	99,8	100,0	100,0	99,7	101,1	101,9
Хорватія	104,5	102,9	105,5	106,7	106,8	108,4	111,2
Кіпр	132,6	136,2	137,0	140,0	139,6	148,7	-
Естонія	144,2	144,5	145,5	147,0	144,9	149,1	155,0
Фінляндія	131,4	130,0	129,6	129,5	128,8	129,2	128,7
Франція	105,6	107,6	109,6	111,9	112,8	116,7	118,8
Німеччина	125,7	132,8	129,7	128,9	128,9	127,6	125,2
Греція	116,6	121,0	114,5	112,4	108,6	110,0	109,1
Ірландія	103,4	102,7	102,8	105,4	105,8	107,8	113,3
Італія	143,0	139,8	139,2	133,1	130,4	131,9	133,0
Латвія	143,3	150,2	130,9	130,0	130,2	133,7	139,1
Литва	134,3	126,1	107,0	108,1	108,1	115,4	117,1
Люксембург	125,2	126,1	125,3	126,0	122,9	123,4	131,6
Мальта	131,0	133,2	131,4	131,9	133,0	137,1	-
Нідерланди	122,0	119,3	122,1	125,3	122,8	125,1	118,1
Португалія	114,1	116,4	117,1	118,9	120,5	123,0	126,2
Словаччина	128,7	130,9	133,0	135,7	133,6	135,1	131,9
Словенія	112,0	114,1	115,3	115,7	115,1	120,9	124,5
Іспанія	110,9	112,7	115,7	117,4	117,5	119,6	124,1
Україна	133,2	131,4	127,8	130,6	129,3	135,0	-

Наступним показником є кількість заявок на промисловий зразок (дизайн) (Industrial design applications) – це заявки на реєстрацію промислового зразка в національних або регіональних відомствах інтелектуальної власності (ІВ), а також позначення, отримані відповідними

відомствами через Гаазьку систему. Окремо виділяється статистика для заяв від нерезидентів та резидентів (табл. 2.16 та 2.17).

Таблиця 2.16 – Кількість заявок на промисловий зразок від нерезидентів (Industrial design applications, nonresident, by count), шт. [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	294	376	179	187	55	168
Бельгія	-	-	-	-	-	-
Хорватія	538	658	459	767	698	428
Кіпр	-	-	-	-	-	-
Естонія	314	246	80	67	100	90
Фінляндія	-	249	105	178	98	74
Франція	1 218	1 619	1 354	1 673	1 627	1 224
Німеччина	9 917	6 694	5 661	7 480	4 877	3 549
Греція	310	539	482	422	274	162
Ірландія	59	30	467	77	14	19
Італія	393	1991	1212	810	306	308
Латвія	125	227	39	49	71	43
Литва	477	563	371	457	504	212
Люксембург	-	-	-	-	-	-
Мальта	-	-	-	-	1	-
Нідерланди	-	-	-	-	-	-
Португалія	195	213	62	138	44	121
Словаччина	224	136	58	230	88	146
Словенія	-	-	492	-	583	350
Іспанія	785	754	636	449	305	284
Україна	3 632	3 393	2 904	2 964	2 391	2 596

Промислові зразки застосовуються до різноманітних промислових виробів і виробів ручної роботи. Вони стосуються декоративних або естетичних аспектів корисного виробу, включаючи композиції ліній або кольорів або будь-які тривимірні форми, які надають особливого вигляду виробу чи ремеслу. Власник зареєстрованого промислового зразка має виключні права проти несанкціонованого копіювання або імітації зразка третіми особами. Реєстрація промислових зразків дійсна протягом обмеженого періоду. Термін захисту зазвичай становить 15 років для більшості юрисдикцій. Однак існують відмінності в законодавстві, зокрема в Китаї (який передбачає 10-річний термін з дати подання заявки).

Таблиця 2.17 – Кількість заявок на промисловий зразок від резидентів (Industrial design applications, resident, by count), шт. [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	299	405	304	396	318	232
Бельгія	-	-	-	-	-	-
Хорватія	572	375	367	316	250	285
Кіпр	46	58	86	85	82	20
Естонія	59	46	62	37	40	36
Фінляндія	-	200	157	166	141	150
Франція	52 243	44 127	41 169	35 732	29 572	30 120
Німеччина	46 216	39 121	38 815	36 617	35 764	33 448
Греція	912	829	541	783	801	721
Ірландія	122	125	88	105	234	95
Італія	26 699	28 892	34 812	30 302	25 058	26 386
Латвія	176	141	154	124	141	84
Литва	55	205	160	177	106	132
Люксембург	-	-	-	-	-	-
Мальта	-	-	-	11	35	17
Нідерланди	-	-	-	-	-	-
Португалія	2 096	1 450	1 288	1 920	1 720	1 008
Словаччина	258	329	272	180	280	262
Словенія	-	-	40	-	33	26
Іспанія	17 551	21 845	18 219	15 728	12 071	12 010
Україна	5 382	4 954	5 261	4 660	3 228	3 526

Заявка нерезидента відноситься до заявки, поданої до відомства інтелектуальної власності штату чи юрисдикції, у якому перший заявник у заявці не проживає, або діє від імені штату чи юрисдикції. Підрахунок дизайну використовується для порівняння даних додатків для промислових застосувань у різних офісах, оскільки деякі офіси дотримуються системи подання файлів одного класу/одного дизайну, тоді як інші мають систему файлів кількох класів/дизайну.

Взагалі, Україна посідає друге місце серед досліджуваних країн, поступаючись тільки Німеччині. Цей показник може зацікавити потенційного інвестора тим, що кількість зареєстрованих заявок може свідчити про розвиток економічної активності в країні, її дизайн-індустрії та інноваційної діяльності. Враховуючи те, що заявки подають нерезиденти, це може означати, що в країні

активно розвивається іноземний бізнес, який готовий розвивати нову продукцію саме в цій країні.

Патентні заявки (Patent applications) – це всесвітні патентні заявки, подані згідно з процедурою Договору про патентну кооперацію або до національного патентного відомства на виключні права на винахід – продукт або процес, який пропонує новий спосіб виконання чогось або пропонує нове технічне вирішення проблеми. Патент забезпечує захист винаходу власнику патенту протягом обмеженого періоду, як правило, 20 років [63].

Безумовним лідером серед обраних для дослідження країн є Німеччина, яка на 2021 рік мала 18747 патентних заявок від нерезидентів, та 39822 заявки від резидентів (табл. 2.18 та 2.19).

Таблиця 2.18 – Кількість заяв на реєстрацію патентів від нерезидентів (Patent applications, nonresidents), шт [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	237	232	168	208	173	175
Бельгія	119	216	218	257	288	415
Хорватія	13	11	15	16	12	11
Кіпр	1	4	..	1	1	2
Естонія	1	4	6	1	2	1
Фінляндія	108	139	100	75	97	105
Франція	2 012	1 832	1 919	1 766	1 542	1 373
Німеччина	19 419	19 927	21 281	20 802	19 845	18 747
Греція	40	91	149	238	363	532
Ірландія	70	75	32	35	54	42
Італія	973	1 031	900	898	947	797
Латвія	18	7	24	5	1	4
Литва	58	46	24	33	18	9
Люксембург	301	512	243	359	679	1 441
Мальта	1	7	15	7	5	5
Нідерланди	314	365	394	449	825	1 390
Португалія	27	36	29	104	263	42
Словаччина	15	23	14	28	15	13
Словенія	23	..	12	17
Іспанія	177	176	149	159	124	126
Україна	1 862	1 764	1 861	1 755	1 822	2 091

Кількість патентних заявок свідчить про високий рівень інноваційного потенціалу в країні та активний технологічний розвиток і дослідження в країні. Крім дослідницьких досягнень, це вказує на здатність країни до комерціалізації технологічних розробок, а збільшення кількості патентів може бути результатом ефективної системи захисту інтелектуальної власності в країні.

Країна, що активно реєструє патенти, може мати конкурентну перевагу на світовому ринку через високий рівень інновацій та технологічних розробок. При наявності ефективної системи підтримки та захисту інноваційно-технологічних впроваджень є привабливими для потенційних інвесторів, бо це перспектива відкриття нових ринків.

Таблиця 2.19 – Кількість заяв на реєстрацію патентів від резидентів (Patent applications, residents), шт. [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	2 078	2 073	2 039	2 066	2 124	1 872
Бельгія	1 054	1 001	892	876	862	799
Хорватія	175	148	121	195	117	77
Кіпр	3	8	4	4	2	1
Естонія	29	37	24	31	21	25
Фінляндія	1 260	1 390	1 387	1 321	1 588	1 557
Франція	14 206	14 415	14 303	14 103	12 771	13 386
Німеччина	48 480	47 785	46 617	46 632	42 260	39 822
Греція	606	498	430	356	400	394
Ірландія	79	62	76	58	75	75
Італія	8 848	8 643	8 921	9 229	10 061	10 281
Латвія	95	90	86	82	93	104
Литва	95	81	81	90	95	81
Люксембург	143	156	152	117	129	112
Мальта	3	5	2	5	6	5
Нідерланди	2 290	2 241	2 111	2 228	2 198	2 080
Португалія	724	644	661	703	695	711
Словаччина	220	183	217	206	206	146
Словенія	-	-	255	-	232	222
Іспанія	2 745	2 167	1 525	1 288	1 431	1 308
Україна	2 233	2 283	2 107	2 097	1 361	1 302

Україна за 2021 рік досягла значення у більше ніж 2000 патентних заявок від нерезидентів, що перевищує показники у Франції (1373 заяви), Люксембургу (1441 заява), Нідерландів (1390 заяв), Італію (797 заяв) та інших.

Однак, варто враховувати, що важлива не тільки кількість, але й якість. Якщо багато з них є технічно несуттєвими або легко обхідними, це може свідчити про проблеми з ефективністю системи захисту інтелектуальної власності. Збільшення кількості патентів може бути обумовлене діяльністю конкретних компаній чи наукових установ, або певними галузями, що не обов'язково відображає загальний інноваційний розвиток країни. Тим паче, необхідно враховувати кількість населення кожної країни.

Подані заявки на торговельну марку (Trademark application) – це заявки на реєстрацію торгової марки в національних або регіональних відомствах інтелектуальної власності (ІВ), а також позначення, отримані відповідними відомствами через Мадридську систему. Окремо виділяють подані заявки резидентами та нерезидентами (табл. 2.20 та 2.21).

Таблиця 2.20 – Кількість поданих заяв на реєстрацію торговельної марки від нерезидентів (Trademark applications, nonresident, by count), шт. [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	8 473	8 710	9 722	9 482	8 817	8 815
Бельгія	-	-	-	-	-	-
Хорватія	3 980	3 951	4 432	3 953	3 384	3 973
Кіпр	1 870	-	2 971	2 563	2 112	2 307
Естонія	2 404	3 314	3 495	3 229	2 668	3 043
Фінляндія	2 864	3 384	3 861	3 826	3 016	3 571
Франція	16 037	17 498	18 992	18 421	16 143	16 868
Німеччина	19 687	22 561	24 199	25 391	2 6328	26 098
Греція	-	-	-	-	-	-
Ірландія	-	-	-	-	-	-
Італія	10 615	11 111	12 881	12 037	10 701	11 299
Латвія	3 071	3 684	3 905	3 668	2 998	3 303
Литва	2 903	3 880	4 175	3 698	3 105	3 237
Люксембург	-	-	-	-	-	-
Мальта	167	396	-	196	362	327
Нідерланди	-	-	-	-	-	-
Португалія	5 683	5 965	5 726	5 818	4 694	5 406
Словаччина	4 714	5 298	5 065	4 850	4 247	4 769
Словенія	-	-	3 887	-	3 215	3 211
Іспанія	8 420	9 281	10 103	9 982	8 546	9 520
Україна	23 640	24 506	25 307	25 119	24 153	26 987

Торгова марка – це розпізнавальний знак, який ідентифікує певні товари чи послуги як ті, що виробляються або надаються конкретно особою чи підприємством.

Торгова марка забезпечує захист власника марки, надаючи виключне право використовувати її для ідентифікації товарів чи послуг або дозволяти іншій особі використовувати її за плату. Період захисту може бути різним, але товарний знак може бути продовжений на необмежений термін після сплати додаткових зборів. Заявка резидента відноситься до заявки, поданої до відомства інтелектуальної власності або діє від імені штату чи юрисдикції, в якій проживає перший заявник у заявці. Підрахунок класів використовується для порівняння даних заявок на торговельні марки в різних офісах, оскільки деякі офіси дотримуються системи подання файлів з одним класом/одним дизайном, тоді як інші мають систему подання кількох класів/дизайнів [63].

Таблиця 2.21 – Кількість поданих заяв на реєстрацію торговельної марки від резидентів (Trademark applications, resident, by count), шт. [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	14 689	14 039	15 663	16 533	16 674	17 472
Бельгія	-	-	-	-	-	-
Хорватія	4 334	4 348	3 307	5 779	4 807	3 351
Кіпр	1 090	-	1 114	1 205	1 320	1 603
Естонія	1 999	2 197	2 655	2 287	2 865	3 392
Фінляндія	7 516	6 019	5 556	5 459	6 237	5 746
Франція	258 090	252 960	279 882	293 229	274 055	298 103
Німеччина	190 216	203 252	195 623	210 549	238 343	246 296
Греція	-	-	-	-	-	-
Ірландія	-	-	-	-	-	-
Італія	83 353	81 926	83 863	85 062	90 169	108 275
Латвія	2 214	3 434	5 241	2 068	1 821	2 321
Литва	3 851	3 993	3 769	3 207	3 398	3 377
Люксембург	-	-	-	-	-	-
Мальта	435	771	-	535	1 100	1 245
Нідерланди	-	-	-	-	-	-
Португалія	24 750	27 340	29 087	30 251	30 047	32 344
Словаччина	9 436	8 804	8 323	8 797	8 780	10 112
Словенія	-	-	4344	-	3836	3568
Іспанія	71 312	71 649	72 710	70 829	71 904	72 620
Україна	45 880	47 531	51 195	54 298	38 496	44 202

Наступним показником є кількість дослідників в області НДДКР (на 1 мільйон населення) (Researchers in R&D (per million people)), який вказує на частку дослідників, які займаються науково-дослідною діяльністю та розробками у країні (табл. 2.22).

Збільшення кількості дослідників в галузі досліджень і розробок надає країні високий інноваційний потенціал та перспективи розвитку високотехнологічних галузей. Такі галузі є дуже привабливими для інвесторів, бо завдяки новаторським технологіям можна отримувати конкурентну перевагу на ринку. Продукція цих галузей дуже часто має високий рівень доданої вартості, що може привести до значних прибутків. Ринки високотехнологічних галузей можуть зростати швидко, особливо в умовах стрімкого технологічного прогресу та змін у споживчому попиті.

Таблиця 2.22 – Кількість дослідників в області НДДКР (Researchers in R&D (per million people)), осіб у розрахунку на 1 млн населення [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	5 401,3	5 416,9	5 683,2	5 959,5	5 829,8	6 341,7
Бельгія	4 811,2	4 757,9	5 032,4	5 280,4	5 410,8	6 581,9
Хорватія	1 837,4	1 856,8	1 912,1	2 127,9	2 214,8	2 330,9
Кіпр	1 058,6	1 209,6	1 408,2	1 657,7	1 739,9	1 743,3
Естонія	3 296,2	3 552,2	3 765,6	3 769,8	3 835,7	4 038,2
Фінляндія	6 544,0	6 731,8	6 873,0	7 246,3	7 548,5	7 870,7
Франція	4 467,4	4 624,7	4 756,6	4 870,5	4 986,2	5 175,0
Німеччина	4 862,6	5 087,3	5 240,0	5 428,2	5 413,8	5 536,0
Греція	2 728,3	3 264,1	3 441,1	3 684,9	4 073,5	4 326,3
Ірландія	5 184,7	5 155,4	4 749,6	4 836,1	4 858,6	5 250,7
Італія	2 222,2	2 336,9	2 541,0	2 688,6	2 632,3	2 677,8
Латвія	1 589,8	1 772,6	1 776,5	1 885,9	2 135,0	2404,5
Литва	2 891,4	2 994,6	3 092,7	3 364,5	3 590,7	3 935,1
Люксембург	4 802,8	4 971,2	4 756,5	5 092,3	4 690,3	4 940,6
Мальта	1 939,8	1 970,4	1 866,1	1 886,8	1 983,9	2 160,7
Нідерланди	5 128,8	5 302,3	5 535,5	5 640,2	5 865,7	6 074,3
Португалія	3 995,6	4 355,7	4 627,2	4 879,3	5 163,4	5 473,4
Словаччина	2 607,2	2 801,1	3 001,4	3 114,9	3 165,6	3 211,0
Словенія	3 893,0	4 440,8	4 788,8	4 980,4	5 124,6	5 223,0
Іспанія	2 727,4	2 863,8	3 003,6	3 067,7	3 071,4	3 251,7
Україна	1 037,2	994,1	988,1	880,6	846,2	587,5

Дослідники – це професіональні фахівці, які проводять дослідження та вдосконалюють або розробляють концепції, теорії, моделюють техніку, прилади, програмне забезпечення оперативних методів. Дослідження та розробки охоплюють фундаментальні дослідження, прикладні дослідження та експериментальні розробки.

В Україні спостерігається спад кількості дослідників. За останні шість років їх кількість скоротилася майже вдвоє, з приблизно 1037 осіб за 2016 рік до 587 осіб за 2021 (рис. 2.22). Дослідники вносять важливий вклад у створення нових ідей, технологій та розробок, і їхнє зменшення може обмежити можливості для створення передових продуктів і послуг, вплинути на технологічний розвиток країни. Без належного фахового потенціалу країна може втрачати конкурентоспроможність у високотехнологічних галузях, тобто в перспективі – втратити високоприбуткові статті доходу від експорту.

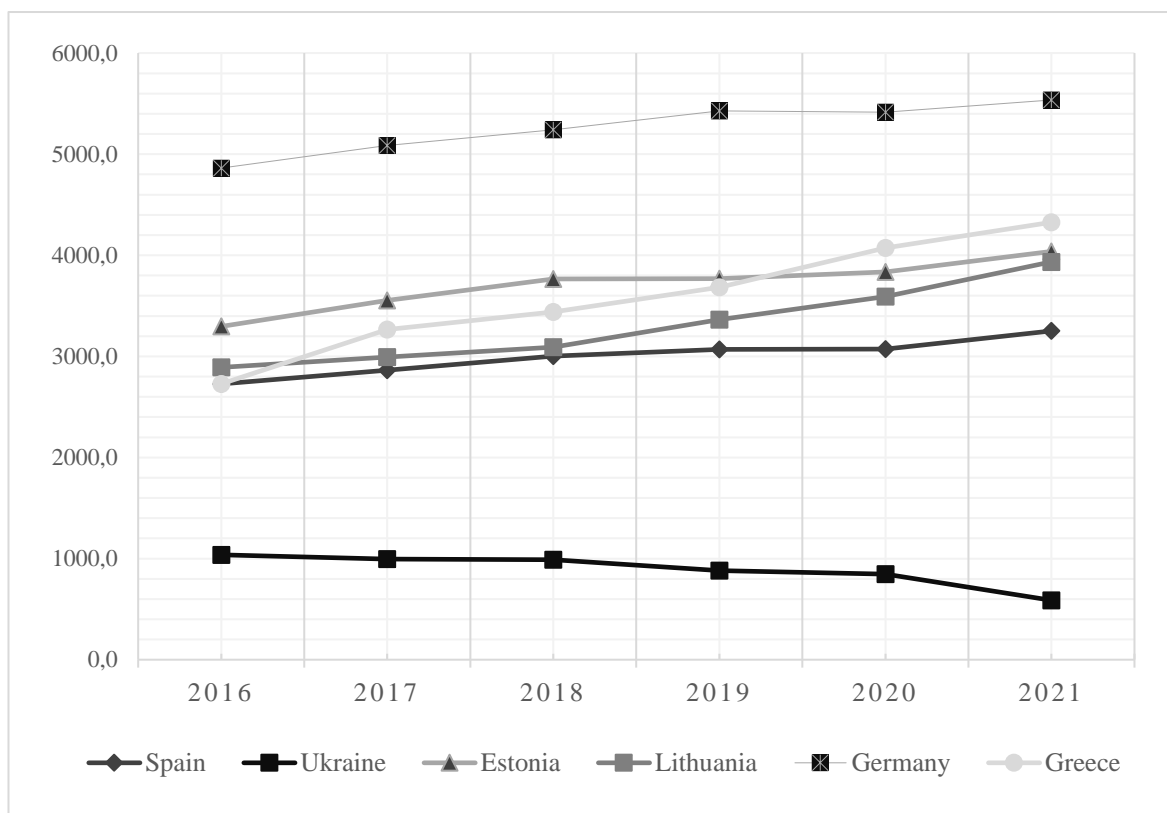

Рисунок 2.22 – Динаміка кількості дослідників в області НДДКР в Україні та деяких країнах Єврозони

Ще одним важливим показником є доступ населення до послуг електроенергії (access to electricity (% of population)). В деяких країнах також буде доречним розгалужувати доступ до електроенергії в містах (access to electricity, urban (% of urban population)) та на територіях поза межами великих та густонаселених міст (access to electricity, rural (% of rural population)). В нашому дослідженні представлені країни Євросони, та за даними Всесвітнього банку, за досліджуваний період частка населення, яке забезпечено електроенергією в цих країнах, очікувано складає 100% [62].

2.4 Аналіз трендів показників соціального розвитку

Показники соціального розвитку (людського розвитку) також мають значний вплив на інвестиційну привабливість країни, оскільки вони визначають якість робочої сили, готовність країни до інновацій, а також забезпечують здоров'я та продуктивність населення.

В перелік цієї групи показників можна включити:

- рівень поточних витрат на охорону здоров'я (Current health expenditure (% of GDP)) (виражена у % від ВВП);
- витрати на охорону здоров'я на душу населення (Current health expenditure per capita (current US\$)) (розглядається в поточних цінах, в дол. США);
- загальні державні витрати на освіту (Government expenditure on education, total (% of GDP)) (виражені у % від ВВП країни);
- державні витрати на освіту (Government expenditure on education, total (% of government expenditure)), (у % від загальних державних витрат);
- частка безробітного населення (unemployment, total (% of total labor force)), (у % від загальної кількості робочої сили);

Одним із важливих показників можна вважати рівень поточних витрат на охорону здоров'я у відсотках від ВВП (current health expenditure (% of GDP)) (табл. 2.23).

Таблиця 2.23 – Рівень поточних витрат на охорону здоров'я (Current health expenditure (% of GDP)), у % від ВВП [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	10,35	10,38	10,34	10,48	11,47	12,17
Бельгія	10,76	10,75	10,79	10,66	11,06	-
Хорватія	6,74	6,67	6,76	6,81	7,77	-
Кіпр	6,68	6,64	6,85	6,95	8,09	-
Естонія	6,70	6,60	6,72	6,82	7,75	7,47
Фінляндія	9,38	9,13	9,04	9,17	9,61	-
Франція	11,49	11,36	11,21	11,10	12,21	-
Німеччина	11,23	11,32	11,46	11,70	12,82	12,81
Греція	8,45	8,14	8,12	8,20	9,51	-
Ірландія	7,45	7,15	6,88	6,67	7,10	6,73
Італія	8,73	8,68	8,68	8,66	9,63	9,45
Латвія	6,13	5,97	6,19	6,62	7,45	-
Литва	6,64	6,48	6,53	7,00	7,54	7,85
Люксембург	5,07	5,14	5,26	5,44	5,77	5,35
Мальта	8,97	8,73	8,57	9,24	10,84	-
Нідерланди	10,29	10,11	10,02	10,14	11,14	11,21
Португалія	9,39	9,31	9,41	9,51	10,55	11,21
Словаччина	7,11	6,78	6,70	6,95	7,23	-
Словенія	8,46	8,18	8,28	8,52	9,45	9,15
Іспанія	8,95	8,95	9,00	9,14	10,71	-
Україна	7,55	7,43	7,52	7,09	7,62	-

Здорове населення є ключовим активом для будь-якої економіки. Інвестори цінують країни, які мають ефективні системи охорони здоров'я, оскільки це забезпечує продуктивність та зменшує витрати на втрати робочого часу через хвороби. Країни з надійною системою охорони здоров'я здатні ефективно управляти глобальними кризами, такими як пандемії. Це зменшує ризик для інвесторів, які оцінюють стабільність та безпеку від інвестиційних рішень. Оцінки поточних витрат на охорону здоров'я включають товари та послуги охорони здоров'я, спожиті протягом кожного року. Цей показник не

включає капітальні витрати на охорону здоров'я, такі як будівлі, обладнання, ІТ та запаси вакцин для екстрених випадків або спалахів.

В Україні спостерігається достатньо високий рівень витрат на охорону здоров'я відносно ВВП, і з 2016 по 2021 рік складав в середньому 7,35% від ВВП, що на рівні таких країн як Словаччина, Естонія, Ірландія, Латвія, Литва та інші. Однак, якщо порівнювати динаміку та розміри витрат на охорону здоров'я у поточних цінах на душу населення (табл. 2.24), то показники в Україні є найнижчими серед досліджуваних країн.

Таблиця 2.24 – Витрати на охорону здоров'я на душу населення (Current health expenditure per capita (current US\$)), в поточних цінах [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	4 709,9	4 938,9	5 337,2	5 262,1	5 585,1	6 491,1
Бельгія	4 529,8	4 761,9	5 142,4	4 983,7	5 009,5	-
Хорватія	840,9	902,6	1 024,6	1 040,1	1 094,5	-
Кіпр	1 649,4	1 773,4	2 020,7	2 043,7	2 245,4	-
Естонія	1 226,1	1 350,1	1 553,4	1 598,8	1 787,9	2 035,6
Фінляндія	4 108,9	4 236,0	4 521,5	4 460,1	4 726,1	-
Франція	4 262,2	4 411,7	4 668,9	4 508,3	4 768,7	-
Німеччина	4 743,0	5 064,8	5 504,0	5 478,1	5 930,3	6 503,4
Греція	1 513,3	1 509,8	1 603,1	1 569,0	1 675,1	-
Ірландія	4 709,2	5 010,3	5 484,2	5 431,0	6 092,2	6 700,2
Італія	2 699,7	2 809,7	3 002,8	2 910,6	3 057,0	3 351,5
Латвія	874,8	932,5	1 101,5	1 183,1	1 313,4	-
Литва	988,5	1 083,3	1 249,0	1 370,0	1 522,2	1 839,9
Люксембург	5 475,1	5 713,1	6 227,1	6 221,7	6 757,0	7 314,4
Мальта	2 321,2	2 551,7	2 753,5	2 943,6	3 135,4	-
Нідерланди	4 753,7	4 934,6	5 330,7	5 340,6	5 846,2	6 531,0
Португалія	1 875,2	1 998,1	2 216,3	2 221,7	2 341,6	2 720,3
Словаччина	1 175,6	1 189,1	1 299,9	1 342,1	1 393,6	-
Словенія	1 835,4	1 925,0	2 169,6	2 219,1	2 417,2	2 670,8
Іспанія	2 376,6	2 524,7	2 741,4	2 712,5	2 900,6	-
Україна	157,1	186,7	221,5	246,9	269,7	-

Інвестори шукають країни з висококваліфікованим робочим контингентом. Великі вкладення у вищу освіту, наукові дослідження та технічні програми допомагають створити конкурентоспроможну та креативну робочу силу. Збільшення витрат на науково-дослідну роботу та технічні

інновації привертає інвесторів, оскільки це створює сприятливе середовище для розвитку технологій і підприємництва.

Наступний показник, це державні витрати на освіту, у відсотках від ВВП (Government expenditure on education, total (% of GDP)) (табл. 2.25). Він ілюструє частку економічних ресурсів, яку уряд витрачає на освіту у порівнянні з обсягом виробленого валового внутрішнього продукту країни.

Таблиця 2.25 – Державні витрати на освіту (Government expenditure on education, total (% of GDP)), у % від ВВП [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	5,5	5,4	5,2	5,2	5,6	5,0
Бельгія	6,5	6,4	6,4	6,3	6,8	6,2
Хорватія	4,9	3,9	3,9	4,0	4,4	5,2
Кіпр	6,1	5,7	5,0	5,2	5,7	5,6
Естонія	5,2	5,0	5,2	5,3	5,5	5,9
Фінляндія	6,9	6,4	6,3	6,4	6,6	5,7
Франція	5,4	5,5	5,4	5,4	5,7	5,2
Німеччина	4,8	4,9	5,0	5,1	5,6	4,5
Греція	4,0	3,5	3,6	3,6	4,5	4,1
Ірландія	-	-	3,4	-	3,3	3,0
Італія	3,8	4,0	4,3	4,1	4,4	4,1
Латвія	4,7	4,4	4,2	4,4	4,8	5,7
Литва	4,0	3,8	3,9	4,0	4,5	4,8
Люксембург	3,4	3,5	3,7	3,7	3,8	4,6
Мальта	5,1	4,6	5,0	4,9	5,8	5,6
Нідерланди	5,5	5,2	5,4	5,2	5,4	5,1
Португалія	4,8	5,0	4,7	4,6	4,9	4,7
Словаччина	3,9	3,9	4,0	4,3	4,8	4,4
Словенія	4,8	4,8	4,9	4,9	5,4	5,7
Іспанія	4,2	4,2	4,2	4,2	4,9	4,6
Україна	5,0	5,4	5,3	5,4	5,4	5,7

Він включає видатки, що фінансуються за рахунок трансфертів з міжнародних джерел уряду. Загальне державне управління зазвичай стосується місцевих, регіональних і центральних органів влади.

Як і у випадку з часткою витрат на охорону здоров'я у % від ВВП, частка витрат на освіту в Україні має середні по країнам Євросони показники, в середньому 5,4 %.

Окремо, необхідно зазначити, що відносно інших країн, Україна витрачає значну частку на освіту від загальних державних витрат (табл. 2.26).

Таблиця 2.26 – Державні витрати на освіту (Government expenditure on education, total (% of government expenditure)), % від загальних державних витрат [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Австрія	9,8	9,8	9,8	9,9	9,0	8,8
Бельгія	11,7	12,0	11,9	11,8	11,1	11,3
Хорватія	10,5	10,7	10,5	11,0	10,4	10,7
Кіпр	14,6	14,4	11,8	13,5	12,9	12,7
Естонія	14,4	14,5	15,8	15,5	14,3	14,3
Фінляндія	10,9	10,5	10,4	10,5	10,2	10,2
Франція	9,5	9,5	9,6	9,5	8,8	8,9
Німеччина	9,5	9,5	9,6	9,7	9,2	8,8
Греція	8,1	8,0	8,5	8,4	7,5	7,1
Ірландія	-	-	12,5	-	11,9	12,0
Італія	7,9	7,9	8,1	8,0	7,5	7,4
Латвія	14,8	14,9	14,8	15,0	13,7	12,7
Литва	14,0	13,7	13,3	13,3	12,2	12,7
Люксембург	10,9	10,8	10,9	11,1	10,6	11,0
Мальта	14,1	13,5	13,8	14,1	12,5	12,7
Нідерланди	12,1	12,1	12,0	11,8	10,9	11,0
Португалія	10,6	10,1	10,3	10,5	9,6	9,7
Словаччина	9,1	9,8	9,9	10,5	9,9	9,4
Словенія	12,0	12,3	12,4	12,6	11,1	11,5
Іспанія	9,7	9,8	9,6	9,6	9,0	9,2
Україна	13,4	14,4	14,2	14,6	13,3	14,3

Загальні державні витрати на освіту (поточні, капітальні та трансферти) виражаються у відсотках від загальних державних витрат на всі сектори (включаючи охорону здоров'я, освіту, соціальні послуги тощо). Він включає видатки, що фінансуються за рахунок трансфертів з міжнародних джерел уряду. Загальне державне управління зазвичай стосується місцевих, регіональних і центральних органів влади.

Наступним показником соціального розвитку, який впливає на інвестиційну привабливість, є загальна частка безробіття (% від загальної робочої сили) (unemployment, total (% of total labor force)).

Безробіття стосується частки робочої сили, яка не має роботи, але готова і шукає роботу. Визначення робочої сили та безробіття відрізняються залежно від країни. Як видно з таблиці 2.27, частка безробітних в країні до 2021 року включно, була на рівні таких країн як Італія, і середній показник за 6 років складав 9,4 % від загальної кількості робочої сили. На 2022 рік, найменші показники безробіття були в Нідерландах, Мальті, Германії та Словенії, де частка безробітних була до 4 %. Найбільший показник безробіття був зафіксований у Греції (12,4%) та Іспанії (12,9%).

Таблиця 2.27 – Частка безробітного населення (unemployment, total (% of total labor force)), % від загальної кількості робочої сили [62]

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Австрія	6,1	5,6	4,9	4,6	5,2	6,5	5,0
Бельгія	7,8	7,1	5,9	5,4	5,6	6,3	5,6
Хорватія	13,1	11,2	8,4	6,6	7,5	7,6	7,0
Кіпр	13,0	11,2	8,5	7,2	7,8	7,5	6,8
Естонія	6,8	5,8	5,4	4,4	6,8	6,2	5,6
Фінляндія	8,8	8,6	7,4	6,7	7,8	7,6	6,7
Франція	10,1	9,4	9,0	8,4	8,0	7,9	7,3
Німеччина	4,1	3,7	3,4	3,1	3,9	3,6	3,1
Греція	23,5	21,4	19,2	17,0	15,9	14,7	12,4
Ірландія	8,4	6,7	5,7	5,0	5,6	6,2	4,5
Італія	11,7	11,2	10,6	10,0	9,2	9,5	8,1
Латвія	9,6	8,7	7,4	6,3	8,1	7,5	6,8
Литва	7,9	7,1	6,1	6,3	8,5	7,1	6,0
Люксембург	6,3	5,5	5,6	5,6	6,8	5,2	4,6
Мальта	4,7	4,0	3,7	3,6	4,3	3,4	2,9
Нідерланди	6,0	4,8	3,8	3,4	3,8	4,2	3,5
Португалія	11,1	8,9	7,0	6,5	6,8	6,6	6,0
Словаччина	9,7	8,1	6,5	5,8	6,7	6,9	6,1
Словенія	8,0	6,6	5,1	4,5	5,0	4,7	4,0
Іспанія	19,6	17,2	15,3	14,1	15,5	14,8	12,9
Україна	9,4	9,5	8,8	8,2	9,5	9,8	-

Високий рівень безробіття може свідчити про економічні труднощі і нестабільність, що може здаватися ризикованим для інвесторів. Тому, країнам завжди необхідно приділяти увагу питанню наявності робочих місць та факторам, які на них впливають.

Інвестори шукають економічно стабільні ринки, де є достатній попит на товари та послуги, а це пов'язане з високим рівнем зайнятості. Велика кількість безробітних може вказувати на скорочення споживчого попиту, оскільки безробітні мають обмежені фінансові можливості.

Також, безробіття є одним з джерел соціальної напруги та незадоволення населення, що може викликати соціальні проблеми і, в кінцевому рахунку, негативно позначитися на бізнес-кліматі.

Висновки до другого розділу

В даному розділі проводиться аналіз інвестиційної привабливості країни з використанням чотирьох ключових груп показників, що включають фінансові, економічні, інфраструктурні та показники соціального розвитку. Фінансові показники базуються на показниках фінансової безпеки України, враховуючи Методичні рекомендації з розрахунку рівня економічної безпеки країни [40]. Їх аналіз здійснюється виключно в межах національного контексту.

За фінансовими показниками, Україна має достатні золотовалютні резерви, критично високу частку загального державного боргу відносно ВВП, зростаючу частку непрацюючих кредитів та заборгованості за кредитами на ринку банківських послуг, низьке проникнення страхування, допустимий рівень співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань у банків.

Економічні, інфраструктурні та соціальні показники інвестиційної привабливості порівнюються з показниками країн Євразії, що робить аналіз не лише ретроспективним, а й порівняльним за характеристиками. Це дозволяє визначити тенденції та особливості інвестиційної привабливості обраної країни в контексті світових економічних процесів.

Було проаналізовано динаміку показників та визначено загальні тренди за період з 2016 по 2022 рік. За кожним економічним, інфраструктурним та соціальним показником інвестиційної привабливості визначено місце країни серед країн Єврозони, що надає змогу зробити деякі висновки. Україна має найнижчий показник ВВП на душу населення, що ілюструє приблизний рівень життя населення в порівнянні з іншими країнами. Постійно від'ємний баланс прямих іноземних інвестицій може казати про постійний відтік капіталу за кордон. Український експорт достатньо сильно залежний від сировини і має найнижчі показники частки високотехнологічного експорту, який до того ж має негативну динаміку зниження.

Україна має незначні обсяги повітряних вантажоперевезень та достатньо низький рівень контейнерного обороту у порівнянні з більшістю країн Єврозони, однак має одну з найбільш розвинених залізничних систем, поступаючись тільки Німеччині та Франції, та посідає перше місце з великим відривом за обсягом вантажів, перевезених залізничним транспортом. В Україні значна частка людей використовує інтернет та мобільний зв'язок, що говорить про достатньо розвинений рівень телекомунікацій. Простежується достатня кількість заяв на реєстрацію торгівельних марок, патентів та промислових зразків (дизайну) що говорить про ринки що активно розвиваються та ілюструє здатність країни комерціалізувати технологічні розробки. При цьому, кількість дослідників в області НДДКР за останні 6 років знизилася у 2 рази, при тому, що серед країн Єврозони в Україні вони і були найнижчими. Це несе загрозу повної втрати високоприбуткових джерел доходу від експорту за рахунок втрати конкурентоспроможності на ринку сучасних технологій. Україна має достатню частку витрат від ВВП та загальних державних витрат на освіту та охорону здоров'я, на рівні країн Єврозони. Однак в розрізі поточних цін на душу населення, Україна має значно нижчі показники. До 2022 року, за показниками безробіття, наша країна мала високу частку безробітних від загальної кількості робочої сили, однак на рівні достатньо розвинених країн.

3 МОДЕЛЮВАННЯ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОЗОНИ

3.1 Методичний підхід до оцінювання рівня інвестиційної привабливості України

Оцінювання інвестиційної привабливості держави потребує пошуку адекватного інструментарію, який би включав всі аспекти даного процесу. В попередньому розділі нами було розглянуто 4 групи показників, кожна з яких зі свого боку відображає природу інвестиційної привабливості. Ми вважаємо, що інвестиційна безпека залежить від стану фінансового ринку в державі, функціонування банківського сектору, характеру валютної та грошово-кредитної підсистем, економічного потенціалу держави та характеру його реалізації, безпосередньо інвестиційної активності, включаючи іноземні інвестиції, рівень податків в державі, ступінь розвитку людського капіталу та інфраструктурні компоненти економіки. Тренди та динаміка зазначених показників представлена у попередньому розділі. Отже, представлені у 2-му розділі показники виступають первинними індикаторами оцінювання рівня інвестиційної привабливості держави.

В межах будь-якого методичного підходу до оцінювання, актуальним є питання безпосереднього розрахунку інтегрального індексу, який би відображав стан досліджуваного феномену. Всі розглянуті нами показники різних блоків відрізняються за параметрами своїх розмірностей, методів розрахунків та одиницю виміру. Для розрахунку інтегрального значення необхідно привести всі первинні параметри до єдиної шкали виміру. Це реалізується або методом стандартизації даних, або якісною інтерпретацією кількісних значень.

Враховуючи, що методи стандартизації даних лише приводять значення до однакової розмірності не враховуючи їх економічну сутність, більш

доцільним вважається використання методів, які ґрунтуються на статистичному аналізі розкиду значень з урахуванням економічної природи досліджуваних категорій.

Саме тому для якісно інтерпретації кількісних значень фінансових показників нами було використано методіку розрахунку рівня економічної безпеки, розроблено міністерством економічного розвитку і торгівлі України, №1277 від 29.10.2023 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України» [40].

Параметри діапазонів оцінювання рівнів значень показників фінансового показника інвестиційної привабливості України, необхідні для практичної реалізації, були наведені в Додатку А.

Для отримання аналогічних значень всіх інших показників було використано інструментарій обґрунтування порогових значень кількісних показників за методикою оцінювання рівня енергетичної безпеки держави [65].

Короткий опис даного підходу представлений нижче. Методи розрахунку граничних значень параметрів представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Формалізовані значення вектора граничних значень

Тип функцій щільності ймовірності індикаторів	Нижнє порогове значення	Нижнє оптимальне	Верхнє оптимальне	Верхнє порогове значення
Нормальний	$\mu - t * \sigma$	$\mu - \sigma$	$\mu + \sigma$	$\mu + t * \sigma$
Логнормальний (хвіст вправо)	$\mu - t * \sigma / k_{as}$	$\mu - \sigma / k_{as}$	$\mu + \sigma$	$\mu + t * \sigma$
Логнормальний (хвіст вліво)	$\mu - t * \sigma$	$\mu - \sigma$	$\mu + \sigma / k_{as}$	$\mu + t * \sigma / k_{as}$
Експоненціальний (хвіст вправо)	$\mu - \sigma / k_{as}$	μ	$\mu + \sigma$	$\mu + t * \sigma$
Експоненціальний (хвіст вліво)	$\mu - t * \sigma$	$\mu - \sigma$	μ	$\mu + \sigma / k_{as}$

Таким чином, поєднуючи ці 2 методичних підходи нами запропоновано визначати рівень інвестиційної привабливості держави шляхом розрахунку первинних індикаторів, отримання якісної характеристики цих значень, а потім визначення якісного рівня агрегованих проміжних складових та загального рівня за допомогою методу нечіткого логічного висновку.

Для отримання узагальненої характеристики рівня інвестиційної привабливості України представимо опис моделі нечіткої логіки. Структура моделі нечіткої логіки передбачає визначення множини лінгвістичних термів – змінних, які описують вхідні та вихідні показники, за допомогою яких визначається рівень інтегрального результуючого коефіцієнту.

Опис моделі нечіткої логіки можна представити таким чином:

- β – найменування лінгвістичної змінної;
- T – множина її значень (терм-множина), що є назвами нечітких змінних, областю визначення кожної з яких є множина X ; множину T називають базовою терм-множиною лінгвістичної змінної;
- G – синтаксична процедура, що дає змогу оперувати елементами терм-множини T , зокрема генерувати нові терми (значення);
- M – семантична процедура, що дає змогу перетворити кожне нове значення лінгвістичної змінної, утвореної процедурою G , на нечітку змінну, тобто сформувати відповідну нечітку множину [66].

Наразі реалізація нечітких множин спрощена завдяки використанню програмного продукту Fuzzy Logic в програмі MatLab (додаток В).

Алгоритм реалізації моделі передбачає:

На 1-му етапі формується множина вихідних параметрів і визначення лінгвістичних змін, які описують якісні рівні обраних коефіцієнтів. А в нашій моделі ми використовуємо 6 агрегованих змінних, які сформовані з первинних коефіцієнтів:

- множина показників інвестиційної привабливості банківського і не банківського ринків;

- боргові показники інвестиційної привабливості країни;
- валютні та грошово-кредитні показники інвестиційної привабливості країни;
- економічні показники інвестиційної привабливості країни;
- інфраструктурні показники інвестиційної привабливості країни;
- соціальні показники інвестиційної привабливості країни.

Всі агреговані розглянуті показники класифіковані за 5 діапазонами, до яких включено: відмінний рівень (EL), добрий рівень (GL), задовільний рівень (SL), незадовільний рівень (USL) і критичний рівень (CL). За таким же рівнем класифіковано і вихідні базові індикатори, які використано для визначення значень агрегованих показників інвестиційної привабливості.

Вихідною змінної є рівень інвестиційної привабливості держави за одним із п'яти описаних лінгвістичних термів.

На наступному етапі розробляється нечітка база знань, яка передбачає встановлення типу функції приналежності для вхідних параметрів і вихідної змінної.

Після цього розробляється правило нечіткого логічного висновку, за якими відповідно до значення граничних значень вхідних параметрів обирається тип рівня інвестиційної привабливості держави.

В ході реалізації методу нечіткого логічного висновку здійснюється фазифікація, потім нечітка імплікація, а потім дефазифікація (додаток В).

Опис схеми дослідження за нечітким логічним висновком представлений на рис. 3.1.

Рисунок 3.1 – Процедура визначення рівня інвестиційної привабливості держави

Використання зазначеного інструментарію дозволяє отримати якісно інтерпретоване значення агрегованих проміжних складових, за якими можна інтерпретувати внутрішню структуру процесів забезпечення інвестиційної привабливості держави. Крім того отримане інтегральне значення узагальнюючого коефіцієнту дозволяє визначати якісний стан досліджуваного економічного процесу.

3.2 Практична реалізація моделі оцінки інвестиційної привабливості

Ключовим показником оцінювання інвестиційної привабливості держави є загальний економічний результат функціонування її всієї соціально-економічної системи, представлений відношенням ВВП на душу населення. В

другому розділі було детально розглянуто динаміку цього показника за країнами Єврозони.

Для узагальненої оцінки діапазонів розглянутих коефіцієнтів необхідно надати розкид їх значень, визначити характер розподілу та встановити значення критичних точок для діапазонів.

Аналогічно попередньому, визначимо тип залежності розкиду значень показника ВВП на душу населення (GDP per capita).

На рис. 3.2 надано розкид значень досліджуваного показника та функція, яка теоретично може описувати їх розкид.

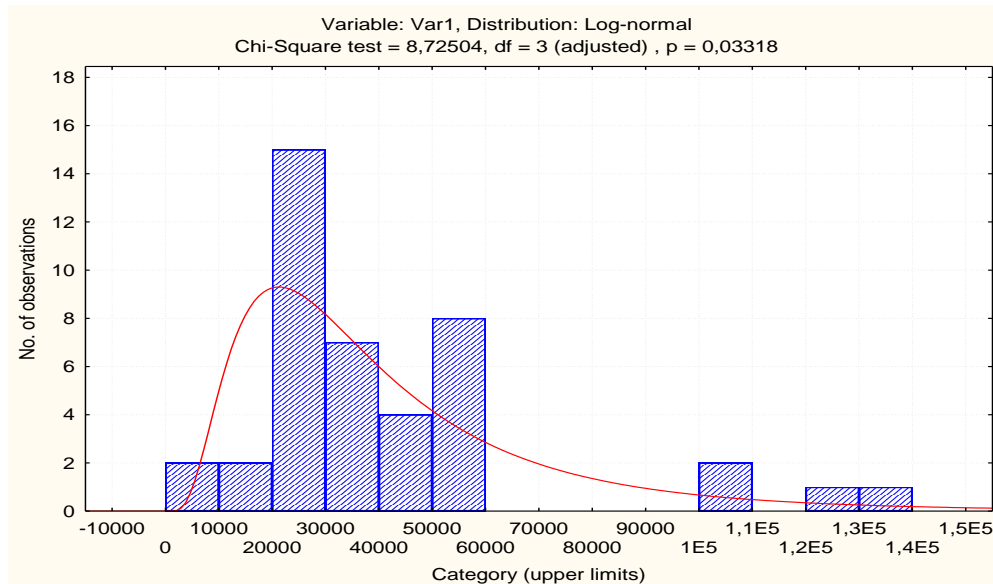

Рисунок 3.2 – Діаграма частот значень показника «ВВП на душу населення»

Отримане значення $\chi_{\text{сп.}}^2$ зі ступенями свободи 3 становить 8,72. Критичне значення становить:

$$\kappa_{\text{кр.}} = \chi_{\text{кр.}}^2(\alpha; r) = \chi_{\text{кр.}}^2(0,01; 3) = 11,3.$$

Так як $\chi_{\text{сп.}}^2 < \chi_{\text{кр.}}^2$, то ми можемо прийняти нульову гіпотезу, і стверджувати, що цей показник має логнормальний розподіл (хвіст вправо).

Таким чином, якщо співставити даний показник із його динамікою за попередній рік, то всі розглянуті країни варто нанести на матрицю таким чином, як показано на рисунку 3.3. Для більш зручного відображення країн,

замість їх назв використано міжнародні коди країн за стандартом ISO 3166 [66-67], що наведені в додатку Г.

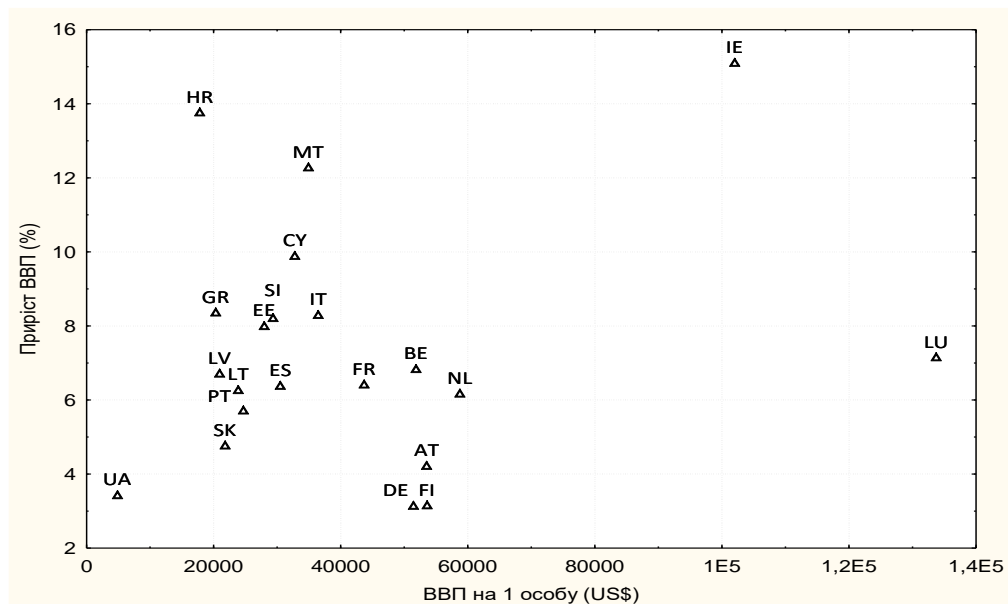

Рисунок 3.3 – Розкид значень показника «ВВП на душу населення»

Як бачимо, більше значень показників знаходяться в діапазоні до 60 тис. дол. на 1 особу та з приростом цього показника до 10% у 2021 році.

Цей показник є важливим для оцінки рівня життя в країні та може мати вплив на інвестиційну привабливість, бо звертає увагу на такі аспекти як економічна та політична стабільність, що зазвичай є привабливим для інвесторів.

Україна в сукупності знаходиться в найгіршому стані з найнижчими показниками. Але більшість країн Євросони, як бачимо відрізняються досить високою щільністю, що відображає подібність значень даного параметру серед них.

Використовуючи діаграму частот та значення кількості об'єктів дослідження, які попали до кожного інтервалу, відповідно до представленого в попередньому розділі методичного підходу до визначення критичних точок нами було розраховано основні статистичні характеристики даної вибірки і безпосередньо самі значення критичних точок (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Статистичні характеристики вибірки показника «ВВП на душу населення»

Умовне позначення	Показник	Значення показника	Критичні точки	Значення критичних точок
μ	Математичне очікування	42 619,5	Нижнє порогове значення	2 564
k_{as}	Коефіцієнт асиметрії	0	Нижнє оптимальне	13 189,63
σ	Середньоквадратичне відхилення	29 429,42	Верхнє оптимальне	
t	Значення t-критерію	2,66	Верхнє порогове значення	120 901,29

Таким чином, діапазон значень інтервальних груп значень показників представлений у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Параметри діапазонів оцінювання рівнів значення показника «ВВП на душу населення» за країнами Євросони

Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний	Критичний
$(+\infty; 120901,29]$	$(12\ 0901,29; 72\ 048,46]$	$(72\ 048,46; 13\ 189,63]$	$(13\ 189,63; 2\ 564]$	$(2\ 564; 0]$

Україна відповідно за представленими параметрами діапазонів має незадовільний рівень інвестиційної привабливості.

Наступним показником нами було розглянуто «Частка експорту товарів та послуг у ВВП (%) (Exports of goods and services (% of GDP))». Цей показник відображає зовнішньоекономічну активність держави та рівень попиту на світовому ринку на її продукцію, що відображає рівень ефективності бізнесу і віддзеркалює інвестиційну привабливість держави, яка відіграє досить важливу роль у стимулюванні експорту шляхом використання різноманітних інструментів митного, податкового та валютного регулювання. Загальний обсяг експорту не є виключно алгебраїчною сумою вартості всієї продукції, яка була експортована, але і відображає ступінь результативності

інституційної діяльності держави в контексті підвищення ефективності взаємодії держав на світовому ринку.

Перш за все визначимо тип залежності розкиду значень показника «Частка експорту товарів та послуг у ВВП (%)». На рис. 3.4 надано розкид значень досліджуваного показника та функція, яка теоретично може описувати їх розкид.

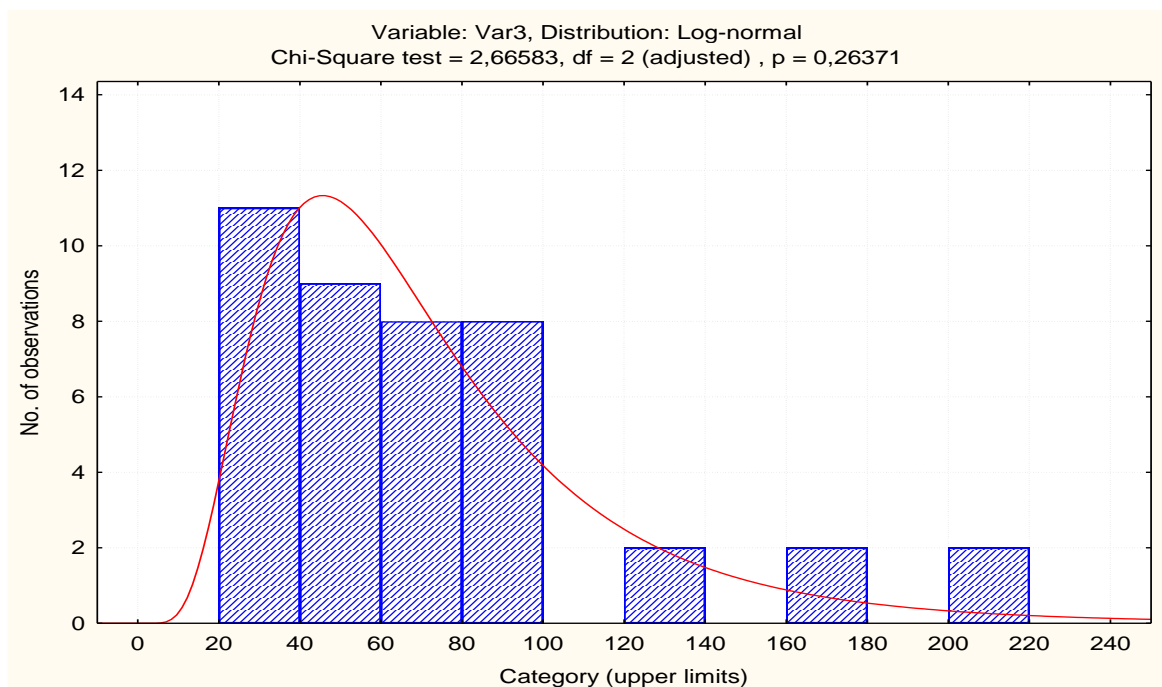

Рисунок 3.4 – Діаграма частот значень показника «Частка експорту товарів та послуг у ВВП (%)»

Отримане значення $\chi_{\text{сп.}}^2$ зі ступенями свободи 2 становить 2,66. Критичне значення становить:

$$\kappa_{\text{кр.}} = \chi_{\text{кр.}}^2(\alpha; r) = \chi_{\text{кр.}}^2(0,01; 2) = 9,2.$$

Так як $\chi_{\text{сп.}}^2 < \chi_{\text{кр.}}^2$, то ми можемо прийняти нульову гіпотезу, і стверджувати, що цей показник також має логнормальний розподіл (хвіст вправо).

Матриця значення даного показника та його динаміка за 2021 рік представлена на рисунку 3.5.

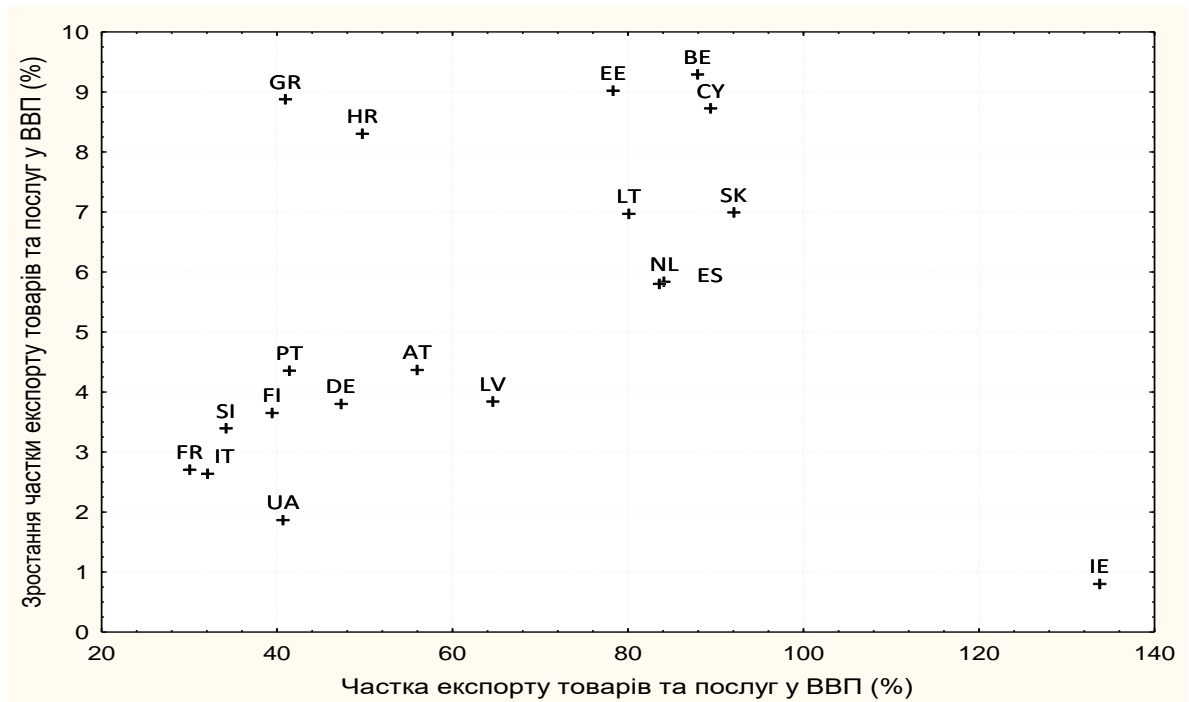

Рисунок 3.5 – Розкид значень показника «Частка експорту товарів та послуг у ВВП (%)»

На відміну від попереднього показника значення України не є найгіршим з усієї сукупності, але є значно меншим ніж математичне очікування за вибіркою (табл. 3.4). Натомість для України властивий найменший рівень зростання даного показника за 2021 рік, що свідчить про відсталість від інших представників країн Єврозони, які досить високими темпами підвищують рівень відкритості своїх економік, покращуючи рівень їх інвестиційної привабливості.

Таблиця 3.4 – Статистичні характеристики вибірки показника «Частка експорту товарів та послуг у ВВП (%)»

Умовне позначення	Показник	Значення показника	Критичні точки	Значення критичних точок
μ	Математичне очікування	63,95	Нижнє порогове значення	5,3
k_{as}	Коефіцієнт асиметрії	0,011	Нижнє оптимальне	36,146
σ	Середньоквадратичне відхилення	27,80	Верхнє оптимальне	91,748
t	Значення t-критерію	2,66	Верхнє порогове значення	137,8981196

Таким чином, діапазон значень інтервальних груп значень показників представлений у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Параметри діапазонів оцінювання рівнів значення показника «Частка експорту товарів та послуг у ВВП (%)» за країнами Єврозони

Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний	Критичний
$(+\infty; 137,9]$	$(137,9; 91,75]$	$(91,75; 36,146]$	$(36,146; 5,3]$	$(5,3; 0]$

Україна відповідно за представленими параметрами діапазонів має задовільний рівень інвестиційної привабливості.

В межах блоку економічних параметрів також було розглянуто ряд інших первинних індикаторів.

Безпосередні показники, які вже відображають рівень інвестиційної активності, включають частку прямих іноземних інвестицій у ВВП та обсяг прямих іноземних інвестицій на 1 особу.

За діаграмою частот значень даних показників було визначено, що їх розподіл відповідає параметрам нормального. Розкид їх значень надано на рисунку 3.6 та 3.7. За першим показником Україна знаходиться якраз в центрі основної сукупності всіх досліджуваних країн, що свідчить про подібні до загальної спільноти тренди, що відображає достатньо високу інвестиційну привабливість економіки нашої держави.

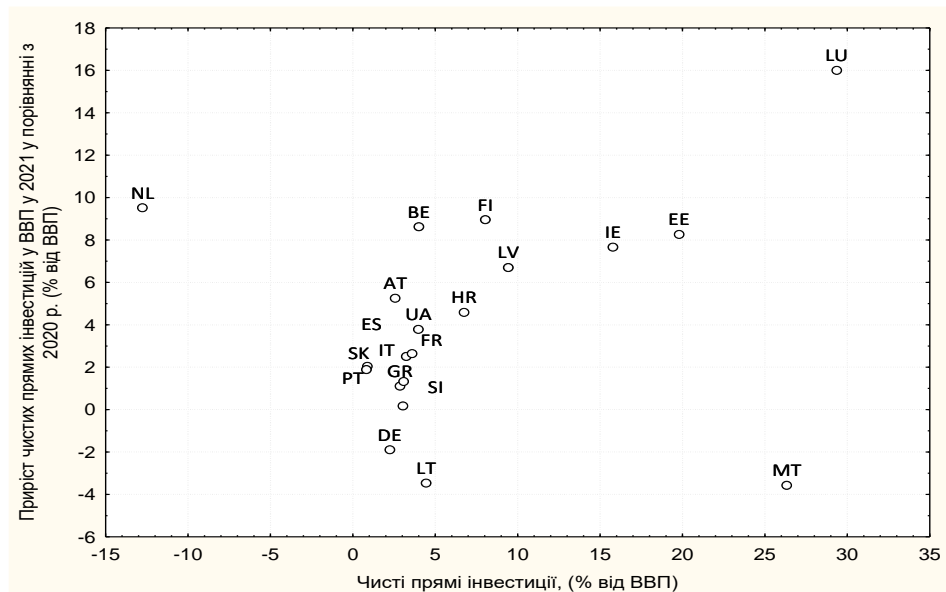

Рисунок 3.6 – Розкид значень показника «Частка прямих іноземних інвестицій у ВВП (%)»

Більша частина значень частки прямих іноземних інвестицій у ВВП (%) знаходиться в діапазоні від 0 до 5%, що говорить про високу щільність та подібність значень цього параметру.

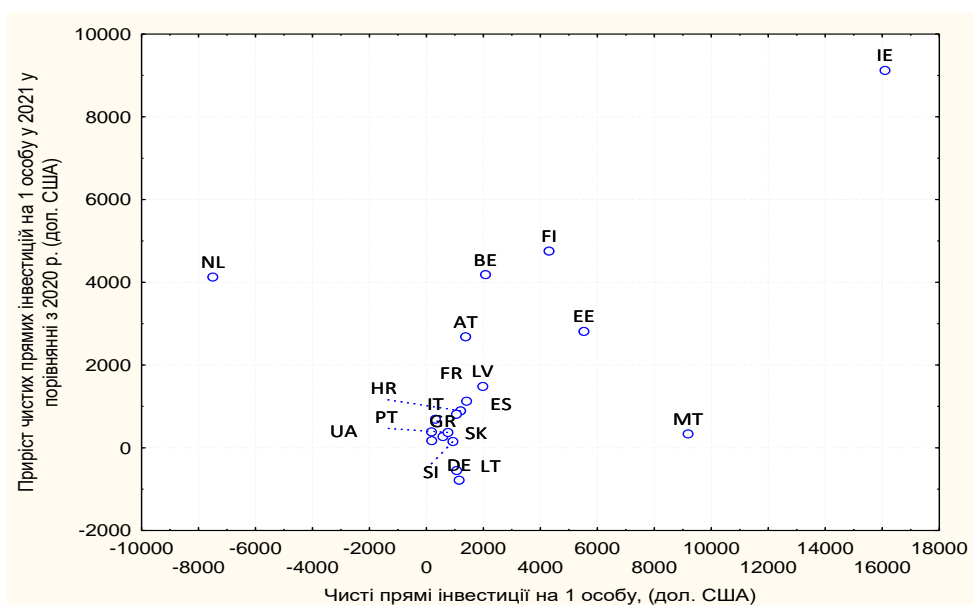

Рисунок 3.7 – Розкид значень показника «Чисті прямі інвестиції на 1 особу (тис. дол. США)»

Подібна ситуація і за обсягом чистих прямих інвестицій на 1 особу – варто зауважити про високу щільність значень показників за досліджуваним

країнами і подібність значень України до них. Крім того, варто зауважити, що на відміну від деяких держав, в Україні спостерігається позитивна тенденція зростання даного коефіцієнта. Статистичні характеристики вибірки показника «Частка прямих іноземних інвестицій у ВВП (%)» наведені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Статистичні характеристики вибірки показника «Частка прямих іноземних інвестицій у ВВП (%)»

Умовне позначення	Показник	Значення показника	Критичні точки	Значення критичних точок
μ	Математичне очікування	6,5	Нижнє порогове значення	-18,87
k_{as}	Коефіцієнт асиметрії	0,01	Нижнє оптимальне	-3,037
σ	Середньоквадратичне відхилення	9,54	Верхнє оптимальне	16,037
t	Значення t-критерію	2,66	Верхнє порогове значення	31,868

Таким чином, діапазон значень інтервальних груп значень показників представлений у таблиці 3.7

Таблиця 3.7 – Параметри діапазонів оцінювання рівнів значення показника «Частка прямих іноземних інвестицій у ВВП (%)» за країнами Євразії

Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний	Критичний
$(+\infty; 31,868]$	$(31,868; 16,037]$	$(16,037; -3,037]$	$(-3,037; -18,87]$	$(-18,87; 0]$

Україна відповідно за представленими параметрами діапазонів має задовільний рівень інвестиційної привабливості. Статистичні характеристики вибірки показника «Чисті прямі інвестиції на 1 особу (тис. дол. США)» представлені в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Статистичні характеристики вибірки показника «Чисті прямі інвестиції на 1 особу (тис. дол. США)»

Умовне позначення	Показник	Значення показника	Критичні точки	Значення критичних точок
μ	Математичне очікування	2 368,42	Нижнє порогове значення	-9 781,99534
k_{as}	Коефіцієнт асиметрії	0,000	Нижнє оптимальне	-2 199,405
σ	Середньоквадратичне відхилення	4 567,83	Верхнє оптимальне	6 936,247
t	Значення t-критерію	2,66	Верхнє порогове значення	14 518,83745

Таким чином, можна представити діапазон значень інтервальних груп значень показників «чистих прямих інвестицій на 1 особу (тис. дол. США)» у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Параметри діапазонів оцінювання рівнів значення показника «Чисті прямі інвестиції на 1 особу (тис. дол. США)» за країнами Єврозони

Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний	Критичний
$(+\infty; 14\,518,84]$	$(14\,518,84; 6\,936,25]$	$(69\,36,25; -2\,199,41]$	$(-2\,199,41; -9\,781]$	$(-9\,781,36; 0]$

Україна відповідно за представленими параметрами діапазонів має задовільний рівень інвестиційної привабливості.

Наступний показник – це обсяг експорту товарів і послуг на 1 особу, динаміка частот якого та розкид значення представлені у Додатку Б. Розкид значень даного показника відповідає логнормальному (хвіст вправо). За цим показником, на жаль, Україна має найгірші значення з усієї сукупності. Наголосимо, що за показниками інвестиційної діяльності Україна має значно кращі позиції між країнами Єврозони у порівнянні з коефіцієнтами, які класифікують рівень експортною активності в економіці.

Таблиця 3.10 – Статистичні характеристики вибірки показника «Обсяг експорту товарів і послуг на 1 особу»

Умовне позначення	Показник	Значення показника	Критичні точки	Значення критичних точок
μ	Математичне очікування	21 184,21	Нижнє порогове значення	3 542,00
k_{as}	Коефіцієнт асиметрії	0,808	Нижнє оптимальне	7 429,134
σ	Середньоквадратичне відхилення	13 755,08	Верхнє оптимальне	38 202,433
t	Значення t-критерію	2,66	Верхнє порогове значення	66 452,68

Таким чином, діапазон значень інтервальних груп представлений в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11 – Параметри діапазонів оцінювання рівнів значення показника «Обсяг експорту товарів і послуг на 1 особу» за країнами Євросони

Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний	Критичний
$(+\infty; 57\,051,6]$	$(57\,051,6; 34\,668,2]$	$(34\,668,2; 7\,429,1]$	$(7\,429,1; 532,0]$	$(532,0; 0]$

Україна відповідно за представленими параметрами діапазонів має незадовільний рівень інвестиційної привабливості.

Інші 2 показника, які було включено до економічного блоку, об'єднують частку високотехнологічного експорту в загальному його обсязі та частку експорту продукції ІКТ (продукції інформаційно-комунікаційних технологій). За цими обома показниками Україна характеризується як держава з дуже низьким рівнем. Технологічна відсталість виступає одним із найвпливовіших негативних чинників, що погіршують інвестиційну привабливість. Адже, як відомо інвестиції зараз вкладаються в перспективні інноваційні проекти, які мають тривалий життєвий цикл і стратегічний розвиток (табл. 3.12).

Таблиця 3.12 – Статистичні характеристики вибірки показника «Частка високотехнологічного експорту»

Умовне позначення	Показник	Значення показника	Критичні точки	Значення критичних точок
μ	Математичне очікування	14,14	Нижнє порогове значення	2,30
k_{as}	Коефіцієнт асиметрії	0,738	Нижнє оптимальне	6,60
σ	Середньоквадратичне відхилення	7,54	Верхнє оптимальне	24,36
t	Значення t-критерію	2,66	Верхнє порогове значення	41,32

Виходячи з цієї таблиці, визначимо параметри діапазони оцінювання рівнів значення показника «Частка високотехнологічного експорту» за країнами Євросони (табл. 3.13).

Таблиця 3.13 – Параметри діапазонів оцінювання рівнів значення показника «Частка високотехнологічного експорту» за країнами Євросони

Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний	Критичний
(100; 41,32]	(41,32; 24,36]	(24,36; 6,6]	(6,6; 2,3]	(2,3; 0]

Статистичні характеристики вибірки показника «Частка експорту продукції ІКТ» представлені в таблиці 3.14.

Таблиця 3.14 – Статистичні характеристики вибірки показника «Частка експорту продукції ІКТ»

Умовне позначення	Показник	Значення показника	Критичні точки	Значення критичних точок
μ	Математичне очікування	5,12	Нижнє порогове значення	0,35
k_{as}	Коефіцієнт асиметрії	0,89	Нижнє оптимальне	1,68
σ	Середньоквадратичне відхилення	4,22	Верхнє оптимальне	9,34
t	Значення t-критерію	2,66	Верхнє порогове значення	16,35

Виходячи з цієї таблиці, визначимо параметри діапазони оцінювання рівнів значення показника «Частка експорту продукції ІКТ» за країнами Єврозони (табл. 3.15).

Таблиця 3.15 – Параметри діапазонів оцінювання рівнів значення показника «Частка експорту продукції ІКТ» за країнами Єврозони

Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний	Критичний
(100; 16,35]	(16,35; 9,34]	(9,34; 1,68]	(1,68; 0,35]	(0,35; 0]

Україна відповідно за цими обома показниками входить до діапазону із незадовільним рівнями інвестиційної привабливості.

Останній показник стосується податкової системи – податки на доходи, прибуток і приріст капіталу (як % від доходу). Цей показник на відміну від попередніх є дестимулятором – це передбачає, що чим він менший, тим вищий рівень інвестиційної привабливості держави. Цей показник характеризується нормальним розкидом значень і найбільш рівномірним розміщенням досліджуваних держав на матриці.

Статистичні характеристики вибірки показника «Податки на доходи, прибуток і приріст капіталу (як % від доходу)» представлені в таблиці 3.16.

Таблиця 3.16 – Статистичні характеристики вибірки показника «Податки на доходи, прибуток і приріст капіталу (як % від доходу)»

Умовне позначення	Показник	Значення показника	Критичні точки	Значення критичних точок
μ	Математичне очікування	24,40	Нижнє порогове значення	2
k_{as}	Коефіцієнт асиметрії	0,200	Нижнє оптимальне	14,480
σ	Середньоквадратичне відхилення	9,92	Верхнє оптимальне	34,329
t	Значення t-критерію	2,66	Верхнє порогове значення	50,80

Виходячи з цієї таблиці, визначимо параметри діапазони оцінювання рівнів значення показника «Податки на доходи, прибуток і приріст капіталу (як % від доходу)» за країнами Євросони (табл. 3.17).

Таблиця 3.17 – Параметри діапазонів оцінювання рівнів значення показника «Податки на доходи, прибуток і приріст капіталу (як % від доходу)» за країнами Євросони

Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний	Критичний
(0; 2,56]	(2,56; 14,48]	(14,48; 34,33]	(34,33; 50,8]	(50,8; 100]

У порівнянні з попередніми показниками за цим показником Україна знаходиться в досить привабливому стані через помірні значення ставок податку. Таким чином, Україну варто віднести до інтервалу з добрим рівнем інвестиційної привабливості.

Наступні дві групи коефіцієнтів інвестиційної привабливості України об'єднують інфраструктурні показники та показники ресурсів. У таблиці 3.18 оновлені узагальнені статистичні характеристики всіх розглянутих інфраструктурних показників, а у таблиці 3.19 надані параметри діапазонів оцінювання рівня значення інфраструктурних показників.

Таблиця 3.18 – Статистичні характеристики інфраструктурних показників

Показник (Умовне позначення)	Перевезені вантажі залізницею (тис тонно-км на 1 особу)	Абоненти мобільного стільникового зв'язку (на 100 осіб)	Особи, які користуються Інтернетом (% населення)	Дослідники в НДДКР (на мільйон осіб)	Високотехнологічний експорт на 1 особу населення країни (тис. дол. США)	Всі патентні заявки (на 1 тис. осіб населення)	Кількість заявок на торговельні марки (на 1
Математичне очікування (μ)	1,53	125,12	88,52	4 250,00	1 976,19	0,14	1,84

Продовження таблиці 3.18

Коефіцієнт асиметрії (k_{as})	0,065	-0,450	-0,605	-0,045	1,754	2,768	1,835
Середньоквадратичне відхилення (σ)	1,55	12,71	6,09	1 851,08	2365,01	0,16	0,89
Значення t-критерію (t)	2,66	2,66	2,66	2,66	2,66	2,66	2,66
Критичні точки							
Нижнє порогове значення	1,30	91,32	72,32	1 300,00	25,00	0,02	1,42
Нижнє оптимальне	2,05	112,414	82,431	2 398,924	627,457	0,077	1,951
Верхнє оптимальне	3,08	137,82	94,62	6101,08	4 341,20	0,30	2,73
Верхнє порогове значення	5,65	158,91	96,20		8 267,11	0,56	4,20

Таким чином, діапазон значень інтервальних груп значень показників представлений у таблиці 3.19.

Таблиця 3.19 – Параметри діапазонів оцінювання рівнів значення інфраструктурних показників

Показник	Критичний	Незадовільний	Задовільний	Добрий	Відмінний
Перевезені вантажі залізницею (тис тонно-км на 1 особу)	(0; 1,3]	(1,3; 2,05]	(2,05; 3,08]	(3,08; 5,65]	(5,65; 100]
Абоненти мобільного стільникового зв'язку (на 100 осіб)	(0; 91,32]	(91,32; 112,414]	(112,414; 137,82]	(137,82; 158,91]	(158,91; +∞]
Особи, які користуються Інтернетом (% населення)	(0; 72,32]	(72,32; 82,431]	(82,431; 94,62]	(94,62; 97,20]	(97,20; 100]
Дослідники в НДДКР (на мільйон осіб)	(0; 1 300,00]	(1 300,00; 2 398,924]	(2 398,924; 6 101,08]	(6 101,08; 9 173,86]	(9 173,86; 100]
Високотехнологічний експорт на 1 особу населення країни (тис. дол. США)	(0; 25,00]	(25,00; 627,457]	(627,457; 4 341,20]	(4 341,20; 8 267,11]	(8 267,11; 100]
Всі патентні заявки (на 1 тис. осіб населення)	(0; 0,02]	(0,02; 0,077]	(0,077; 0,30]	(0,30; 0,56]	(0,56; 100]
Кількість заявок на торговельні марки (на 1 тис. населення)	(0; 1,42]	(1,42; 1,951]	(1,951; 2,73]	(2,73; 4,20]	(4,20; 100]

В цілому за інфраструктурними показниками Україна займає значно кращі параметри, ніж за економічними, враховуючи і використання мобільного стільникового зв'язку, і обсяг перевезених вантажів залізницею, і

частку користувачів інтернетом. Вузьким місцем серед цих показників залишається частка високотехнологічного експорту, який розрахований на 1 особу населення країни, і кількість дослідників НДДКР на 1 мільйон осіб, які є найнижчим серед усіх розглянутих країн.

Статистичні характеристики соціальних показників інвестиційної привабливості наведені в таблиці 3.20.

Таблиця 3.20 – Статистичні характеристики соціальних показників інвестиційної привабливості

Показник (Умовне позначення)	Державні витрати на освіту (% від всіх витрат)	Державні витрати на освіту (% від ВВП)	Поточні витрати на охорону здоров'я (% ВВП)	Державні витрати на охорону здоров'я на 1 особу (дол. США)	Власні витрати населення на охорону здоров'я (% витрат)	Безробіття з вищою освітою (% від загальної)	Загальний рівень безробіття (% від загальної робочої сили)
Математичне очікування (μ)	10,80	5,03	9,77	3 345,24	19,88	4,93	7,31
Коефіцієнт асиметрії (k_{as})	-0,043	-0,043	0,725	0,274	0,903	0,423	1,097
Середньоквадратичне відхилення (σ)	2,04	2,04	1,94	1 977,86	10,22	2,32	2,97
Значення t-критерію (t)	2,66	2,66	2,66	2,66	2,66	2,66	2,66
Критичні точки							
Нижнє порогове значення	5,38	1,30	2,65	250,00	2,50	0,50	0,12
Нижнє оптимальне	8,76	2,99	7,09	1 367,37	8,56	2,60	4,61
Верхнє оптимальне	12,84	7,07	11,72	5 323,10	30,10	7,25	10,28
Верхнє порогове значення	16,22	10,46	14,94	8 606,36	47,07	11,11	15,20

Таким чином, діапазон значень інтервальних груп значень показників представлений у таблиці 3.21.

Таблиця 3.21 – Параметри діапазонів оцінювання рівнів соціальних показників інвестиційної привабливості

Показник	Критичний	Незадовільний	Задовільний	Добрий	Відмінний
Державні витрати на освіту (% від всіх витрат)	(0; 5,38]	(5,38; 8,76]	(8,76; 12,84]	(12,84; 16,22]	(16,22; 100]
Державні витрати на освіту (% від ВВП)	(0; 1,3]	(1,3; 2,99]	(2,99; 7,07]	(7,07; 10,46]	(10,46; 100]
Поточні витрати на охорону здоров'я (% ВВП)	(0; 2,65]	(2,65; 7,09]	(7,09; 11,72]	(11,72; 14,94]	(14,94; 100]
Державні витрати на охорону здоров'я на 1 особу (дол. США)	(0; 250,00]	(250,00; 1 367,37]	(1 367,37; 5 323,10]	(5 323,10; 8 606,36]	(8 606,36; 100]
Власні витрати населення на охорону здоров'я (% витрат)	(100; 47,07]	(47,07; 30,10]	(30,10; 8,56]	(8,56; 2,50]	(2,50; 0]
Безробіття з вищою освітою (% від загальної кількості робочої сили з вищою освітою)	(100; 11,11]	(11,11; 7,25]	(7,25; 2,60]	(2,60; 0,50]	(0,50; 0]
Загальний рівень безробіття (% від загальної робочої сили)	(0; 15,20]	(15,20; 10,28]	(10,28; 4,61]	(4,61; 0,12]	(0,12; 0]

У групі соціальних показників інвестиційної привабливості позиція України серед досліджуваних країн у сфері освіти є 1 з найкращих, натомість наша держава суттєва поступається за параметрами витрат на охорону здоров'я, яка в питомій вазі на 1 особу є найнижчою серед усіх розглянутих. Найгіршим залишається найвищий рівень власних витрат населення на охорону здоров'я як відсоток від всіх витрат на цю сферу. Також однією із найскладніших ситуацій, яка склалася у сфері людського розвитку – це рівень безробіття. В цілому, за безробіттям людей з вищою освітою ситуація склалася одна з найгірших. Отже, за цим блоком показників варто зауважити, що в найгіршому стані залишається охорона здоров'я, також складна ситуація з безробіттям, що вимагає розширення та вдосконалення програм та методів пошуку роботи висококваліфікованим фахівцям та допомоги в цьому інституційних структур держави.

Для вхідних змінних використано трапецевидну форму приналежності функції. Ця функція була використана, так як вона найчастіше застосовується для відображення інтервалів і лінгвістичних змінних, опис яких можна

представити такими характеристиками: приблизно рівно, середнє значення, подібність предмету, розміщення в інтервалі [68]. Для вихідної змінної використано гауссовську функцію як одну із найбільш поширених, яка відображає помірний перехід від одного терму до іншого.

В результаті проведених розрахунків було отримано такі значення для первинних показників з груп економічних, інфраструктурних та показників соціального розвитку (людського розвитку) (табл. 3.22).

Критичного значення набув показник кількості дослідників в НДДКР, що загрожує до втрати країною розробок інноваційних технологій та інновацій. Це призводить до втрати високоприбуткових джерел доходу від експорту високотехнологічної продукції за рахунок втрати конкурентоспроможності на ринку сучасних технологій. Сюди ж відноситься Високотехнологічний експорт на 1 особу населення країни, який має незадовільний рівень.

Критичне значення має показник власних витрат населення на охорону здоров'я (% витрат), що призводить до значного економічного навантаження на населення, особливо з високими ставками оподаткування, що призводить до зниження споживчого попиту.

Проте, Україна має добре розвинену залізничну систему, що відображається на значних вантажних перевезеннях залізничним транспортом. Також, Україна витрачає значну частку коштів на освіту, відносно своїх витрат, що надає цьому показнику добрий рівень інвестиційної привабливості.

Таблиця 3.22 – Оцінювання значень вихідних показників складових економічних, інфраструктурних та показників людського розвитку

Показники	Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний	Критичний
Економічні					
ВВП на душу населення				4 827,84	
Частка експорту товарів та послуг у ВВП (%)			40,69		
Частка прямих іноземних інвестицій у ВВП (%)			3,98		
Чисті прямі інвестиції на 1 особу (тис. дол. США)			181,5		
Обсяг експорту товарів і послуг на 1 особу				1 859,85	
Частка високотехнологічного експорту			4,5		
Частка експорту продукції ІКТ				0,68	
Податки на доходи, прибуток і приріст капіталу (як % від доходу)			17,3		
Інфраструктурні					
Перевезені вантажі залізницею (тис тонно-км на 1 особу)		4,12			
Абоненти мобільного стільникового зв'язку (на 100 осіб)			135,026		
Особи, які користуються Інтернетом (% населення)				79	
Дослідники в НДДКР (на мільйон осіб)					587,5
Високотехнологічний експорт на 1 особу населення країни (тис. дол. США)				29,3	
Всі патентні заявки (на 1 тис. осіб населення)			0,0774		
Кількість заявок на торговельні марки (на 1 тис. населення)				1,85	
Людського розвитку					
Державні витрати на освіту (% від всіх витрат)		14,25			
Державні витрати на освіту (% від ВВП)			5,75		
Поточні витрати на охорону здоров'я (% ВВП)			7,61		
Державні витрати на охорону здоров'я на 1 особу (дол. США)				269,73	
Власні витрати населення на охорону здоров'я (% витрат)					47,86
Безробіття з вищою освітою (% від загальної кількості робочої сили з вищою освітою)				9,03	
Загальний рівень безробіття (% від загальної робочої сили)			9,83		

Наступними показниками розглянемо групу фінансових показників інвестиційної привабливості країни (табл. 3.23)

Таблиця 3.23 – Оцінювання значень вихідних показників складових фінансової групи показників інвестиційної привабливості

Показники	Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний	Критичний
Показники інвестиційної привабливості банківського та небанківського ринків					
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, відсотків					33,06
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, відсотків				61,64	
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, відсотків					46,48
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів					3,52
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, відсотків	0,89				
Рівень проникнення страхування (страхові премії до ВВП), відсотків					0,93
Боргові показники інвестиційної привабливості країни					
Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, відсотків				48,94	
Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, відсотків	28,59				
Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, відсотків	54,09				
Валютні та грошово-кредитні показники інвестиційної привабливості країни					
Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту	4				
Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, %		28,9	+	+	
Рівень доларизації грошової маси, %				+	38,2
Різниця між процентними ставками за кредитами, наданими депозитними корпораціями у звітному періоді, та процентними ставками за депозитами, залученими депозитними установами (крім Національного банку), %				7,9	
Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, в загальній структурі кредитів, наданих резидентам				+	20,51
Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів (скорегований на курсову різницю), %					14,12
Загальний обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни, млрд дол США				13,08	

З таблиці 3.23 видно, що з боку фінансових показників, Україна має критичну частку простроченої заборгованості, що вказує на низьку якість оцінки платоспроможності позичальників і стан захисту прав кредиторів.

Також, критичною є частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, рівень проникнення страхування, рівень доларизації грошової маси, частку споживчих кредитів, наданих домогосподарствам та питому вагу довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів.

Відмінними значеннями є співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП та валові міжнародні резерви України.

В загальному вигляді, було отримано значення агрегованих показників за моделлю, де представлені 4 групи досліджуваних показників, а саме економічні, інфраструктурні, показники людського розвитку та фінансові показники (табл. 3.24).

Таблиця 3.24 – Для агрегованих показників значення за моделлю такі:

Показники	Відмінний	Добрий	Задовільний	Незадовільний	Критичний
Економічні			¥		
Інфраструктурні				¥	
Людського розвитку			¥		
Показники інвестиційної привабливості банківського та небанківського ринків				¥	
Боргові показники інвестиційної привабливості країни		¥			
Валютні та грошово-кредитні показники інвестиційної привабливості країни				¥	
Рівень інвестиційної привабливості України			¥		

З таблиці видно, що економічні показники мають рівень задовільний, інфраструктурні – незадовільний, людського розвитку – задовільні. Складові групи фінансових показників були оцінені наступним чином: показники інвестиційної привабливості банківського та небанківського ринків мають незадовільний рівень, боргові показники інвестиційної привабливості країни – добрий, валютні та грошово-кредитні показники інвестиційної

привабливості країни – незадовільний. Таким чином, загальний рівень інвестиційної привабливості України має задовільне значення.

В ході роботи також була побудована структурно-логічна схема (рис. 3.8).

Рисунок 3.8 – Структурно-логічна схема результатів дослідження

Результати дослідження показують, що дана практична реалізація може підійти аналітичним відділам підприємств, відділам рейтингових агентств та структурним підрозділам міністерства економіки України. Для перших двох категорій структур ця методика підходить для огляду інвестиційної привабливості країни з точки зору інвестора, тоді як державним органам це допоможе оцінити правильність прийнятих заходів з проведення політики залучення інвестицій.

Висновки до третього розділу

В результаті проведених досліджень методичних підходів до розрахунку інвестиційної привабливості країни, а також аналітичних та статистичних даних попереднього розділу, було запропоновано алгоритм оцінки інвестиційної привабливості України.

Враховуючи те, що усі показники чотирьох аналізованих груп, а саме фінансових, економічних, інфраструктурних та показників соціального розвитку, відрізняються за параметрами своїх розмірностей, методами розрахунку та одиницями виміру, для розрахунку інтегрального значення було приведено усі параметри до єдиної шкали виміру завдяки методів, які ґрунтуються на статистичному аналізі розкиду значень з урахуванням економічної природи досліджуваних категорій. Для якісної інтерпретації кількісних значень фінансових показників було використано методіку розрахунку рівня економічної безпеки, розроблено міністерством економічного розвитку і торгівлі України, №1277 від 29.10.2023 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України» [40].

Для отримання аналогічних значень всіх інших показників було використано інструментарій обґрунтування порогових значень кількісних показників за методикою оцінювання рівня енергетичної безпеки держави [65].

Для кожного показника, що є складовим оцінки інвестиційної привабливості України, були розроблені параметри діапазонів, з врахуванням розмірностей, методами розрахунку та одиницями виміру. Усі агреговані розглянуті показники класифіковані за 5 діапазонами, до яких включено: відмінний рівень (EL), добрий рівень (GL), задовільний рівень (SL), незадовільний рівень (USL) і критичний рівень (CL).

Була розроблена нечітка база знань, що передбачає встановлення типу функції приналежності для вхідних параметрів і вихідної змінної.

Розроблено правило нечіткого логічного висновку, за якими відповідно до значення граничних значень вихідних параметрів обирається тип рівня інвестиційної привабливості держави. В ході реалізації методу нечіткого логічного висновку здійснювалась фазифікація, потім нечітка імплікація, а потім дефазифікація.

Завдяки практичній реалізації математичної моделі оцінки рівня інвестиційної привабливості, а також зібраним статистичним даним, були розраховані значення показників інвестиційної привабливості України, де економічні показники мають рівень задовільний, інфраструктурні – незадовільний, людського розвитку – задовільні. Складові групи фінансових показників були оцінені наступним чином: показники інвестиційної привабливості банківського та небанківського ринків мають незадовільний рівень, боргові показники інвестиційної привабливості країни – добрий, валютні та грошово-кредитні показники інвестиційної привабливості країни – незадовільний. Таким чином, загальний рівень інвестиційної привабливості України має задовільне значення.

Використання зазначеного інструментарію дозволило отримати якісно інтерпретоване значення агрегованих проміжних складових, за якими можна інтерпретувати внутрішню структуру процесів забезпечення інвестиційної привабливості держави. Отримане інтегральне значення узагальнюючого коефіцієнту дозволило визначати якісний стан досліджуваного економічного процесу.

Для аналітики та практичної реалізації використовувалися останні доступні показники з джерел відкритих даних, тож розрахунки проводилися на основі показників за 2021 рік, за рахунок найбільш прийнятної повноти опублікованої інформації.

Була побудована структурно-логічна схема результатів дослідження.

ВИСНОВКИ

В першому розділі роботи було досліджено економічну сутність поняття інвестицій, інвестиційної привабливості країни та її інвестиційного клімату та зроблено огляд сучасних методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості.

В ході роботи здійснений бібліографічний огляд українського законодавства та праць вітчизняних науковців в частині питання визначення термінів «інвестиції», «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат». Були сформульовані відповідні визначення цих понять.

Наведено класифікаційний опис поняття «інвестиції», де види інвестицій визначаються за певними класифікаційними ознаками, а саме: за об'єктом вкладення, за характером участі інвестора в виборі об'єкта, за сумісністю здійснення, за тривалістю інвестування, за формою власності, регіональною ознакою та стадією функціонування підприємства.

Визначено питання вигоди з точки зору інвестора та країни. Відносно країни, в яку інвестують, під вигодою від інвестицій необхідно розуміти: економічний та інфраструктурний розвиток, інновації та технологічний прогрес, розвиток фінансового сектору. З точки зору інвестора це може бути прибуток, приріст оборотних активів, фінансових інструментів, розширення присутності компанії на міжнародних ринках тощо.

Розглянуто сучасні методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості. Визначено рівні послідовної оцінки інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання, а також виокремлено три основних підходи до її визначення. До підходів належать:

– статистичний підхід, який є достатньо універсальним, та базується на принципі, що чим краще показники, тим вище інвестиційна привабливість;

– метод експертних оцінок, який передбачає, що експерт надає свої власні оцінки значущості показників, вибираючи найбільш вагомі. Після цього проводиться аналіз цих показників в динаміці, і формуються висновки стосовно інвестиційної привабливості об'єкту;

– рейтинговий підхід. При проведенні оцінки інвестиційної привабливості національної економіки, виокремлюють два види цього підходу, а саме рейтинговий та рейтингово-аналітичний. Саме рейтингово-аналітичний підхід найбільш широко застосовується.

Розглянуто методи оцінки інвестиційної привабливості через міжнародні рейтинги та проаналізовано фактори, які впливають на інвестиційну привабливість держави, регіону та підприємства.

Другий розділ присвячений порівняльному та ретроспективному аналізу показників інвестиційної привабливості країни, з використанням чотирьох ключових груп показників, що включають фінансові, економічні, інфраструктурні та показники соціального розвитку. Фінансові показники базуються на показниках фінансової безпеки України, враховуючи Методичні рекомендації з розрахунку рівня економічної безпеки країни [40]. Їх аналіз здійснюється виключно в межах національного контексту.

За фінансовими показниками, Україна має достатні золотовалютні резерви, критично високу частку загального державного боргу відносно ВВП, зростаючу частку непрацюючих кредитів та заборгованості за кредитами на ринку банківських послуг, низьке проникнення страхування, допустимий рівень співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань у банків.

Економічні, інфраструктурні та соціальні показники інвестиційної привабливості порівнюються з показниками країн Єврозони, що робить аналіз не лише ретроспективним, а й порівняльним за характеристиками. Це дозволяє визначити тенденції та особливості інвестиційної привабливості обраної країни в контексті світових економічних процесів.

Було проаналізовано динаміку показників та визначено загальні тренди за період з 2016 по 2022 рік. За кожним економічним, інфраструктурним та соціальним показником інвестиційної привабливості визначено місце країни серед країн Єврозони, що надає змогу зробити деякі висновки.

За економічними показниками, Україна має найнижчий показник ВВП на душу населення, що ілюструє приблизний рівень життя населення в порівнянні з іншими країнами. Постійно від'ємний баланс прямих іноземних інвестицій може казати про постійний відтік капіталу за кордон. Український експорт достатньо сильно залежний від сировини і має найнижчі показники частки високотехнологічного експорту, який до того ж має негативну динаміку зниження.

За інфраструктурними показниками, Україна має незначні обсяги повітряних вантажоперевезень та достатньо низький рівень контейнерного обороту у порівнянні з більшістю країн Єврозони, однак має одну з найбільш розвинених залізничних систем, поступаючись тільки Німеччині та Франції, та посідає перше місце з великим відривом за обсягом вантажів, перевезених залізничним транспортом. В Україні значна частка людей використовує інтернет та мобільний зв'язок, що говорить про достатньо розвинений рівень телекомунікацій. Простежується достатня кількість заяв на реєстрацію торговельних марок, патентів та промислових зразків (дизайну) що говорить про ринки що активно розвиваються та ілюструє здатність країни комерціалізувати технологічні розробки. При цьому, кількість дослідників в області НДДКР за останні 6 років знизилася у 2 рази, при тому, що серед країн Єврозони в Україні вони і були найнижчими. Це несе загрозу повної втрати високоприбуткових джерел доходу від експорту за рахунок втрати конкурентоспроможності на ринку сучасних технологій.

За показниками людського розвитку, Україна має достатню частку витрат від ВВП та загальних державних витрат на освіту та охорону здоров'я,

на рівні країн Євросони. Однак в розрізі поточних цін на душу населення, Україна має значно нижчі показники. До 2022 року, за показниками безробіття, наша країна мала високу частку безробітних від загальної кількості робочої сили, однак на рівні достатньо розвинених країн.

У третьому розділі була запропонована практична реалізація математичної моделі оцінки інвестиційної привабливості України, яка надає можливість визначити як її окремі складові, їх групи, так її загальний рівень.

Враховуючи те, що усі показники чотирьох аналізованих груп, а саме фінансових, економічних, інфраструктурних та показників соціального розвитку, відрізняються за параметрами своїх розмірностей, методами розрахунку та одиницями виміру, для розрахунку інтегрального значення було приведено усі параметри до єдиної шкали виміру завдяки методів, які ґрунтуються на статистичному аналізі розкиду значень з урахуванням економічної природи досліджуваних категорій. Для якісної інтерпретації кількісних значень фінансових показників було використано методіку розрахунку рівня економічної безпеки, розроблено міністерством економічного розвитку і торгівлі України, №1277 від 29.10.2023 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України» [40].

Для отримання аналогічних значень всіх інших показників було використано інструментарій обґрунтування порогових значень кількісних показників за методикою оцінювання рівня енергетичної безпеки держави.

Завдяки практичній реалізації математичної моделі оцінки рівня інвестиційної привабливості, а також зібраним статистичним даним, були розраховані значення показників інвестиційної привабливості України, де економічні показники мають рівень задовільний, інфраструктурні – незадовільний, людського розвитку – задовільні. Складові групи фінансових показників були оцінені наступним чином: показники інвестиційної

привабливості банківського та небанківського ринків мають незадовільний рівень, боргові показники інвестиційної привабливості країни – добрий, валютні та грошово-кредитні показники інвестиційної привабливості країни – незадовільний. Таким чином, загальний рівень інвестиційної привабливості України має задовільне значення, станом на 2021 рік. Для аналітики та практичної реалізації використовувалися останні доступні показники з джерел відкритих даних, тож розрахунки проводилися на основі показників саме за 2021 рік, за рахунок найбільш прийнятної повноти опублікованої інформації.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.11.2023)
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991, № 47, 646 с. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/print1360959175815235> (дата звернення: 15.11.2023)
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, 144 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 15.11.2023)
4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991, № 29, 377 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 15.11.2023)
5. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996, № 19, 80 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Пересада А. А. Інвестиційний процес в Україні. Київ, Видавництво «Лібра» ТОВ, 1998. 392 с.
7. Хрущ Н. А. Інвестиційна діяльність: сучасні стратегії та технології: монографія. Хмельницький : ХНУ, 2004. 309 с.
8. Бланк І. О., Гуляєва Н. М. Інвестиційний менеджмент: підручник. К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2003. 398 с.

9. Луців Б. Л., Кравчук І. С., Сас Б. Б. Інвестування: підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2014. 544 с.
10. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2008. 432 с.
11. Гурбик Ю. Ю., Біляєв С. С., Литвинчук К. С. Сутність та особливості інвестиційної діяльності підприємства. *Інфраструктура ринку*. Вип. (28). 2019. С. 68-72.
12. Степаненко С. В., Калінін К. М. Вплив інвестиційного клімату на інвестиційну привабливість країни. Функціонування соціально-економічних систем в контексті цілей сталого розвитку: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2023. С. 163-172.
13. Мартиненко В. Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні : монографія. Київ : НАДУ, 2005. 296 с.
14. Червінка, В. Б. Теоретичні аспекти сутності поняття «інвестиційна привабливість». *Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави*. (2023 р., 12 травня). 2023. С. 112-114.
15. Шевченко Л. В. Вдосконалення підходів до визначення поняття "інвестиції". *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2020. Т. 25, Вип. 6. С. 6-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vopu_econ_2020_25_6_4 (дата звернення: 23.11.2023)
16. Гулько В. І. Особливості інвестиційної привабливості національної економіки України. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. № 3. 2013. С. 71–74.
17. Стеблянюк І.О. Динамізація та структуризація прямих іноземних інвестицій у національній економіці. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. Вип. 2 (48). 2016. С. 103-109.
18. Колесник Я. О., Скоробагатова Н. Є. Проблеми визначення інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату в Україні. *Актуальні проблеми економіки та управління : зб. наук. пр. молодих вчених*. Вип. 6. 2012.

URL: <http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/2947/1/12.pdf> (дата звернення: 25.11.2023)

19. Рзаєв Г. І., Вакулова В. О. Методики оцінки інвестиційної привабливості на рівні країни та перспективи їх використання в економічному аналізі. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* № 3(1). 2016. С. 137-143.

20. Савіна Н. Б. Оцінювання інвестиційної привабливості як передумова розвитку логістичного сектору економіки країни. *Наукові праці Донецького національного технічного університету.* № 5. 2014. С. 195–204.

21. Коренюк П., Копил. О. Концептуальні підходи та методи визначення інвестиційної привабливості національної економіки. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Економіка й управління національним господарством.* №2. 2018. С. 56-62.

22. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. *Innovation and Sustainability.* № 1. 2023. С. 164-175.

23. Китайчук, Т. Інвестиційна привабливість: теоретичний аналіз та впливові фактори. *Економіка та суспільство.* Вип. 54. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2781> (дата звернення: 28.11.2023)

24. Гриценко Л., Захаркін О., Дехтяр Н., Шамкало К. Оцінка інвестиційної привабливості України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice.* Вип. 3(38), 2021. С. 379–389.

URL: <https://doi.org/10.18371/fcactp.v3i38.237470> (дата звернення: 01.12.2023)

25. Гребенюк Н. О. Інвестиційна привабливість: сутність та засоби покращення. *Інвестиції: практика та досвід.* № 13. 2012. С. 12-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2012_13_5 (дата звернення: 03.12.2023)

26. Романчук А. Л. Оцінка інвестиційної привабливості як необхідний елемент управління фінансово-економічною безпекою. *Матеріали VIII міжнар.*

наук.-практ. інтернет-конференції для здобувачів вищої освіти і молодих науковців «Обліково-аналітичне забезпечення системи фінансово-економічної безпеки: інформаційно-комунікаційні технології та антикорупційний менеджмент», (м. Харків, 7–8 листопада 2019 р.). Харків.

27. Гончаров А. Б. Інвестування : навч. посібн. Харків: ІНЖЕК, 2004. 240 с.

28. Ванькович Д., Демчишак Н. Інвестиційний клімат в Україні та шляхи його поліпшення: економіко-правовий аспект. *Економіст*. № 4. 2007. С. 79-81.

29. Заволока Ю. М. Методичні підходи до формування інвестиційного клімату держави. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. № 1(1). 2013. С. 196-202.

30. Рзаєв Г. І., Вакулова В. О. Методики оцінки інвестиційної привабливості на рівні країни та перспективи їх використання в економічному аналізі. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. № 3(1). 2016. С. 137-143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_3%281%29__29 (дата звернення: 05.12.2023)

31. Резник Н. П. Чинники формування інвестиційного клімату. Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремий бізнес: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Дніпро, Т. 1. 2008. С. 25–27.

32. Абрамович І.Е. Напрями активізації державної політики щодо залучення інвестицій в економіку України. *Економіка та держава*. № 3. 2007. С. 49–51.

33. Цанько О. О. Дослідження факторів інвестиційної привабливості регіону у контексті формування засад забезпечення його конкурентоспроможності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. Вип. 1(7). 2017. С. 170–174. URL: <https://msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2017/05/1-7-1-2017-28.pdf>. (дата звернення: 06.12.2023)

34. Яровенко Т, Бережна С. Інвестиційний клімат країн в умовах фінансової нестабільності. *Галицький економічний вісник*. № 4 (83). 2023. С. 165-170 URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.165

35. Кубах Т.Г. Інвестиційний клімат держави: теоретичний та практичний аспект. *Ефективна економіка*. № 12. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2604>. (дата звернення: 09.12.2023)

36. The official website of the World Bank. URL: <http://www.worldbank.org/> (дата звернення: 11.12.2023)

37. Official website of the rating agency «Standard & Poor's». URL: <https://www.spglobal.com/ratings/en/> (дата звернення: 12.12.2023)

38. The official website of the rating agency «Moody's». URL: <https://www.moody's.com/> (дата звернення: 13.12.2023)

39. Акімова Л. М. Становлення системи економічної безпеки держави в Україні: сутність, рівні, складники. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. Вип. 1(19). 2018. С. 1-11.

40. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 13.12.2023).

41. Барановський О. І. Фінансова безпека: монографія. Київ: Фенікс, 1999. 338 с.

42. Економічна безпека: навч. посіб. / за ред. З. С. Варналія. Київ: Знання, 2009. 647 с.

43. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 22.12.2023).

44. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова

Правління Національного банку України від 30.06.2016 №351.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> (дата звернення: 23.12.2023).

45. Національний банк України: Звіт про фінансову стабільність, грудень 2018 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2018R2.pdf?v=4 (дата звернення: 14.12.2023).

46. Національний банк України. Наглядова статистика: основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 24.12.2023).

47. Приказюк Н., Сацюк М. Банки з іноземним капіталом в Україні: суперечності та перспективи розвитку. *Економічний аналіз*. Том 30. № 1. Частина 1. 2020. С. 183-191.

48. Національний банк України. Дані про обсяги кредитів та частку непрацюючих кредитів у розрізі банків України з 2006 року. URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Data_NPLs_2022-01-01.xlsx (дата звернення: 25.12.2023).

49. Національний банк України. Індикатори фінансової стійкості. URL: https://bank.gov.ua/files/SDDS/sdds+_fsi.xlsx (дата звернення: 25.12.2023).

50. Заволока Л.О., Миронова Л.О., Шендрікова А.В. Підвищення рівня довіри населення до страховиків як стимулюючий фактор розвитку страхування в Україні. *Молодий вчений. Інноваційна економіка*. 28-29 квітня 2017. С. 30-32. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/ua/conf/eko/archive/370/> (дата звернення: 27.12.2023)

51. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. № 50-51, 2010. 572 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.12.2023).

52. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2017–2019 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.12.2017 №905. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2017-%D0%BF#n8> (дата звернення: 28.12.2023).

53. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2019-2022 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 №473. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-serednostrokovoyi-strategiyi-upravlinnya-derzhavnim-borgom-na-20192022-roki> (дата звернення: 28.12.2023).

54. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2021-2024 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 №1291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1291-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.01.2024).

55. Міністерство фінансів України. Державний борг та гарантований державою борг. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg> (дата звернення: 04.01.2024).

56. Товарна структура зовнішньої торгівлі України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tszt/tszt_u/arh_tszt2021_u.html (дата звернення: 04.01.2024).

57. Національний банк України. Опитування про умови банківського кредитування за II квартал 2020 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BLS_Q2-2020.pdf?v=4 (дата звернення: 05.01.2024).

58. Про затвердження Стратегії валютних інтервенцій Національного банку України: Рішення Правління Національного банку України на 2016-2019 роки: Рішення Правління Національного банку України від 06.09.2016 №261-рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr261500-16#n12> (дата звернення: 05.01.2024).

59. Пічугіна Ю. В., Чорна А. В. Специфіка функціонування тіньової економіки ЄС. *Глобальні та національні проблеми економіки*. № 5. 2015. С. 71-74.

60. Лещух І. В. Діагностика передумов та рівня тінізації сектору фінансових послуг регіонів України. *Регіональна економіка*. №2(96). 2020. С. 72-84. URL: https://re.gov.ua/re202002/re202002_072_LeshchukhIV.pdf (дата звернення: 05.01.2024).

61. Державна служба фінансового моніторингу України. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. URL: https://finmonitoring.in.ua/wp-content/uploads/2017/02/zvit_nor.pdf (дата звернення: 05.01.2024).

62. The World Bank. Databank. World Development Indicators. URL: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#> (дата звернення: 06.01.2024).

63. The World Bank. DataBank. Metadata Glossary. URL: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/all/series> (дата звернення: 08.01.2024).

64. United Nations website. Foreign Direct Investment (Fdi) Net Inflows And Net Outflows As Share Of Gdp. URL: https://www.un.org/esa/sustdev/natlinfo/indicators/methodology_sheets/global_economy_partnership/fdi.pdf (дата звернення: 08.01.2024).

65. Визначення рівня енергетичної безпеки України: аналіт. доп. / Суходоля О. М. та ін. ; за заг. ред. О. М. Суходолі. Київ: НІСД, 2021. 71 с.

66. Country codes. Website. URL: <https://countrycode.org/> (дата звернення: 09.01.2024).

67. UN. Unesco. UN/LOCODE Code List by Country and Territory URL: <https://unesco.org/trade/cefact/unlocode-code-list-country-and-territory> (дата звернення: 09.01.2024).

68. Болотова О. О. Організаційно-економічне забезпечення ефективності менеджменту персоналу підприємства: дис. ... канд. ек. наук.: Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця: Харків. 2018. 294 с.